

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2023. MÁJUS–JÚNIUS | 79. ÉVF. 5–6. SZÁM

Kocsis Rozsi

a Vaskakas Bábszínház
igazgatója

Kokas Éva

a Generációk Művelődési
Házának igazgatója

NYÁRI TÁBOROK
ÉS SZÜNIDŐ



OKTATÁSI
HIVATAL

PEDAGÓGUSNAPRA

OSVÁTH ERZSÉBET **Tanítónak**

Írni tanítottál.
Bizony, nem ment könnyen.
Írás közben néha
hullott is a könnyem.
Odaültél mellém,
vezetted a kezem,
s egyszerre a betűk
elindultak velem.
Andrist békítetted
nemegyszer a bével,
Borka is haragban
volt az ábécével.
Be sokszor biztattál:
– A betűk barátok!

Velük barangoljuk
be a nagyvilágot.
A könyvek visznek el,
mintha szárnyuk lenne,
úrutazásokra, erdőrengetegbe.
Kistestvéreinknek,
amikor csak kérnek,
mi olvasunk fel már
verseket, meséket.
Jó szóval, tanáccsal
te álltál mögöttünk.
Ünnepeden, engedd,
hogy ezt megköszönjük.





Vakáció

Szöveg: **Indri Dániel Janisz** főszerkesztő | Fotó: Dömölky Dániel

Ó! IÓ! CIÓ! ÁCIÓ! KÁCIÓ! AKÁCIÓ! VAKÁCIÓ!

Országszerte kerül fel az a bizonyos hét betű a táblákra, mellyel kezdetét veszi a várva várt nyári szünidő. Ez az időszak nem csupán a gyerekek, de a pedagógusok számára is egyet jelent a regenerálódással, az aktív vagy pihentető kikapcsolódással. Ilyenkor megtelnek gyerekzsivajjal a vonatkocsik, beindulnak a nyári táborok.

Mostani, év végi dupla számunk fő témája is ez. Címlapos nagyinterjúnkban két igazán fantasztikus szakembert ismerhetnek meg, akik évtizedek óta lelkesen dolgoznak azért, hogy ne csak a győriekkel, de bárkivel az országból megismertessék a kultúrát; *Kocsis Rozival*, a Vaskakas Bábszínház igazgatójával és *Kokas Évával*, a Generációk Művelődési Házának intézményvezetőjével beszélgettünk. Egy igazi gyöngyszemet fedezhet fel magának az, aki a Vackor Vár Erdei Iskolába látogat, amiről *Piszó László*, az erdei iskola vezetője mesélt.

Bemutatjuk a kültéri tanulást fókuszba helyező Bazalt Iskola projektet, arról pedig, hogy miként érdemes értelmezni a bizonyítványt, *Martin Jánosné* magyar-történelem szakos tanár volt segítségünkre. Nem gyakran olvashatunk cserkész táborokról, főleg nem a határainkon túlról, így kifejezetten érdekesnek tartottam bemutatni, hogy miként működik a cserkészlet a diaszpórában, egészen pontosan Los Angelesben; erről *Balog-Sipos Éva* cserkészcsapat-vezetőt kérdeztük.

Az Ifjúsági Bolyai Pályázat kapcsán bemutatjuk a díjazottakat, illetve interjút olvashatnak a nemzetközileg is elismert magyar tudóssal, *prof. dr. Karikó Katalinnal*, a bírálóbizottság tagjával. Az elmúlt év eseményeiről, illetve az előttünk álló tanévről *Brassói Sándort*, az Oktatási Hivatal elnökét kérdeztük. Mindezek mellett számos konferenciáról is hírt adunk, így a XXXVI. OTDK-ról, az EuroClio nemzetközi konferenciáról, illetve a *Csapó Benő* oktatáskutató tiszteletére szervezett konferenciáról is olvashatnak.

Érettségi változások rovatunkban az érettségi vizsgák történetét és jelenlegi rendszerét, míg *Van új a NAT alatt* rovatunkban az okostankönyvi fejlesztéseket mutatjuk be. *Oktatás-nevelés* rovatunkban a diákoknak szóló TETT-mesepályázatról annak ötletgazdájával, *prof. dr. Szántay Csabával* beszélgettünk, *Innovatív pedagógia* című rovatunkban pedig egy szabadbattyáni iskola ugrókötélszakkörét ismerhetik meg. *Lélek búvár* rovatunkban *dr. Földi Rita* gyermek klinikai szakpszichológussal beszélgettünk arról, hogyan érdemes a nyarat eltölteni úgy, hogy az tényleg pihentető legyen. *Spori!* című rovatunkban pedig újfent egy fiatal tehetséget, az olimpiára készülő *Klekner Hanga* rúdugrót ismerhetik meg.

Jó olvasást és pihentető kikapcsolódást kívánok a nyárra!





Új Köznevelés magazin

Alapító:

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kiadó:

Oktatási Hivatal (OH)

Felelős kiadó:

Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal elnöke

Felelős szerkesztő:

Kamp Alfréd fősztályvezető

Főszerkesztő:

Indri Dániel Janisz

Szerkesztő:

Karkó Ádám, Vágóné Ugró Szilvia

Szerkesztőbizottsági tagok:

Kaposi József, Ötvös Zoltán, Sipos Imre

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Tördelőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Hirdetés: kozneveles@oh.gov.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

kozneveles@oh.gov.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70-72.

E-mail: kozneveles@oh.gov.hu

Honlap: folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Fotók: Shutterstock.com

Címloldal fotó: Pálfi Erika

HU ISSN 2939-6050 (Online)

HU ISSN 2064-0625 (Nyomtatott)

[megj.: 2013-2021]

Terjedelem: 3,5 ív

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Indri Dániel Janisz: Vakáció

AKTUÁLIS

- 3 Sokrétű feladatköre van az Oktatási Hivatalnak – interjú **Brassói Sándorral**, az Oktatási Hivatal elnökével
- 6 „Mindig lesznek olyanok, akik arra inspirálnak, hogy jobb legyél!” – interjú **prof. dr. Karikó Katalinnal**, a bíráló bizottság tagjával | Az Ifjúsági Bolyai Pályázat 4 díjazottjának bemutatása
- 10 Beszámoló a XXXVI. OTDK-ról
- 12 Ünnepi konferencia **Csapó Benő** tiszteletére
- 14 Az európai történelemtanítás seregszemléje – az EuroClio nemzetközi konferenciája Vilniusban

OKTATÁS-NEVELÉS

- 15 **VAN ÚJ A NAT ALATT**
Nagyszabású taneszközfejlesztés a köznevelésben | A digitális transzformáció – interjú **Farkas Andrea** szakmai vezetővel
- 18 **ÉRETTSÉGI VÁLTOZÁSOK**
Az érettségi vizsgák története és jelenlegi rendszere Magyarországon
- 22 **INNOVATÍV PEDAGÓGIA**
Érdeemes leporolni a régi játékokat – ugrókötélszakkör Szabadbattyánban
- 25 Mindenki szunnyad egy alkotó entitás – interjú **prof. dr. Szántay Csabával**, a TETT-mesepályázat ötletgazdájával
- 28 **LÉLEKBÚVÁR**
Az önismeret nagyon fontos a nyári feltöltődéshez – interjú **dr. Földi Rita** gyermek klinikai szakpszichológussal

A HÓNAP TÉMÁJA: NYÁRI TÁBOROK ÉS SZÜNIDŐ

- 32 Akik a kultúrát ránk szabják – interjú **Kocsis Rozival**, a Vaskakas Bábszínház igazgatójával és **Kokas Évával**, a Generációk Művelődési Házának intézményvezetőjével
- 37 Huszonhat hektáros gyöngyszem az erdő közepén – bemutatkozik a Vackor Vár Erdei Iskola
- 40 Cserkészlet a diaszpórában – Los Angeles-i magyar cserkész táborok – interjú **Balog-Sipos Éva** cserkészcsapat-vezetővel
- 42 A kültéri tanulás módszertana – bemutatkozik a Bazalt Iskola
- 45 **Martin Jánosné:** Miről szól a bizonyítvány?

A MI VILÁGUNK

- 48 Kulturális ajánló
- 50 **SPORI!**
„A rúdugrás az edző-tanítvány kapcsolatra épül” – riportbeszélgetés **Klekner Hanga** rúdugróval
- 53 Iránytű
- 54 Évfordulók
- 56 Pályázatok

Sokrétű feladatköre van az Oktatási Hivatalnak

Interjú Brassói Sándorral, az Oktatási Hivatal elnökével

Az Oktatási Hivatal (OH) évről évre számos jogi és hatósági eljárást folytat le, valamint a pedagógusokat, intézményeket és fenntartóikat érintő különböző fejlesztéseket valósít meg továbbképzéseket és minősítéseket szervez. Szükségszerű, hogy ez a sokrétű szerep- és feladatkör jól koordinált és feladatorientált legyen. Az utóbbi egy év eseményeiről **Brassói Sándorral**, az Oktatási Hivatal elnökével beszélgettünk.

Szöveg: Karkó Ádám



Hogyan értékelné az elmúlt tanévet? Milyen eredményekről, fejlesztésekről tud beszámolni az Oktatási Hivatal vonatkozásában?

Az idei tanév sok szempontból újszerű volt a köznevelés rendszerében, hiszen a tavalyi országgyűlési választásokat követően új irányító szerve lett az Oktatási Hivatalnak, mégpedig a Belügyminisztérium (BM), így a belügyminisztériumi működési kereteihez igazodva végzi a munkáját az OH is. A tanévre ez annyiból is hatást gyakorolt, hogy miniszter úr kezdeményezésére nagyobb számú tanulói teljesítménymérést építettünk be a tanév rendjébe, amely feladat alapvetően átszötte az egész tanévet, ugyanis ősszel és tavasszal is voltak ilyen mérések. Ezen túlmenően az OH feladatai a jól megtervezett szakmai ütemezésben valósultak meg, és ezen belül a köznevelésre vonatkozó feladatainkra is ez a jellemző, legyen az akár a tankönyvfejlesztési folyamat, akár a pedagógusminősítés vagy az érettségi. Jelen állás szerint úgy látom, hogy az OH által végzett szakmai feladatok tekintetében egy eredményes és sikeres tanévet zárhatunk.

Pályaorientációs Mérő- és Támogatóeszköz, Oktatási Mérőföldkövek, Csodaszarvas program, Jeles napok portál és még lehetne sorolni. Hogyan „vizsgáztak” ezen oldalak, illetve várhatóak-e újabb hasonló fejlesztések a jövőben?

Ezek a fejlesztések mind európai uniós támogatásokból valósulhattak meg a 2018–2021-es időszakban. Ezek közül kiemelem a Pályaorientációs Mérő- és Támogatóeszközt (POM, <https://pom.oktatas.hu>). Nagyon jó hír, hogy sikerült egy olyan pályaorientációt és pályaválasztást segítő digitális platformon futó mérő- és támogató eszközt létrehozni, amit bárki használhat, de a 7–8., valamint a 11–12. osztályosok számára nyújt leginkább érdemi segítséget. Hiszen az, hogy ki milyen

középiskolában vagy felsőoktatási intézményben tanuljon tovább, annak komoly és megalapozott döntésre kell alapulnia, és ebben a döntésben segíti a POM a fiatalokat. Egyébként remek pályaválasztási és tanácsadói szakembergárdával dolgoztuk ki az eszközt, akik közül kiemelem a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási és Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézményének szakembereit, szakpszichológusait, akik szakértelmükkel nagyban segítették ezt a munkát. Már több mint 50 ezer regisztrált felhasználója van a portálnak, és azt látjuk, hogy novembertől márciusig felfutnak a felhasználói számok, majd a nyárra lecsökkennek. Ez az intervallum egybeesik a középiskolai felvételi, az érettségi, illetve a felsőoktatási felvételi jelentkezések dátumaival.

A projektek eredményei közül kiemelném továbbá a *Csodaszarvas* (<https://www.csodaszarvasprogram.hu>) és a *Jeles napok* (<https://jelesnapok.oktatas.hu>) portálokat is, amelyeket abból a célból hoztunk létre, hogy a pedagógusok számára, akiknek a mindennapi munka során iskolai ünnepélyeket, nyári és iskolai táborokat is kell szervezniük, legyen elérhető olyan tematikus forrás (portál), ahol rögtön olyan releváns, hiteles és nem utolsósorban jogtiszt információkhoz, forrásokhoz juthatnak hozzá, amelyekből képesek lehetnek olyan iskolai ünnepségeket vagy osztályprogramokat megszervezni, amelyek a tanulók számára kellően érdekesek, a pedagógus számára pedig érdemi segítséget adnak. Ezek a portálon rengeteg olyan digitális forrást és eszközt találnak a felhasználók, amivel saját maguk alakíthatják, szabhatják át az ott jogtisztán elérhető képeket, a filmeket vagy irodalmi, művészeti alkotásokat, verseket, tehát jogtisztán tudnak akár saját anyagokat is készíteni például iskolai ünnepségre. De kész anyagokat is találhatnak a weboldalon minden jeles naphoz, készüljön az akár egy március 15-e is ünnepséghez vagy a Föld napja eseményhez.



Hasonlóan jelentős fejlesztés eredményeképp jött létre az **Oktatási Mérőközpontok** (<https://merfoldkovek.oh.gov.hu>), amit az OH azért hozott létre, mert számos olyan adatbázissal rendelkezik, melyekben több millió magyar állampolgárnak vannak benne a különböző iskolafokokon szerzett végzettségei, tanulói, hallgatói jogviszonyai, adott esetben érettségi vizsga vagy nyelvvizsgaeredményei, doktori fokozatai, felsőoktatási oklevelének adatai. Az embereknek gyakran lehet szükségük arra, hogy azonnali választ adjanak arra a kérdésre egy hivatalos ügyintézés során, hogy mikor és hol érettségiztek, mi egy adott bizonyítványuknak a száma, vagy mikor szereztek nyelvvizsgát, milyen fokon, melyik nyelviskolában – és még hosszasan sorolhatnánk. Az emberek a legtöbb esetben nem hordják a zsebükben ezeket a bizonyítványokat, viszont ha valaki beregisztrál az **Oktatási Mérőközpontok** szolgáltatásba, akkor az ügyfélkapus hitelesítést követően láthatják az oktatási életútjukat, és azt is, hogy az egyes fontosabb eseményekhez milyen dokumentum csatolkozott, így nagy segítséget nyújtunk ezzel az állampolgároknak.

Lehet már tudni, hogyan teljesítettek az ideai érettségi vizsgákon a tanulók?

Az ideai tanévben is két vizsgaidőszak volt: október–novemberben és május–júniusban. A jelenlegi májusi–júniusi időszakban mintegy 110 ezer érettségi vizsgára számítottunk, amiből mintegy 75 ezer érettségi vizsga

végzős tanulókat érintett, mintegy 30 ezer vizsgázó pedig előrehozott vizsgát vagy szintemelő vizsgát tett. Az írásbeli részen túl vannak már a vizsgázók és a vizsgaszervezők is, már folynak a szóbeli vizsgák. A vizsgák eddig fennakadás nélkül lezajlottak, több mint százféle vizsgatárgyból vizsgáztak a jelentkezők, és kijelentem, hogy a vizsgaszervező intézmények, illetőleg a Hivatal jól koordináltan szervezte meg a vizsgákat. Arra, hogy milyen tantárgyi, vizsgázói átlagok alakultak, jelenleg még nem lehet válaszolni, hiszen nagyjából június legvégére tudjuk meg a pontos vizsgaeredményeket, ugyanis június végéig még zajlanak a szóbeli érettségi vizsgák.

Az Oktatási Hivatal szervezésében jelentősen megnőtt a tanulói mérések száma az iskolákban. Milyen változások történtek pontosan, lehet-e már tudni valamit az eredményekről, illetve mi várható még a következő tanévtől?

A tavalyi tanévben indult el először Magyarországon a digitális alapokra helyezett kompetenciamérés rendszere. Korábban 6., 8. és 10. évfolyamokon volt matematika- és szövegértésmérés, ez bővült ezeken az évfolyamokon 2022 tavaszán a természettudományos mérési területtel. Az ideai tanévre is úgy készültünk, hogy ezen a három évfolyamon lesz matematika-, szövegértés- és természettudomány-mérés. Ebbe a folyamatba ékelődött be egy olyan szakpolitikai törekvés 2022 nyarán, hogy a mérési területeket bővítse ki az oktatásirányítás, sőt ne csak a 6., 8. és 10. évfolyamokon, hanem a 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. és 11. évfolyamokon is legyen országos kompetenciamérés. A korábbi három évfolyam helyett idén tehát már nyolc évfolyamon kellett a Hivatalnak az iskolák bevonásával a mérést megszervezni, ami szinte háromszoros terhelést jelentett nekünk. Mindezek mellé pedig bekerült az idegen nyelvi mérés területe is, illetve – ahogy említettem – a természettudományos mérés is a különböző évfolyamokra. Úgy gondolom, ezt csak ezért lehetett sikeresen megvalósítani, mert hazánkban az OH-ban a mérések-értékelések terén dolgozó kollégáim nemzetközileg is elismert tudást képviselnek. Az OH nemzetközi mérésekben betöltött eddigi szerepe olyan nemzetközi tudást hozott be – elsősorban az OH-ba – ami garantálni tudta a kiemelkedő szakmai színvonalat. Ismereteim szerint nemigen van más olyan ország, ahol ennyire sok tárgyból mérnek kompetenciaméréssel tanulókat és ennyire árnyalt telephelyi, intézményi jelentések és a tanulók saját eredményei segítik tantárgyanként, évfolyamonként az iskolák és fenntartók pedagógiai tervező munkáját. Az iskolák és a feladatellátási helyek jelentései nyilvánosak, az OH honlapján ezek elérhetők, ami remek tudástár és vizsgálódási terület lehet a szülőknak már akkor is, amikor iskolát keresnek a gyereküknek.

Mi mondható el a PIRLS 2021 mérésről?

A PIRLS (<https://pirls.bc.edu>) egy olyan nemzetközi olvasásvizsgálat, ami a tízévesek olvasási képességeit vizsgálja 2001 óta. Ötéves ciklusokban zajlanak a vizsgálatok, amelyeket az IEA nevű nemzetközi tudományos szervezet szervezi (www.iea.nl): tehát

2001, 2006, 2011, 2016 és 2021-ben történt eddig felmérés. A 2021-es mérés a pandémia miatt sok országban későbbre csúszott, így a nemzetközi jelentést is 2022 helyett csak idén jelentette meg az IEA (https://www.oktatas.hu/koznevelas/meresek/pirls/pirls_2021_meres), így a magyar jelentés is most jelent meg. A mérésben Magyarország a kezdetektől fogva jelen van, több mint 50 országgal közösen. Az IEA vezetése kommunikálta a legutóbbi mérés nemzetközi eredményeit, mint amit a járvány már jelentősen befolyásolt. Sok országban és iskolában nem is tudták időben vagy teljesen felvenni az adatokat a megfelelő időszakban. Számos ország, például Anglia, Ausztrália is a következő tanévben folytatta le a mérést, aminek okán a felmért tanulók akár fél évvel idősebbek voltak, így vélhetően jobb teljesítmény született, mint ahogyan az a megelőző tanév szerinti korábbi felmérés szerint lehetett volna. A koronavírus hatása és a mérés első alkalommal történt digitalizálása azt eredményezte, hogy több mint 40 országban valamelyest gyengébb eredmények születtek a korábbi felmérésekhez képest. Érdekes megfigyelni, hogy amikor egy mérés digitális platformra kerül át, azt követően nem ritka a romló adatsor adott mérési területen. Ilyen történt pl. a szövegértés terén is.

Milyen újdonságokat emelne ki a tankönyvek esetében? Várható további okostankönyvi fejlesztés a jövőben?

Ebben a tanévben a tartalomfejlesztés szempontjából igen megterhelő – bár örömteli – időszak van a hátunk mögött. A *Nat 2020*-hoz kapcsolódó négyéves tankönyvfejlesztési ciklus utolsó évén vagyunk túl. A tizenkét évfolyamos köznevelési iskolafokok közül a megelőző három év tankönyvfejlesztéseire építve most a 4., a 8. és a 12. évfolyamoknak a teljes tankönyvi anyagát kellett elkészíteni ebben a tanévben akképpen, hogy azok márciusban tankönyvkatalógusra (<https://www.tankonyvkatalogus.hu>) kerüljenek.

Új tankönyvcsaládok, új tankönyvi tartalmak, új okostankönyvek készültek és jelentek meg, komoly szerkesztői és lektori közreműködéssel. Külön örülök annak, hogy az új Nat és kerettantervi struktúrához készült állami tankönyvek a Hivatalon belül komoly szakmai minőséget jelentenek. Biztos vagyok abban, hogy az OH által készített tankönyvek a kerettantervi megfelelés alapján messzemenően igazodtak az újabb szakmai-tartalmi követelményekhez, és kivétel nélkül magas minőséget hordoznak. Egyébként fontos kiemelni azt is, hogy éppen a tankönyvfejlesztés állami feladatkörbe kerülése eredményezte azt, hogy a korábbi hiányterületekre is sokkal nagyobb figyelem irányult, mint például a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók vagy akár a nemzetiségi tankönyvellátás.

Milyen tervekkel szeretnék megkezdeni a jövő évi tanévet? Lesznek újdonságok szeptembertől?

A köznevelés vonalán rendkívül széles az OH feladatköre. A következő tanévben részben rutinszerűen ismétlődő dolgokat említhetek meg, például szaknácsadások, pedagógusminősítések, tanfelügyelet meg szervezését, a kompetenciaméréseket, az érettségi vizsgákat vagy versenyeket és a minősítéseket, de ugyanígy dolgozik az OH további tankönyvi területeken, pedagógus-továbbképzéseken. Új elemként megemlítendő az ősszel várható pilotmérés a digitális kultúra és a történelem műveltségterületeken, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a jövő tanév tavaszán már elinduló újabb tanulói mérési területeket kipróbáljuk szélesebb tanulói körben is. Ám bizonyára az elfogadás alatt álló új törvény és végrehajtási rendelete is fog megalapozni a számunkra újabb feladatokat.



„Mindig lesznek olyanok, akik arra inspirálnak, hogy jobb legyél!”



Fotó: Sahin-Tóth István

Interjú prof. dr. Karikó Katalin kutatóbiológussal, biokémikussal

Több évtizednyi kutatást követően egy csapásra vált az egyik legismertebb kutatóvá a világon. Számos kitüntetést, nagymérvű nemzetközi díjat és számtalan díszdoktori címet nyert el az elmúlt két évben, napjainkban ő az egyik legismertebb tudós a vakcinálás terén. Az Ifjúsági Bolyai Pályázatról, inspirációjáról, az mRNA-alapú vakcinálás további lehetőségeiről és a pályakezdés éveiről beszélgettünk azzal a kutatóval, aki nagyban hozzájárult ahhoz, hogy legyőzhessük a koronavírus-világjárványt, s nem kis eredményeit ugyanolyan szerénységgel kezeli, mint világhírnevének megszerzése előtt. Interjú a méltán híres kutatóbiológussal és biokémikussal, a BioNTech korábbi alelnökével, **prof. dr. Karikó Katalinnal.**

Szöveg: Karkó Ádám

2021-ben Ön nyerte el a Bolyai Díjat, ezúttal pedig Ön volt a 2022. évi Ifjúsági Bolyai Pályázat bírálója kutatótársával, prof. dr. Pardi Norberttel karöltve. Mit jelent Önnek az Ifjúsági Bolyai Díj? Mesélne nekünk arról, milyen élmény volt a pályázatok felett ítéletet mondani?

Ahogy mondja, 2021-ben én vehettem át a Bolyai Díjat, azonban akkor még egyáltalán nem tudtam, hogy a díj-átvételt követően engem ér az a megtiszteltetés, hogy meghatározam az Ifjúsági Bolyai Pályázat témáját, amiért utólag nagyon hálás vagyok, hiszen megismerhettem számos igen tehetséges magyar fiatalot. Nagyon rácsodálkoztam a tudásukra, hiszen az egy dolog, hogy beadták pályaműveiket a pályázók, miután viszont elkezdtük bírálni a munkákat, s kiválasztottuk a legjobb négy pályázót, akiket szóban is megversenyeztettünk, akkor szembesültem azzal, hogy bármilyen kérdést is teszek fel ezeknek a fiataloknak, mindent tudnak. Tehát bebizonyították, hogy nemcsak elolvasták a cikkeket, amikről referáltak, hanem értik is azokat. Nagyon büszke vagyok arra a négy pályázóra, akikkel volt alkalmunk személyesen beszélgetni, és kiváltképp jó viszony alakult ki közöttünk a győztesrel, *Szabó Mártonnal.*

Úgy hiszem, hogy sokkal több figyelmet kellene szentelni az ilyen fiataloknak. Bejelentkeztem Marci iskolájánál is, ahol arra kértem az iskola vezetését,

hogy kezeljék kiemelten, hogy egy ilyen tanítványa van az iskolájuknak. Mert ez motiválja a többi diákot is. Tehát az Ifjúsági Bolyai Díj szerintem azért igazán fontos, mert megmutatja, hogy ünnepelni kell azokat, akik nagyszerűen dolgoznak, és támogatni kell azokat, akikben nagy a kitartás, az érdeklődés és a tehetség. Azt azonban szeretném hangsúlyozni, hogy bárki jelentkezett is erre a pályázatra, ő már azzal győztesse vált, hogy megpróbálta. Ezért pedig pontosan Márton esete a legjobb példa erre: nem volt felkészítő tanára; egy tudomány iránt érdeklődő szeghalmi fiú megpróbálta megvalósítani az álmait, mára pedig a Cambridge-i Egyetem felvett hallgatója.

Az idei pályázat témája „A messenger RNS terápiás alkalmazásának új, eddig fel nem tárt lehetőségei: azok előnyei és hátrányai, technikai nehézségek és az arra adott megoldások tudományos igényű leírása” volt. Általánosságban hogyan értékeli a pályázatokat, milyen eredmények születtek? Milyen szempontok szerint dolgozták fel és értékelték a beérkezett pályaműveket?

A pályázatban kiírt téma alapvetően meghatározta, hogy mely pályaművekkel foglalkoztunk, hiszen voltak jó számmal olyan munkák is, amelyek nem kötődtek az mRNA-hez. Pardi Norbert kollégámmal arra kon-



Munkatársak és barátok – 1949: Pardi Lukács és Karikó János (Kisújszállás), 2012: Pardi Norbert és Karikó Katalin (Philadelphia)

centráltunk, hogy felismerjük, mi érdeklí a leginkább a fiatalokat, milyen saját életükből jövő elképzelésük van, amihez fel lehetne használni az mRNS-t, vagy másnéven a hírvivő RNS-t. Szempontjaink között szerepelt az eredetiség és a gondolatvilág, azaz a különleges gondolatok az egyes ötletek mögött.

Mivel igen fiatal kutatók, mondhatni akár leendő kollégái pályamunkáit értékelte, bizonyára eszébe juthatott Önnek is a pályakezdés emléke. Hogyan indult el a pályáján, kik segítették, hogyan lett Önből kutatóbiológus és professzor? Van esetleg olyan pedagógusegyéniség, akit példaképének tekint?

Kisújszálláson az iskolában nem volt lehetőségem angolul tanulni, nem volt kémiaosztály. Amikor felvételt nyertem a József Attila Tudományegyetemre (JATE) – a Szegei Tudományegyetem jogelődjére –, akkor azt tapasztaltam, hogy vannak nálam sokkal több tudással rendelkező hallgatótársak, akik már eleve tudtak az oroszoktól is más nyelvet, valamint értettek a kémiai eszközök használatához.

Általános iskolában a kémiászakkörön nagyon izgalmas órákat tartott a kémiatanárnőnk, illetve volt egy élővilágszakköröm is, s a tanár úr mindig kivitt bennünket a természetbe, ahol közvetlenül találkozhattunk a környezetünkkel. Az általános iskola után

nagyon szerettem volna gimnáziumba járni, mert igazán tetszett az, hogy a lányok matrózból hordanak, de mire odaértem, hogy gimnazista lettem, már nem volt matrózból a lányoknak. A gimnáziumban viszont *dr. Tóth Albert József* tanár úr – aki Rátz Tanár Úr Életműdíjban is részesült – felismert engem, s én is őt, mert az általános iskolában különféle versenyeken vettem részt, ő pedig azokon a versenyeken volt bizottsági tag. Nagyon hamar meglátta a tehetséget bennem. Valójában tehát nem volt a biológiatanárom, de ő vezette a szakkört, ahol fantasztikus dolgokat tanított nekünk. Inspiráló volt a személye, mert nem arra volt kíváncsi, hogy mit tudunk vagy nem tudunk, hanem az érdekelte, hogy mi a véleményünk a környezetünkről. Nincs is annál felemelőbb érzés, mint elmondani egy tanárnak, hogy miről mit gondolunk. A tanár úr mindig hitt abban, hogy belőlem kutató lesz, és én hittem is neki. Nemrég tudtam meg, hogy az osztálynaplóban a nevem mellett már másodikos gimnazista koromban szerepelt, hogy kutatóbiológus leszek. Tehát mindig kell valaki, aki hisz bennünk, aki bízik bennünk, aki elhitteti velünk, hogy valóra válhatnak az álmunk, mert mindig lesznek olyanok, akik arra inspirálnak, hogy jobb legyél, de olyanok is lesznek sajnos, akik nem akarják majd a sikeredet.



Karikó Katalin családjával Poznańban (2009)

Egy pályája elején lévő kollégáját milyen jó tanács-csal inspirálna a munkára és a kutatásra?

Mindenekfelett a legfontosabb az egészség! Fizikálisan és mentálisan egyaránt, mert ez a kettő stabil az ember életében, akkor tud rendesen és kiegyensúlyozottan tanulni és másokkal is foglalkozni. Nagyon fontosnak tartom, hogy a fiatalok pályájuk elején tapasztalatot szerezzenek külföldi kutatóhelyeken.

Szeretni is kell azt, amit az ember csinál. Nekem mindig a tudományon jár az eszem. Ha eszembe jutott egy kísérlet, akkor rohantam a laboratóriumba, hogy leteszteljem, úgy van-e, ahogy elképzeltem. Lehetett nyár vagy tél, ünnepnap, újév napja, mindig azzal foglalkoztam, ami igazán érdekelt. Amit fontosnak tartok, hogy nem szabad a munkánkat úgy felfogni, hogy azt a főnökünk kedvéért végezzük. Amilyen munkát végzünk, azt azért tesszük, hogy a természet egy érdekes folyamatát megismerjük.

Érdeemes továbbá követni a pályatársak munkáját. Szaktudásuk jól fog jönni a jövőben. Nagyon jelentőségteljes, ha figyeljük azoknak az embereknek a munkáját, akikkel egyetemi hallgatótársak voltunk. Örülünk együtt sikereiknek. Nem szabad irigykednünk, segítsük egymást az ismeretek megszerzésében.

Hogyan élte meg, hogy az egész világ egy csapásra megismerkedett az mRNS fogalmával?

Azt mutatta meg nekem, hogy az emberek képesek nagyon gyorsan tanulni, és reagálni egy veszélyhelyzetre.

Úgy érzem, hogy nekem mint kutatónak, és Önnek mint újságírónak az a feladatunk, hogy a biológiai folyamatokat megértessünk az emberekkel. Mert azt látom, az az érzésem, hogy az emberek szeretnének tanulni, szeretnének tudni. Ez volt az mRNS-sel is, hirtelen mindenki tudni akarta, mi az, miért hasznos, mi a lényege. A tudomány nagyon gyorsan fejlődik, ezért túl nagy a távolság az átlagember tudományos ismerete és a kutatók tudása között, amit mindenképpen közelíteni kell egymáshoz.

Milyen további területeken lehet a jövőben hasznosítani az mRNS-alapú gyógyszereket?

Sok kórokozó ellen lehet alkalmazni az mRNS-alapú vakcinálást. A Moderna már kétféle humán programot indított a HIV-fertőzés megelőzésére. Az Epstein-Barr-vírus elleni humán vakcinálási program is elkezdődött. Különösen fontos – bár még nem teljes mértékben bizonyított –, mert ez a vírusfertőzés összefüggésbe hozható a szklerózis multiplexszel. De a Zika-, az influenza- és a herpeszvírusok elleni vakcinálások humán tesztjei is elkezdődtek. Ezenkívül a fertőző betegségek, mint például a tuberkulózis, a Lyme-kór vagy a malária megelőzésére is megkezdődtek humán tesztelek mRNS-alapú vakcinákkal. Genetikai betegségeket is korrigálnak mRNS-t tartalmazó hatóanyagokkal. Többféle allergia kezelésére is folynak tesztelek, ilyen például a mogyoró- vagy a poratka-allergia. Ezek mind humán tesztek.



Karikó Katalin a *Le Point* című francia magazin címlapján

Megemlítek egy érdekes tesztet a Lyme-kórral kapcsolatban, ami állatkísérletek során már ígéretes eredményeket mutatott. A kullancs nyálában lévő 19 különböző fehérjét kódoló mRNS-sel immunizálták az állatokat, s mielőtt a kullancs megcsípte az így immunizált állatot, a szervezet azonnali immunreakciója megakadályozta a kullancs által terjesztett kórokozók – például a Lyme-kórt okozó baktérium – terjedését a szervezetben. Ezen kívül többféle ellenanyagot kódoló mRNS-t is elkezdtek kifejleszteni a kutatók, amelyek a rákos sejtek felszínén megjelenő tumorspecifikus fehérjékre hatnak.

A lényeg az, hogy mindenképpen meg fognak változni a korábban kialakult védekezési és terápiás koncepciók, hiszen sokkal olcsóbb és gyorsabb az előállítás az mRNS-alapú hatóanyagoknak a rekombináns fehérjékhez képest.

Mivel foglalkozik jelenleg, milyen kutatásokat végez napjainkban?

Mostanában nagyjából folyamatosan úton vagyok. Remélhetőleg a közeljövőben már a különböző neurodegeneratív betegségek okainak megértésére és kezelésére koncentrálnak.

Az Ifjúsági Bolyai Pályázat nyertese:



Szabó Márton, a szeghalmi Péter András Gimnázium és Kollégium 2022/2023. tanévben 12. évfolyamos tanulója. Pályázatának címe: *1-es típusú autoimmun diabetes mellitus megelőzése és kezelése multivalens tolerogén mRNS vakcina segítségével.*

Pályaműve közvetlen mentori támogatás nélkül készült. A Cambridge-i Egyetem felvett hallgatója (<https://www.beol.hu/helyi-kozelet/2023/02/felvetelt-nyert-a-cambridge-i-egyetem-re-a-szeghalmi-diak>).

A második fordulóba jutott további pályázók:



Barna-Lázár Anna, a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium 2022/2023. tanévben 12. évfolyamos tanulója. Pályázatának címe: *mRNS-terápiák örökletes anyagcserebetegségek ellen: lehetőségek és kihívások.* Felkészítő mentora: *dr. Erős-Honti Zsolt*, a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium igazgatója, biológianár.



Krecht Hanna Regina, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium 2022/2023. tanévben 12. évfolyamos tanulója. Pályázatának címe: *Fogathajtó fehérjegyárak.* Felkészítő mentora: *dr. Fejér Szilárd*, a PRO-VITAM Diagnosztikai és Kutatóközpont laboratóriumvezetője.



Zsoldos Tamás, a győri Kazinczy Ferenc Gimnázium és Kollégium 2022/2023. tanévben 12. évfolyamos tanulója. Pályázatának címe: *mRNS-alapú terápia a depresszió kezelésében.* Felkészítő mentorai: *Horváth Katalin*, a Kazinczy Ferenc Gimnázium és

Kollégium tanára és *Buzafalvi Dénes*, a St. John's College, University of Cambridge biológia szakos hallgatója.

Beszámoló a XXXVI. OTDK-ról

Szöveg: **Máthé Melinda** | Fotó: Varga Rita



A Pécsi Tudományegyetem adott otthont a XXXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia három szekciójának is: a Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekciónak (TTT), a Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szekciónak (PEPAK), valamint a Testnevelés- és Sporttudományi Szekciónak (TST). A Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció Szekszárdon, a PTE Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar szekszárdi campusán zajlott. A TTT Szekcióban 29 tagozaton 187 dolgozatot adtak be a hallgatók, amelyek közül a versenyen 173-at mutatnak be. 28 magyarországi és 3 határon túli intézményből érkeztek dolgozatok.

A nyitórendezvényen köszöntőt mondtak: *prof. dr. Bódis József*, az Universitas Quinqueecclesiensis Alapítvány elnöke, *prof. dr. Miseta Attila*, a Pécsi Tudományegyetem rektora, *dr. Gloviczki Zoltán*, az Országos Tudományos Diákköri Tanács alelnöke, *prof. dr. Szécsi Gábor*, a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar dékánja, az Országos Tudományos Diákköri Tanács alelnöke, a 36. OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekciójának ügyvezető elnöke, *dr. habil. Kaposi József*,

a Tanítás- és Tanulásmódszertani – Tudástechnológiai Szekció Szakmai Bizottságának elnöke.

A rendezvény Roska Tamás Tudományos Díjazott előadója *Erdei Luca Alexa*, plenáris előadója *prof. dr. Pléh Csaba* akadémikus, a Central European University (CEU) professzora voltak.

A verseny során a Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekcióban 28 első, 28 második, 2 harmadik díjat és 28 különdíjat osztottak ki.

A zárókonferencián beszédet mondtak: *prof. dr. Jakab Ferenc*, a Pécsi Tudományegyetem innovációs rektorhelyettese, *Orbán Attila*, a Tolna Vármegyei Önkormányzat Közgyűlésének alelnöke, *prof. dr. Weiszbürg Tamás*, az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöke, *prof. dr. Szécsi Gábor*, a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar dékánja, az Országos Tudományos Diákköri Tanács alelnöke, a 36. OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció ügyvezető elnöke, *prof. dr. Szendrő Péter*, az Országos Tudományos Diákköri Tanács örökös elnöke, *dr. habil. Kaposi József*, a Tanítás- és Tanulásmódszertani – Tudástechnológiai Szekció Szakmai Bizottságának elnöke.



A zárókonferencián az OTDK legrangosabb díjait is kihirdették:

A **Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ)** egy díjat ajánlott fel. A díj célja, hogy az adott tudományterületen kiemelkedő fiatal munkáját elismerje, motiváltságát tovább erősítse, ezáltal támogassa a hazai felsőoktatásban és tudományos pályán tevékeny szakemberek utánpótlását. A DOSZ felajánlása egy oklevél és ingyenes részvételi lehetőség a Tavaszi Szél Konferencián. **A díjat a TTT Szekcióban Somogyi Zsuzsanna (Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar) kapta.**

A 2005. évi XXVII. OTDK óta a **Pro Scientia** a verseny 16 szekciójában egy-egy különdíjat ajánl fel, amelyet minden szekcióban annak a versenyzőnek adományoznak, aki az adott tudományterületen az OTDK-n a legkiválóbb, legértékesebb, illetve legreménytelibb eredményt éri el. Ez a különdíj tehát speciális, hiszen – ellentétben az egyes tagozatokban a helyezéseken felül kiosztható különdíjakkal – mindenütt az egész szekció legkiemelkedőbb teljesítményének jutalma. 2019-ben a társaság **megalapította a Reménység kitűző különdíjat.** A korábbi tárgyjutalommal ellentétben a különdíj 2019-től, a XXXIV. OTDK-tól kezdve minden tagozatban egy valódi smaraggal ékesített, 925 ezrelékes finomságú ezüst kitűző, amely a reménység szimbóluma. **A TTT Szekcióban a Pro Scientia Aranyermesek különdíját, a Reménység kitűző díjat és oklevelet Zsiray Barbara Renáta (Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar; Eötvös Loránd Tudományegyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ) kapta.**



Nick Réka, a Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció 2. helyezettje (fotó: Lévai Barnabás)

A konferencia zárómozganata a **rendezői staféta átadása** volt. A stafétát a TTT Szekcióban *prof. dr. Szécsi Gábor* egyetemi tanár, a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar dékánja, az Országos Tudományos Diákköri Tanács alelnöke, a 36. OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció ügyvezető elnöke adta át *dr. Szarka Júlia* főiskolai tanárnak, a Károli Gáspár Református Egyetem, a 37. OTDK Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekcióját rendező intézmény intézményi képviselőjének.



Ünnepi konferencia Csapó Benő tiszteletére

A Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézete 2023. március 10-én nemzetközi ünnepi konferenciát szervezett a 70 éves professor, **Csapó Benő** tiszteletére. A rendezvényre a világ minden tájáról érkeztek kollégái, pályatársai, tanítványai, hogy köszöntsék őt. A konferencia keretében kilenc hazai és külföldi pályatárs előadása hangzott el, fókuszba állítva a közös kutatási, szakmai, felidézve személyes kapcsolódásaikat.

Szöveg: **Tóth Edit** | Fotó: Halof Ferenc



Szabó Gábor (SZTE Kuratóriumi elnök), *Kónya Zoltán* (SZTE Tudományos és innovációs rektorhelyettes) és *Molnár Gyöngyvér* (SZTE Neveléstudományi Intézet vezetője) az egyetem régi polgárának címzett személyes hangú köszöntői nyitották a programot.

Joachim Funke (Heidelberg University) arra hívta fel a figyelmet előadásában, hogy a jó oktatás fontosabb, mint valaha, s a jó oktatás az, amelyik fejleszti a 21. századi kompetenciákat. Kiemelte a kritikai gondolkodás, a problémamegoldás fontosságát, amelyek nemzetközi vizsgálatának kérdéseiben együtt dolgozott Csapó Benővel. Ezek a kompetenciák segítenek az embereknek megvédeni magukat a dezinformációval szemben. Immanuel Kant „Merj gondolkodni” („sapere aude”) kihívását ma még helytállóbbnak látja, mint valaha.

Annamarie Fritz-Strattman (Chairwoman of the Academy Word + Number, University of Duisburg-Essen) egy fejlesztőkísérlet bemutatásával kapcsolódott az e területen is aktív Csapó Benő munkájához. A német kutató és munkatársai is hosszú, alapos empirikus kutatómunkával alapozták meg és dolgozták ki a számfogalom kialakulását leíró elméletüket, amely azután iskolai kontextusba illeszthető, a tanulók számára élvezetes tevékenységeken keresztül a fejlődést igazolhatóan támogató program kidolgozásához vezetett.

Eckhard Klieme (German Institute for International Educational Research) a gondolkodási képességek közül a problémamegoldás fejlődésének vizsgálatához kötötte Csapó Benővel való együttműködését. Kiemelte, a könnyebben vizsgálható induktív gondolkodás és a problémamegoldás közötti kapcsolat megmutatásával a szegedi professor lényegesen hozzájárult az utóbbi mérésének lehetőségeit kereső nemzetközi munkacsoport haladásához. Klieme rámutatott arra, hogy a problémamegoldás fejlődését befolyásoló tényezők elemzése nemzetközi összehasonlításban – a PISA-mérés adatain – világosan mutatja a formalizált gondolkodást támogató kurrikulum és a tanári szak módszertani eszköztár meghatározó jellegét.

Sirkku Kupiainen (University of Helsinki) a rendszerintű mérés-értékelési eredmények sokrétű elemzését mint az oktatási rendszer működéséről, alakulásáról részletes információt, diagnózis szolgáltató forrást mutatta be. Míg a Csapó Benő által vezetett mérés-értékelési projektek a hazai helyzetről adnak információt,



a finn kutató azt mutatta be, melyek azok a folyamatok és tényezők, amelyek miatt az ezredfordulón világszerte finn oktatási rendszer eredményességét és méltányosságát veszélyeztethetik. Előadásában hangsúlyozta, hogy a nemzetközi vizsgálatok és a longitudinális adatok megfelelő alapot adnak a helyzet kezelésére alkalmas szakpolitikai döntések számára.

Zsolnai Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem) számba vette, hogy milyen szerepe van Csapó Benőnek – aki a „szegedi műhely” vezetői pozíciójában *Nagy József* méltó örököse – a hazai neveléstudomány társadalomtudományi válásában, a nemzetközi normákhoz csatlakozásában. Több hazai bírálati rendszerű neveléstudományi konferencia (Országos Neveléstudományi Konferencia, Pedagógiai Értékelési Konferencia) létrejötté fűződik a nevéhez. Az egyik meghatározó hazai neveléstudományi folyóirat, a *Magyar Pedagógia* főszerkesztőjeként a terület szaksajtójának, a kutatói kommunikációnak a fejlesztéséért tett komoly lépéseket. A professzor kiemelte, hogy Csapó Benő sokat tett azért, hogy a pedagógiai mérések körében egyenrangú komponensekként jelen legyenek a nem kognitív területek is.

Vidákovich Tibor (Szegedi Tudományegyetem) egy Csapóval közös fejlesztőkísérletet és annak hatását mutatta be, amely nemzetközi viszonylatban is korán célozta meg néhány kiválasztott gondolkodási képesség fejlesztését, mégpedig az adott iskolai tananyagba integrálva, a meglévő tankönyvek feladataihoz kapcsolódva. A kísérletben keletkezett adatok elemzésével a fejlődés segítésének hatékonyabb időzítéséhez is információkhoz jutottak. Később erre az elvre – a tantárgyi tartalmak művelési gazdagítása – kompetenciafejlesztő programcsomag is épült. Az előadó megerősítette Csapó elvét, hogy a fejlesztések esetében a bevalásvizsgálat elengedhetetlen.

Kárpáti Andrea (Budapesti Corvinus Egyetem) Csapó Benő művészetpedagógiára gyakorolt hatását emelte ki előadásában, a vizuális kultúra pedagógiája kutatói és pedagógusi közösségének formálódását, eredményeit összegezte, a mérhetőség problémáját helyezve a középpontba. Rámutatott arra, hogy Csapó a tudás társadalmi meghatározottságának hangsúlyozásával, a nemzetközi kontextusban való értelmezésének igényével, a sokoldalú, a művészeti tárgyak számára is jól használható értelmezési, tartalmi keretet adó képességdefiníciókkal, értékelési keretrendszerrel sokat tett azért, hogy ma megvan a lehetősége a diagnosztikus értékelésnek a művészeti tárgyakban is. Kárpáti ezt az eDia és eLea rendszerek nyújtotta lehetőségekkel jól kezelhetőnek láttatta.

Kaposi József (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) a gondolkodásfejlesztést mint bölcséleti gondolkodást, mint a konkrét szituációkból mintázatok elvonatkoztatását értelmezte. Ezt szolgáló tartalomfejlesztő munkájából mutatott be a történelem tanulását segítő feladatokat.

Máté-Tóth András (Szegedi Tudományegyetem) a határon átvívelő tudástranzfer szakkifejezés és modell köré építette személyes hangvételi előadását, rámutatva



arra, hogy a határ „azt a szerepet kapja, hogy át kell rajta haladni”, átlépni, mert ott várják az utazót, a kutatót új tudások, új kalandok és új megértések. Iskolát, filozófiai rendszert csak az tud alkotni, aki e határok átlépésére képes, az ismeretlen megismeréséért kockázatot mer vállalni. És a megismerésnek ezen útja a saját határaival is megismerteti az embert.

A konferencián a szekciók végén *Pelle Anita*, *Csallner András* és *Klebniczki György* komolyabb és könnyedebb zenéléssel, énekkel erősítette az ünnepelés bensőséges hangulatát. A konferencia zárásakor a szervezők átadták Csapó Benőnek azt a kötetet, amelyben több mint 150 pályatársa, kollégája, tanítványa osztotta meg vele személyes-szakmai emlékeit. A konferencia végén a jelenlévők egy ismert dallamra, külön az alkalomra írt szöveg eléneklésével köszöntötték az ünnepeltet.

Csapó Benő a Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa, az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programjának vezetője és Közoktatási Elnöki Bizottságának elnöke, Prima Primissima díjas, Szeged és Szentgál díszpolgára, az International Academy of Education tagja.

2003-tól 2022-ig az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője, 2001-től–2022-ig az MTA–SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport vezetője, 1991 óta a *Magyar Pedagógia* főszerkesztője.

Fő kutatási területei a kognitív fejlődés, az ismeretek közvetítésének és a képességek fejlesztésének integrálása, a tudás szerveződése, a pedagógiai értékelés, a technológiaalapú tesztelés.



Az európai történelemtanítás seregszemléje

Az EuroClio nemzetközi konferenciája Vilniusban

Az Európa Tanács által életre hívott EuroClio – European Association of History Teachers 2023. április 19–23. között nemzetközi konferenciát szervezett a litvániai Vilniusban. A Vilnusi Egyetemen és a Karalienés Mortos iskolában szervezett előadásokra és műhelyekre több mint 140 résztvevő érkezett az EuroClio 50 európai, amerikai, ázsiai és afrikai tagszervezetéből.

Szöveg és fotó: **Fodor Richárd**, kutató (Mathias Corvinus Collegium, Tanuláskutató Intézet), tudományos titkár (Magyar Történelmi Társulat)



A résztvevőket az egyetem prorektora köszöntötte, aki a konferencia címére, a *Történelemtanítás Összetettségére (Complexity of History Teaching)* példaként a Vilnusi Egyetem történetét mutatta be. Az intézmény hosszú és kihívásokkal teli múltra tekint vissza. Jezsuita akadémiaként indult 1570-ben, majd a rend feloszlása után állami fenntartásba került. Ezt követően két egymást követő történelmi korszakban is idegen – előbbi birodalmi, majd szovjet-orosz – megszállás, felügyelet és cenzúra alatt kellett működnie egészen az 1990-es rendszerváltásig.

A prorektor inspirációként *Vergiliust* és az egyetem jelmondatát idézve a *Sic itur ad astra* szavakkal intette a résztvevőket arra, hogy a jövő kihívásaira csak a múlt ismeretében lehet felkészülni. Végezetül jótanácsként azzal zárta beszédét, hogy a résztvevők ne higgyenek senkinek, aki vitatja a történelemtanítás fontosságát.

Lars Peter Visti Hansen, az EuroClio elnöke a múlt, a történelem és a jelen kapcsolatát idézte köszöntőjében. Szavai szerint a balti helyszínválasztás szimbolikus döntés volt, hiszen az aktívan zajló háború szomszédságában is szem előtt kell tartanunk a történelemtanítás kiemelt fontosságát.

Steven Stegers, az EuroClio igazgatója a komplexitás és az egyszerűsítés kettősségének dilemmáját említette meg. A történelem osztálytermi leegyszerűsítését gyakran elvárt tanári feladatnak, ugyanakkor veszélyes következménnyel járó műveletnek tekintette. A komplex kérdések, versengő történelmi narratívák több nézőpontú bemutatása álláspontja szerint elengedhetetlen az önálló mérlegelő gondolkodásra képes diákok képzésében. Ezzel szemben a megbízható tudás és stabil értékek kialakítása szintén fontos a pedagógusok munkájában. Utóbbi két cél metszéspontját és egyensúlyának kialakítását egyfajta művészetnek tekinthetjük.

A konferencián két fontos téma jelent meg, amelyek a történelemtanítás nemzetközi trendjeit is meghatározzák. Az első a history of public places, azaz a közterek történelme, a második pedig a kérdésfeltevés és a gondolkodtató feladatok tervezése.

A közterek, szobrok és emlékművek mögött álló versengő narratívákkal kapcsolatban az EuroClio *Contested Histories* című együttműködését érdemes tanulmányozni, amely több nézőpontból mutat be egy-egy szimbolikus közterületet, többek között magyar példákkal is.

A kérdésfelvetéssel kapcsolatban az *Art of Questioning* (A kérdezés művészete) kezdeményezés oldalán olvashatunk további stratégiákat és ötleteket.

A történelemtanítás és állampolgári nevelés területén számtalan további európai és globális együttműködést és kezdeményezést mutattak be a rendezvényen, köztük a *Historiana* virtuális tanulási környezet új lehetőségeit, az *Innovation Station Centre* innovatív digitális projektet, a balkáni esettanulmányokra fókuszáló *Learning History that is not yet History* projektet, vagy a V4 szocializmusban szerzett közös tapasztalatait összesítő *Online Teaching in the Visegrad Region* kooperációt.

Reméljük, hogy a konferencián bemutatott izgalmas kezdeményezések és adaptációra váró ötletek a résztvevő magyar pedagógusok és a Történelmi Társulat révén minél több osztályterembe eljuthatnak.



A Vilnusi Egyetem a Szovjetunió területén alapított első jezsuita akadémia jogutódja (1570)



A digitális transzformáció

A digitális tananyagok kiemelt fontosságúvá váltak napjainkra. A nyomtatott tankönyveket a szerkesztők igyekeznek aktualizálni és felhasználóbaráttá tenni, ugyanakkor a digitális tér nyújtotta lehetőségek kiapadhatatlan mennyiségű tananyagot adnak helyet, ezért az okostankönyvi fejlesztések napról napra egyre inkább létfontosságúvá válnak. Az okostankönyvek létrejöttéről **Farkas Andrea** szakmai vezetővel beszélgettünk.

Szöveg: **Karkó Ádám**

Az illusztrációként felhasznált digitális tananyagok szerkesztés alatt állnak.



Jelenleg mely tankönyvek és munkafüzetek „okosítása” történik, illetőleg a jövőben, a hosszú távú terveik között, mely tankönyvek „okosítása” fog még megtörténni?

Az Oktatási Hivatal jelenleg 44 nyomtatott tankönyv digitális transzformációját végzi, köztük 35-öt *A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés (EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001)* című projekt keretemelésének köszönhetően. A Nemzeti Köznevelési Portál (<https://www.nkp.hu/>) digitális portfóliója tíz tantárgyterülethez kapcsolódó okostankönyvekkel lesz gazdagabb ezáltal, főként a természettudományos területen. Digitalizáljuk többek között az állampolgári ismeretek (8., 12. évfolyam), a természettudomány (7., 8., 11. évfolyam), a biológia (7–8., 9–10. évfolyam), a fizika (7–8., 9–10.), a földrajz (7–8., 9–10. évfolyam), a kémia (7–8., 9–10. évfolyam), a magyar nyelv és irodalom (5., 6., 9., 10. évfolyam), a matematika (5., 6., 9., 10., 11–12. évfolyam), valamint a történelem (5., 6., 9., 10. évfolyam) tankönyveit. Az ún. „A” sorozat eddig okosított tankönyvei teljessé válnak, és megkezdődik a „B” sorozat feldolgozása, ezért várhatóan a tankönyvjegyzéken megtalálható további sorozatelemek digitalizálása lesz a fő szempont.

Miként válik okostankönyvvé egy papíralapú tankönyv, hogyan kell elképzelni ennek a folyamatát?

Az alapot a tankönyv szövegének és ábraanyagának a nyomtatottal teljes egészében megegyező online elérhetősége jelenti. Ehhez teremt a fejlesztés hozzáadott értéket különböző digitális kiegészítő elemek létrehozásával. Ennek köszönhetően a tankönyvi ábrák

megelevenednek, kilépnek a térbe, a jelenségek szimulálhatóvá, az ismeretek alkalmazhatóvá és a tudás mérhetővé válik.

Célunk a tanulási folyamat támogatása, az egyéni tanulói teljesítmény eredményességének fokozása minél több interaktív, multimédiás és tanulásstratégia-támogató megoldás kiépítésével. A jobb megértés érdekében oktatóvideókat és multimédiás kiegészítő elemeket fejlesztünk. Arra törekszünk, hogy élményelemekkel támogassuk a folyamatot, például Magyarország nagytájakait bemutató zenés klipsorozat készül, vagy a kötelező memoriterek többféle zenei stílusban feldolgozó lírai videók, történelmi animációk.

A jelenlegi fejlesztési periódusban olyan okostankönyveket készítünk, amelyekben a kapcsolódó taneszközök komplex módon jelennek meg: a tankönyv és a munkafüzet egyes feladatai, a térképek vagy a periódusos rendszer is interaktívan beágyazódik a tankönyvbe.

Vannak olyan esetek, amikor a papíralapú tankönyvtől eltérő változtatásokat kell eszközölniük az okostankönyvek esetében?

A papíralapú és az online tankönyv ismeretelemei azonosak. A portál által biztosított technológiai eszközrendszer azonban lehetőséget biztosít a szerkesztőségben dolgozó fejlesztők számára, hogy sokkal több eszközzel támogassák meg a tanulási folyamatot. Az interaktív feladatmotorok kínálata lehetővé teszi, hogy kreatív módon nyúljunk a leckék feldolgozásához. Az ismeretelemektől és a fejlesztési céloktól nem térhetünk el, de nagyon sok módszertani megoldással segíthetjük a tananyag elsajátítását.

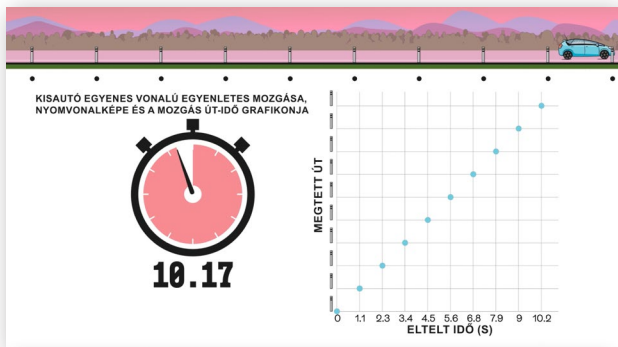


Kik dolgoznak egy-egy tankönyv és munkafüzet „okosításán”? Minden okostankönyvnek saját tananyagfejlesztő csoportja és szakmai lektora van?

Tantárgyi szerkesztőségek jöttek létre, megtalálható a teamben a HTML-tördelő, digitális szerkesztő, grafikus, multimédia-fejlesztő, anyanyelvi és szakmai lektor, akik egy kreatív csapatot alkotnak. A szerkesztőségeket témavezetők irányítják, akiknek a feladatait koordinátorok és szakmai asszisztensek segítik. Horizontális csapataink is vannak, akik például az akadálymentesítés, a képek és szövegek jogszerű felhasználását támogatják. Az egész folyamat online valósul meg, hiszen a távmunkában dolgozó gyakorló pedagógusok alkotják a szakmai csapatot. Egy-egy tantárgyi szerkesztőségben jelenleg 4-5 okostankönyv készül el novemberig.

Egy korábbi interjúnkban már szó volt arról, miként zajlik a tankönyvek akkreditálása. Egy okostankönyvnek is meg kell felelni az akkreditációs bizottság elvárásainak. Amennyiben valamit nem fogadnak el, úgy milyen változtatásokat tudnak végezni, módosítani az okostankönyvek esetében?

Amennyiben az okostankönyv a nyomtatott tankönyvvel megegyező szöveg- és képállománnyal rendelkezik, a transzformáció során mentesül az akkreditációs kötelezettség alól. Abban az esetben szükséges az eljárás lefolytatása, ha az okostankönyv nem rendelkezik akkreditált tankönyvi előzménnyel. Jelen esetben minden mostani feladatunk akkreditált tankönyvhöz kapcsolódik.



Nagyszabású taneszközfejlesztés a köznevelésben

Előző lapszámunkban már röviden beszámoltunk az EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 projekt zárókonferenciájáról, ez alkalommal azonban részletesen is hírt adunk a 2023. március 29-én Székesfehérváron megrendezett eseményről.

Szöveg: **Indri Dániel Janisz**



Sipos Imre, az Oktatási Hivatal (OH) tartalomfejlesztési és tankönyvkiadási elnökhelyettese bemutatta a 2016 óta a projektben történt fejlesztéseket, kiemelve az okostankönyvi innovációt. A tankönyvek emellett nemcsak tartalmukban, hanem formailag is megújultak is jelentős átalakuláson estek át. A tartalmi szabályozók fejlesztésével összefüggő szakpolitikai célok és elvárások tekintetében az elnökhelyettes elmondta, hogy a fejlesztések során cél volt, hogy az új taneszközök megfeleljenek a legmodernebb pedagógiai szemléletnek, jellemezze őket színes előadásmód, látványos illusztrációkkal és infografikákkal kiegészítve a korosztálynak megfelelően; gyakorlati megközelítésen alapuljanak, kritikai gondolkodásra ösztönözzenek, felfedeztetve, játékosan tanítsanak, valamint digitális tananyagok egészítsék ki őket.

Farkas Andrea szakmai vezető végigvette a projekt műszaki-szakmai eredményeit, szót ejtett a kísérleti tankönyvek kipróbálásáról, a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) funkcióbővítéséről, illetve az okostankönyvi fejlesztésekről. Mint elmondta, összesen 126 db közismereti okostankönyv, 175 db oktatóvideó és 6 db okosgyűjtemény fejlesztése valósult meg. Sajátos nevelési igényű, illetve középsúlyos értelmi fogyatékos diákok tanulását segítő 85 db SNI okostankönyv, több mint 36.000 db interaktív feladat és 2.800 db feladatsor készült. Az NKP felhasználói élményének fokozása érdekében immáron saját jegyzet készítésére és tartalomtár kialakítására is lehetőség van, továbbá nagy számban megtörtént külső tartalomszolgáltatók összekapcsolódása a portállal, illetve az akadálymentesítéssel összefüggő funkciók finomítása.

Kóródi Bence, az OH Tananyagfejlesztési Főosztályának főosztályvezetője a sajátos nevelési igényű és a nemzetiségi tanulók számára fejlesztett taneszközöket mutatta be. Mint elmondta, a fejlesztésre régóta nagy igény mutatkozott. Részletesen bemutatta az egyes nemzetiségi fejlesztéseket, az SNI-s fejlesztések tekintetében pedig kiemelte, hogy a szerkesztés



Az Oktatási Hivatal munkatársai

magas szintjén a szerzők és a szaklektorok kéréseinek figyelembevételével történt meg a fejlesztés. Igyekeztek a legköltséghatékonyabb nyomdatechnikai megoldásokat megtalálni a minőségi kivitelezéshez, a taneszközöket több kötetre bontva, dobozos formában, gyűrkapcsos lehetőséggel látták el. Az oldalak sorrendje felcserélhető, így a tanuló csak azokat a lapokat kapja meg, amelyek az ő adott szintjének megfelelőek. Ezen felül a differenciálás érdekében kihajtható oldalak, illetve thermofólia segítik a használatot.

Kiss Gábor László, az OH Tankönyvfejlesztési Osztályának osztályvezetője a taneszközfejlesztések eredményeit mutatta be, kitérve arra, hogy összesen 481 db közismereti taneszközt készítettek a projekt során, amiből 349 db papír taneszköz, továbbá 253 db SNI-taneszköz és 153 db nemzetiségi kiadvány készült. A fejlesztés során figyelembe vették a *Nat* kulcskompetenciáit, és számos új fejlesztés is történt az új tantárgyak vonatkozásában, mint a digitális kultúra vagy a természettudomány, de a meglévő tankönyveket is átdolgozták felmenő rendszerben az új tartalmi szabályozóknak megfelelően. Az osztályvezető bemutatta egy tankönyv elkészültének folyamatát, továbbá részletesen beszélt a különböző tantárgyak „A”, illetve „B” sorozatairól is.

Pintér Gergely, az OH Digitális Tananyagfejlesztési Osztályának osztályvezetője az NKP digitális tartalomszolgáltatását mutatta be. Mint elmondta, a portál célja a digitális pedagógia módszertani támogatása, a tanulás-tanítás folyamatának segítése és modernizálása nem csak OH-tartalmak számára, illetve egy adatvagyon összegyűjtése a mesterséges intelligencia tanításához. A projektben megújult a felület tartalom-és feladatszerkesztő modulja, illetve a tanulásszervező modul, így már zökkenőmentesen lehet tanulócsoportokat és egy közös tudásbázist kialakítani, feladatkiosztást és kiértékelést végezni. Az okostankönyvekben egy-egy lecke több kisebb tananyagelemből áll, melyek külön kereshetők, továbbá megvalósulhat általuk a kooperatív és projektalapú tanítás; optimálisak a tanórai feldolgozásra is. Az okosfeladatokat differenciált feladatbankokba rendezték, illetve megtalálhatóak az azonnali javítás, kiértékelés lehetőségei és a hiányos tudás pótlására lehetőséget adó linkek is.

Pappné Gellényi Judit kerettantervi szakértő a történelemtankönyvek új szemléletéről beszélt előadásában. Szerinte a fő cél az ismeretek és értékek közvetítése, a kompetenciák elsajátíttatása mindazért, hogy a tanuló tájékozott, aktív és elkötelezett állampolgárrá váljék. Több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutatnak be, így a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Hangsúlyosabb lett az eddig háttérbe szorított szereplők kiemelése (pl. III. Béla), vagy átértékelése (II. András), illetve egy-egy település bemutatása (pl. Temesvár, Kecskemét). Új narratívák is megjelentek, főként a 20. század történelmének megismertetése során, valamint figyeltek az új tudományos eredmények felhasználására is.

Csapodi Csaba kerettantervi szakértő a matematika-könyvek átdolgozásának jellemzőiről tartott előadást. A szakember elmondta, hogy az új *Nat*-nak és kerettanterveknek való megfeleltetés érdekében 59 tankönyv és munkafüzet készült, melyet mellékletek, megoldások és tanmenetek egészítenek ki. Kiemelte, hogy kiváló szerzői gárda, éles szemű lektori csapat és állhatatos szerkesztők, tördelők és grafikusok munkájával valósult meg a fejlesztés. Az alsós matematikagyűjteményekről elmondta, hogy cél volt az ismeretek egymásra épülése, a képességek sokoldalú fejlesztése és az élményszerű tanulás megvalósítása, valamint a cselekvésre, tevékenykedtetésre épülő gondolkodás formálása. A 7–8. osztályos feladatgyűjtemény a tanórába beépíthető gyors játékokat és gyakorlásra, fejlesztésre alkalmas, hosszabb időt igénybe vevő játékokat tartalmaz nehézség szerint szintezve, érvelésre, vitára ösztönző feladatokkal, illetve gyakorló feladatsorokkal a felvételre készülőknek. Az emelt szintű feladatgyűjtemény egy teljesen új fejlesztés, amely azonban önmagában nem áll meg, csak azokat az ismereteket tartalmazza, amiket az alap „A” könyvek nem, ám kiváló segédeszköz ott, ahol az alap matematikaórákon felül tartanak a kollégák emelt szintű felkészítést.

Érettségi változások

Az érettségi vizsgák története és jelenlegi rendszere Magyarországon

A neveléstörténet már évszázadokkal ezelőtt említést tesz a világ különbözőbb tájain működő iskolákkal kapcsolatban vizsgáztatásról mint számonkérési gyakorlatról. A mai értelemben vett érettségi vizsgát először 1788-ban Poroszországban tartottak. Franciaországban 1808-tól a Napóleon által létrehozott iskolatípusban a középfokú tanulmányaik végére érők is hasonló módon adtak számot a társadalomtudományok terén megszerzett tudásukról; majd ezt a fajta számonkérést 1821-ben a természettudományokra is kiterjesztették. 1830-ban Franciaországban megtartották az első írásbeli érettségi vizsgát is. A Habsburg Birodalomban, Ausztriában 1849 óta, Magyarország gimnáziumaiban pedig 1851-től érettségiztetnek.

Szöveg: Dr. Bagyinszky Marianna | Összeállította: Karkó Ádám



Az érettségi vizsga rövid története Magyarországon 1990-ig

Az állam és az egyház fokozatos szétválása, a francia felvilágosodás hatása nem kerülte el az oktatás területét sem, ami az állami beavatkozás nyitabb és erőteljesebb megjelenését eredményezte. Az állami befolyás nőtt *Mária Terézia* (1740–1780) uralkodása idején, 1764-ben a Tanügyi Bizottság létrehozásával és 1777-ben a *Ratio Educationis* kibocsátásával. A magyar tanügyigazgatás történetének 1777 és 1950 közötti szakaszát elsősorban az állami kontroll felekezeti iskolák feletti megerősödése jellemezte. A rendelet egységes iskolarendszert akart létrehozni, államilag előírt tantervet vezetett be; célja az államhoz hű és hasznos polgárok nevelése volt, és előtérbe került a földrajz és a történelem oktatása.

Az oktatás később is jórészt az egyház kezében maradt, de érvényesült az állami ellenőrzés. Az uralkodó kísérletet tett a tankötelezettség bevezetésére – 6 és 12 évesek számára – a nagymérvű analfabetizmus felszámolásának érdekében. Az 1806-ban kiadott *II. Ratio Educationis* nyomtatékosan javasolta a mindkét nemhez tartozó gyermekek elemi iskolába járásának számonkérését a szülőkön, az 1845-ben kiadott elemi iskolai rendelet pedig gyakorlatilag előírta a tankötelezettséget.

1849-ben, a forradalmak utáni központosítás és németítés következtében az osztrák vallás- és közokta-

tásügyi miniszter, *Leo Thun* kibocsátotta az ausztriai gimnáziumok és reáliskolák működését szabályozó átfogó rendeletét, amely a magyar neveléstörténetben „Entwurf” néven ismert. Ezt a szabadságharc leverése után Magyarországra is kiterjesztették.

A 20. századi oktatási rendszer főbb sarokpontjai

Az 1924. évi középiskolai törvény a differenciálás híveinek kedvezett. A differenciálás *Klebelsberg Kunó* szerint segít elhárítani a tanulói túlterhelés veszélyét, elősegíti az egyéni képességek, a tehetség ápolását, a pályaválasztásra való felkészítést. A törvény a szétkülönítés elvét úgy kívánta érvényre juttatni, hogy a humán gimnázium és a reáliskola közé domináns iskolatípusként beillesztette a reálgimnáziumot.

Az érettségi vizsga jelentőségének alapvető változása nem 1945-ben, az új hatalom kiépülésével, nem 1948-ban, a felekezeti és egyéb nem állami fenntartású iskolák államosításával, nem 1949-ben a tanügyigazgatás átszervezésével, hanem az 1952. május 15-i minisztertanácsi rendeletben foglaltaknak megfelelően, az egyetemi felvételi rendszer bevezetésével következett be.

A 20. század második felében az egyik legjelentősebb változás az érettségi vizsgákat érintette; az 1961 októberében elfogadott oktatási törvény, valamint a hozzá kapcsolódó, művelődésügyi miniszter által jegyzett

utasítás eredményezte. Mindez az érettségi vizsga szerkezeti, tartalmi kérdésköreit is megváltoztatta: a tantervi szabályozást és az érettségi vizsgakövetelményeket szorosabban összehangolták. Az érettségi vizsgának az oktatási rendszerben kialakított súlya és jelentősége 1982-ben, a közös érettségi-felvételi vizsgák bevezetésével ismét változott.

A 2005-ben bevezetett kétszintű érettségi vizsgarendszer főbb jellemzői

A *Nemzeti Alaptanterv* 1995-ös bevezetése után kezdtek el dolgozni a kétszintű érettségi koncepcióján, mely hosszú idő óta a legjelentősebb változás volt, mivel ezzel újból eltörölték az egyetemi felvételit, és az érettségit állították helyébe, mely döntést azóta is szakmai viták öveznek. Az 1993-ban kiadott és 1996-ban módosított középiskolai törvényhez kapcsolódva jelent meg 1997-ben a 100/1997. (VI. 13.) sz. Kormányrendelettel az érettségi vizsgaszabályzat, mely társadalmi és szakmai viták sorát követően kialakította a 2005-ben bevezetett új, kétszintű érettségi – közép- és emelt szintű – vizsgarendszert. Az emelt szinten való vizsgáztatást és az elnöki névjegyzékre kerülést külön képzés elvégzéséhez köthették; az előbbit később eltörölték. Régi elképzelések – mint a két szint –, angol modellek – mint a vizsgabizottság –, etatisztai oktatáspolitikai elemek – túlzott tartalmi és különösen formai központosítás – valósultak meg. Az érettségi vizsga tervezése és kivitelezése az OKÉV (Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont), majd az OH (Oktatási Hivatal) feladatkörévé vált.

Az érettségi hazánkban állami vizsga, az érettségi bizonyítvány pedig közokirat. Az érettségi bizonyítvány érettségi végzettséget tanúsít, és a jogszabályban meghatározottak szerint felsőoktatási intézménybe való felvételre, szakképzésbe való bekapcsolódásra, valamint munkakör betöltésére jogosít. A szakmai érettségi a szakképzésre vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerinti munkakör betöltésére képesít. A 2005-ben bevezetett kétszintű érettségi rendszer által a vizsga minden tekintetben egységes lett az ekkori gimnáziumok és a szakközépiskolák tanulói, illetve a felnőttoktatásban részt vevők számára is.

A vizsga tehát a közoktatási törvény által legitimált módon nem kínál eltérő követelményeket a középfokú képzés szerkezeti és fenntartói variációi számára. Mindez azt jelentette, hogy a négy-, a hat- és a nyolc évfolyamos képzést folytató gimnázium, a kéttannyelvű gimnázium, a szakközépiskola, a nemzetiségi oktatás és a felnőttképzés középiskolái számára egyaránt azonos vizsgaszabályzat és azonos szerkezetű, illetve értékelési rendszerű vizsga lépett életbe, a kéttannyelvű iskolák és a nemzetiségi képzésben részt vevő diákok számára érvényes tartalmi eltérésekkel. A vizsgakövetelmények tehát nem érvényesítik a vizsgát megelőző képzés tantervi különbségeit, a differenciálás individuális



szinten, a vizsgázó döntésének szintjén érvényesülhet: a vizsgaszintek és a kötelező vizsgatárgyakon kívüli tantárgy(ak) megválasztásában.

Változások 2020-tól kezdve

Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet 2020. november 30-án hatályát veszítette, ám a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 5. § (2) bekezdése szerint: „A jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálya alatt keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megkezdett eljárási cselekményekre, a jogszabályi rendelkezés hatályvesztését követően is alkalmazni kell.” Mindezek alapján azon középiskolai tanulóknak, akik a középiskolában még nem a 2020-ban kiadott *Nemzeti alaptanterv* szerint folytatják tanulmányaikat, azaz a 9. évfolyamot 2020. szeptember 1-je előtt kezdték meg, a 2023. évi október–novemberi érettségi vizsgaidőszakkal bezárólag még a 40/2002. (V. 24.) OM rendelet 2020. október 31-én hatályos követelményei szerint kell érettségi vizsgáikra felkészülniük, és érettségi vizsgát tenniük.

Technikumok új érettségi rendszere

Az új 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről 2020. szeptember 1-én lépett életbe, mely során a 2015-ben szakgimnáziumokká átnevezett, korábban szakközépiskolákat most technikumokká nevezték át és az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) – ma Kulturális és Innovációs Minisztérium – irányítása alá kerültek, illetve a Szakképzés 4.0 alapján új érettségi szabályokat vezettek be. A szakgimnáziumok eddig 4+1 éves képzést nyújtottak – a statisztikák szerint a plusz egy, OKJ-és képzést adó évre nagyjából minden második diák marad ott –, ezt alakította át

az ITM ötéves képzéssé, mely véleményük szerint vonzóbbá teszi a képzés formát a szülők és diákok számára. A koncepció szerint: „A képzés egységes szervezése, dualitása és felsőoktatáshoz erősebb kapcsolása indokoltá teszi a változtatást.” Az első két év ágazati ismereteket adó képzése után a második ciklusban duális képzés folyik majd (ez azt jelenti, hogy a diákok szakmát tanulnak, jellemzően cégeknél vagy azokkal szorosan együttműködve), a képzés időszakában pedig a tanuló-szerződés munkaszerződéssé alakul, így a diákok pénzt is keresnek. A 12. év végén a négy kötelező közismereti tárgyból érettségiznek a diákok, a „választható” 5. tantárgyból viszont nem. A 13. év végén tesznek szakmai vizsgát, az lesz az ötödik érettségi tantárgy. „Így a 13. év végi sikeres vizsga után két végzettséget igazoló bizonyítványt kap: kézhez kapja az érettségi bizonyítványát, valamint a technikus végzettségét igazoló oklevelét.” Felvetik, hogy a technikumban megszerzett tudás megteremti a lehetőségét, hogy a „jó eredménnyel” végzetek felvételi vizsga nélkül tudjanak továbbtanulni felsőoktatásban az azonos ágazaton belül (csak a szakmai vizsga eredménye alapján kerüljenek be a felsőoktatásba). Céljuk, hogy ezáltal a szakképzésből minél többen jussanak be a felsőoktatásba, kompenzálva, hogy a szakgimnáziumokba járók a képzés szintje miatt jellemzően nem tudnak emelt matek- vagy fizikaérettségét írni, emiatt hátrányba kerültek a gimnazistákkal szemben.

Rendkívüli érettségi intézkedések a koronavírus-világjárvány idején

A koronavírus-járvány terjedése miatt a 2019/2020-as tanévben, 2020. március 16-ától a köznevelési és szakképzési intézményekben új, tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről döntöttek, mely a tanév végéig fennállt.



A 2019/2020-as tanév tavaszi érettségi vizsgaidőszaka

Ennek következtében az érettségi előtt két héttel adták ki azt a rendeletet, mely a veszélyhelyzet során az érettségi vizsgák 2020. május–júniusi vizsgaidőszakban történő megszervezéséről szól. Az érettségi vizsgatártyák szóbeli és gyakorlati vizsgarészeit, ha e rendelet eltérően nem rendelkezett, a vizsgaidőszakban nem szervezték meg. Így:

- meg kellett szervezni a középszintű szóbeli vizsgát azon vizsgatárgy esetében, amely középszinten csak szóbeli vizsgarésszel rendelkezett;
- a nyelvvizsgák a szóbeli vizsgarész teljesítése nélkül váltak érvényessé;
- bármely vizsgatárgyból tett középszintű írásbeli vizsga esetén, ha a vizsgázó írásbeli teljesítménye elérte a tizenkettő százalékot, de nem érte el a huszontöt százalékot, a Vizsgaszabályzat 41. § (2) bekezdése szerint szóbeli vizsgát tehetett;
- testnevelés vizsgatárgyból szóbeli vizsgát kellett szervezni;
- vizuális kultúra vizsgatárgyból tett középszintű vizsga esetén a vizsgázó pontszámát az írásbeli vizsgarész alapján, gyakorlati vizsgarész nélkül kellett megállapítani;
- az előrehozott, valamint érettségi bizonyítvány megszerzése előtti szintemelő érettségi vizsgák megszervezésére nem került sor, a benyújtott vizsgajelentkezéseket néhány esetet kivéve az OH törölte.

Az írásbeli vizsgák magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, angol és német nyelv esetében nem 8, hanem 9 órakor kezdődtek. Az érettségi vizsgák lebonyolítása során a kijárási korlátozásról szóló kormányrendelet szerinti távolságtartási szabályt lehetőség szerint biztosítani kellett, azaz meghatározott volt a tanulók számára, hogy melyik kapun kellett az iskolába érkezniük, belépéskor a kézfertőtlenítő használata, kihelyezett maszkok felvétele – saját maszk használható volt –, épületben a távolságtartás (1,5 m). Az írásbelik alatt nem volt kötelező a maszk viselete, csak a terem elhagyását követően.

Az érettségi eredményeket legtöbb esetben tehát az írásbeli eredmények jelentették. A középszintű magyar-, történelem-, matematikaérettségi esetén az eddigi 150 pont helyett a szóbeli pontot kivonva 100 pont lett az elérhető maximális pontszám, míg a középszintű idegen nyelvi érettségi esetén az írásbelivel megszerezhető 117 pont lett, a jegyek kiszámításához kapcsolódó százalékos arányok viszont nem változtak.

A tavaszi időszakban eredetileg 113 ezer diák jelentkezett érettségire, azonban végül csak 84 300 fő vizsgázhatott – végül ebből is csak 82 539-en mentek el az érettségire –, 26 638 jelentkezést, többségében előrehozott érettségi vizsgát tevőkét ugyanis töröltek, 2455 diák pedig a digitális oktatás és az érettségi vizsga lebonyolításának bizonytalanságai miatt az őszi vizsgaidőszakra halasztotta vizsgáit. A vizsgaidőszakban összesen közel 69 ezer végzős középiskolás érettségizett, és rajtuk kívül csaknem 14 ezren tettek legalább egy tárgyból érettségit.



Összegzés

Az érettségi vizsgák világszerte meghatározó szerepet játszanak a közoktatás szabályozásában, azonban szerepük meghatározása, működésük leírása, a vizsgához hozzájutók körének a meghatározása mindig is a közoktatási törvénykezés szintjén, társadalompolitikai célokat érvényesítve történik. Az érettségi bizonyítvánnyal rendelkezés vagy éppen nem rendelkezés alapján elmondható, hogy egy ország vizsgarendszerének jelentősége elsősorban abban van, hogy szabályozó erejénél fogva közvetlenül is befolyásolja a társadalmi munkamegosztást, a munkaerő képzettségét, a társadalmi mobilitást, benne az egyéni karrierépítés lehetőségeit. Az érettségi vagy a felvételi vizsga olyan szűrő, amely az egyéni kvalitásoktól nem függetlenül, a tudáshoz való intézményes hozzáférést teszi lehetővé vagy éppen lehetetlenné. Napjainkban a legtöbb érettségiző tisztában van azzal, hogy az érettségi vizsgabizonyítványa a továbbtanulásnak, illetve számos munkakör betöltésének szükséges, de nem elégséges feltétele, melyet alátámaszt az elmúlt évtizedekben a középiskolázás kiterjedése, az érettségizők számának, ezáltal az érettségiző populáció heterogenitásának növekedése. Ugyanakkor mind a magyarországi, mind a nemzetközi érettségi vizsgarendszereket áttekintve érzékelhető az állami szerepvállalás növekedése. Az érettségi vizsgák jelentőségének növekedését mutatja, hogy a jövő oktatáspolitikájának egyik központi kérdése. Szervezésükkel, lebonyolításukkal, sehol nem elkerülhető reformjaival jelentős szerepet játszanak majd a lisszaboni felhívás mindhárom irányelvének, azaz az oktatás és képzés minőségének javítására, a tanuláshoz való hozzáférés lehetőségeinek növelésére, valamint az élet-hosszig tartó tanulás feltételeinek megalapozására törekvő programoknak a kidolgozásában.

Felhasznált szakirodalom:

Töttössy Istvánné: *Az érettségi vizsgák szerepe a magyar közoktatásban.* (<http://www.magtudin.org/tottossyne.htm>)

Horváth Zsuzsanna – Lukács Judit: A kétszintű érettségi vizsga. *Új Pedagógiai Szemle*, 2005/4. (<https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-ketszintu-erettsegi-vizsga>)

Benedek András: *A közoktatás rendszere.* Bp., 2019.

Ratio Educationis. (Fordította és jegyzetekkel és bevezetéssel ellátta Dr. Friml Aladár) In: *Pedagógiai Könyvtár.* Katolikus Tanári Egyesület. Bp., 1913. (<http://mek.oszk.hu/06500/06559/06559.pdf>)

Pukánszky Béla: *A magyar iskolatörténet és a pedagógusképzés paradigmái.* Komárom, 2014. (http://www.pukanszky.hu/eloadasok/Tarhos/Pukanszky_MC%2015_VNUTRO_TLAC.pdf)

Történelem 10. OFI – Eszterházy Károly Egyetem, Bp., 2016.

5/2015. (III. 13.) EMMI rendelet a köznevelési szakértői tevékenység, valamint az érettségi vizsgaelnöki megbízás feltételeiről. In: Wolters Kluwer. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500015.emm>

1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=218513.383330

119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során az érettségi vizsgák 2020. május–júniusi vizsgaidőszakban történő megszervezéséről. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_2020/2020as_erettsegi_korm.rend.pdf

Dallman Kristóf: *Érettségi 2020.* In: *Új Köznevelés*, 2020/5. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/erettsegi-2020>

Koronavírus az iskolákban, rekordszámok az idei őszi érettségiben. *EduLine*, 2020. október. 14. https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20201012_erettsegi_statistikak

Mátrai Zsuzsa: *Érettségi és felvételi külföldön.* *Iskolakultúra*, 2001/9. 83–94. (http://epa.oszk.hu/00000/00011/00052/pdf/iskolakultura_EPA00011_2001_09_083-094.pdf)

Mihály Ildikó: *Érettségi vizsgák hajdan és most. És a jövőben?* *Világtükör*, 2005/2. (<https://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/erettsegi-vizsgak-hajdan-es-most>)

Érdeemes leporolni a régi játékokat

Ugrókötélszakkör Szabadbattyánban



Amíg nem voltak okostelefonok, applikációk, számítógépes játékok, a gyerekek szabadidejükben gyakrabban játszottak olyan játékokkal, mint a focilabda, több méteres gumi, tollaslabda és ugrókötél. Ezek a régi játékok lassan feledésbe merülnek, pedig sok szép gyerekkori emlékünk kapcsolódik hozzájuk. Van azonban néhány iskola Magyarországon, amelyek „leporolták” az ugrókötélüket és szakkör formájában, zenés ko-reográfiákat tanítanak a diákjaiknak. **Ekler Zoltánnal**, a szabadbattyáni Batthyány Lajos Általános Iskola igazgatójával és **Fazekas Zsuzsanna** tanítónővel, az ugrókötélszakkör vezetőjével beszélgettünk arról, hogyan zajlanak náluk a szakkörök, és milyen értékeket ad ez a gyerekeknek.

Szöveg: **Vágóné Ugró Szilvia** | Fotó: Berkesdi Réka



„Mackó, mackó ugorjál! Mackó, mackó forogjál! Tapsolj egyet, ugorj ki!” – éneklük sokat az óvodában a gyerekekkel az óvó nénik játék közben. Az viszont talán meg sem fordult eddig még a fejünkben, hogy ez a kedves gyerekdal az iskolákban is felbukkan, csak épp más módon. Szabadbattyánban például a Batthyány Lajos Általános Iskolában is több méter hosszú, gyöngyökkel díszített ugrókötéllel játszanak hasonló a gyerekek. **Fazekas Zsuzsanna** tanítónő kilenc éve tart ugrókötélszakkört kicsiknek és nagyoknak töretlen lelkesedéssel. Azonban ez az iskola – mely Fejér vármegyében található, tíz kilométerre Székesfehérvártól – nemcsak ugrókötélszakkörrel, hanem több sajátossággal is rendelkezik; heti öt angolóra van a gyerekeknek, rendszeresen tartanak zeneszakkört, valamint az iskola egyik kuriózuma az *Iskolagaléria* is. Az Iskolagalériát sok évvel ezelőtt, 1993-ban indították útjára, és mind a mai napig minden hónapban kiállítást rendeznek. Félévente kétszer környékbeli neves festőművészek munkáiból, mint *Bajkai Braun Géza*, *Takács Antal és felesége*, *Takácsné Kinczer Györgyi*, *Bujdosó Dénes*, *Polyák István*, *M. Tóth István*, a többi hónapban pedig az iskola diákjainak munkáját csodálhatják meg a gyerekek az intézmény aulájában kiállítva. **Ekler Zoltán** igazgató ezzel kapcsolatban egy kedves anekdotát is megosztott velünk: „Mikor 2002-ben idekerültem, akkor már több éve volt Iskolagaléria. Akkor az volt az első kérdésem, hogy mivel zárják el a gyerekek elől a paravánokat, amelyeken a festmények vannak. Az elődöm, *Dabóczy László*, az akkori igazgató erre azt felelte: Semmivel, a gyerekek megszokták, hogy a festményeket nem bántjuk, azokban gyönyörködünk.”

Bár Szabadbattyánban már kilenc éve van ugrókötélszakkör, mégis innovatívnak mondható, hiszen ezt az eszközt kevesen használják egy egész szakkört ráépítve, pedig számos készséget, képességet fejleszt. A tanítónő óráin második osztályosoktól kezdve a nyolcadikosokig bárki részt vehet, aki mozogni szeretne. Arra a kérdésre, hogyan indult a szakkör, **Fazekas Zsuzsanna** elmesélte, hogy először a férje hívta fel rá a figyelmét: „A férjem Gersekaráton volt



makettversenyen, és az eredményhirdetésen az ottani általános iskola testnevelő tanára, *Pintérné Nagy Éva* ugrókötél-bemutatót tartott a gyerekekkel, ezután mesélte el nekem itthon, hogy ez milyen nagyszerű volt. Mivel én már akkoriban is sokat használtam a tornaóráimon ugrókötélet, megtetszett a gondolat, hogy ezt lehetne gyakorolni akár zenére, párokban vagy kisebb csoportokban is.”

Ezt követően a tanítónő felvette a kapcsolatot a gersekaráti tanárnővel, akitől sok segédanyagot kapott az induláshoz, sőt az első nagy, kétméteres ugrókötélüket is tőle kapta a szakkör. Azóta is minden héten van ugrókötélvezés a szabadbattyáni iskolában. A tanítónő csoportokra bontja a gyerekeket, és egy délután folyamán minden csoportnak tart foglalkozásokat, a kisebbeknek fél, a nagyobbaknak egy órát. Zsuzsanna elmondta, hogy bár nem együtt vannak a gyerekek, hiszen a szakkörre járó 30-40 fő közötti létszám nem teszi ezt lehetővé, ennek ellenére a kisebbek nagyon sokat tanulnak a nagyobbaktól, a nagyobbak pedig szívesen tanítják őket. Ezt azért is tudják megtenni, mert a fellépésekre viszont együtt készülnek. Rendszeresen szerepelnek az iskolában, Szabadbattyán rendezvényein, mint a falunap és a gyereknap, illetve szívesen mennek fellépésekre is, amikor hívják őket. Voltak már a környező települések falunapjain, és tartottak már a környékbeli nagyobb cégek családi rendezvényein is bemutatókat. Legutóbb Polgárdi falunapján léptek fel; összesen huszonnyolc gyerek ugrált végig kilenc zeneszámot, harminc perc alatt.

Hogy mit tanulnak mindebből a gyerekek, és mitől lesz ez annyira látványos? Elsősorban azért, mert a koreográfiákat két-, három- és négyfős csoportokban tanulják. A koreográfiák tartalmaznak akrobatikus elemeket, mint a kézenállás, cigánykerék, sőt van olyan gyerek is, aki képes arra, hogy nyújtott lábbal ülve, megfelelő ritmusban mindig elemelkedve egy pillanatra a talajtól, hajtsa maga alatt a kötelet. A nagykötelet sem egy gyerek, hanem kettő tekeri, miközben egy-két gyerek folyamatosan ugrál, és gyakran használnak eszközként pluszban még labdát is. A koreográfiák elmaradhatatlan kelléke mindezek mellett a zene is, mellyel kapcsolatban a tanítónő így fogalmazott: „Mostanában már a gyerekek választanak zeneszámokat. Nagyon szívesen segítenek ebben. Sokszor hoznak egy új zenét, meghallgatjuk, és ha lehet rá ugrálni, akkor kitalálunk rá egy koreográfiát.” Nem utolsósorban a kötél fajtája sem mindegy, az ugrókötél is különleges, amivel gyakorolnak a gyerekek. Gyöngyök vannak ráfűzve, ami egyrészt színesíti az előadást, hiszen látványos, másrészt segít, hogy a koreográfia kivitelezhető legyen. Van rövidebb és hosszabb kötél is. A hosszabb kötelet általában két gyerek hajtja, és egy vagy kettő benne ugrál, sőt a szakkörösök közül néhányan már olyat is tudnak, hogy miközben a hosszabb kötelet hajtják, benne ugrál valaki egy kisebb ugrálókötéllal, így az adott gyerekek egyszerre két kötelet kell átugrania. Sőt van egy kislány, aki képes a nagy kötélben úgy ugrálni, hogy fekvőtámaszhelyzetben van, majd felugrik, amikor odaér a kötél. Ezeknek a köteleknek egy speciális hangjuk is van, amikor a gyöngyök a földhöz csapódnak, mintegy ritmust adnak az ugrásoknak és színesítik az előadást. ▶



A szakkör nagyszerűsége még az is, hogy nem igényel az eszközökön kívül plusz anyagi forrásokat. A tanítónő heti óraszámába beilleszthetőek a délutáni foglalkozások. A szülőknél fizetni csak a táborral kapcsolatban kell, merthogy van ugrókötéltábor is nyaranta. Ez általában egy egyhetes, napközis tábor, ahova csak az ugrókötélszakkörösök mehetnek. A tábor alatt a gyerekek mindennap az iskola tornatermében gyakorolnak, és különféle programokon vesznek részt; voltak már a Balatonnál fürdeni, Budapesten a Csodák Palotájában, Székesfehérváron moziban, biciklitúrázni, és természetesen fagyizni. A szülőknél a tábor vonatkozásában a gyerekek étkeztetését, az útiköltséget és a csoportos belépők árát kell megtérítenie. Ezzel kapcsolatban az igazgató elmondta: „tavalyelőtti évben Erzsébet-tábor keretében valósult meg ez a program, aminek csak egy jelképes, száz forintos díja volt.”

Ahhoz, hogy egy gyerek ügyesen ugrókötélvezzen, trükköket tudjon, egyedi koreográfiákat legyen képes megtanulni, nemcsak állóképesség, hanem nagy adag kitartás is kell. Gyakorolni kell, és rendszeresen kell szakkörre járni, hiszen a koreográfiák párokra, csapatokra vannak kitalálva. Arra a kérdésemre, hogy mennyire kitartóak mostanság a gyerekek, a tanítónő büszkén felelte: „Akik jelentkeztek a szakkörre, azok kitartottak. Nem is emlékszem olyan gyerekekre, aki megdölgölte volna magát és azt mondta volna, hogy mégsem szeretne járni.” A kitartás mellett számos készséget, képességet fejleszt még az ugrókötélvezés; fejleszti a ritmusérzéküket, az állóképességüket, a láb-izomzatukat, jobban tudnak figyelni és a napi stressz levezetésére is kiváló, sőt a gyakorlás során megtanulnak együttműködni, csapatban dolgozni. A szakkör által a gyerekek folyamatosan fejlődnek, vannak, akik már egy egész zeneszámot végig tudnak ugrálni. Ez azért fontos, mert amikor ezek a diákok elkezdtek szakkörre járni, még nem volt így. A tanítónő elmesélte, hogy az elején még egy dal alatt sokan váltották egymást, mert nem volt olyan jó az állóképességük, hogy ugyanazok a gyerekek szerepeljenek egy szám alatt. Ma már ez is megy nekik. A fellépések az iskolában motivá-



lőan hatnak nemcsak a szakkörösökre, hanem a többi diákra is. Ekler Zoltán büszkén mesélte el: „Amikor az iskolában fellépnek a gyerekek, a társaik nagy kiabálással fogadják őket, bátorítják a szakkörösöket és szurkolnak nekik, hogy sikerüljön egy-egy bonyolultabb koreográfiát végrehajtaniuk. Mindenre inspirálóan hat egy-egy ilyen fellépés.” Majd a tanítónő hozzátette: „volt, hogy a táborban a strandra is elvittük a köteleket, és ott is ugráltak a gyerekek, a strandolók pedig körbeállták és úgy figyelték őket.”

Az ugrókötél egy olyan tornaszer, amelyet szüleink, talán nagyszüleink is ismertek. A nagyszerűsége abból áll, hogy egyszerű. Bármelyik iskolatáskába belefér, nem kell karbantartani, és általában nem szakad el. Ez az igazán egyszerű eszköz segít Szabadbattyánban és az ország más pontjain is abban, hogy a gyerekek megszeressék a mozgást, fejlődjen a ritmusérzékük, és hogy megtanulják, az életben milyen klassz dolgok jöhetnek létre, ha kitartóan gyakorolnak és nem adják fel. Mostanában minden a képernyőről szól: okostelefon, okostábla, okosóra, gyakorlatilag minden nap tartogat egy újabb digitális meglepetést, mégis, az ugrókötélszakkör nyomán érdemes egy pillanatra elgondolkodni azon, hogyha értékeket szeretnénk a diákoknak adni, és nevelni akarjuk őket, akkor talán nemcsak modern dolgokra van szükségük, hanem egy régi eszközzel is megismertethetjük őket. Elővehetünk és leporolhatunk valami régit, ami már több évtizeddel ezelőtt is pluszt adott a felnövekvő generáció hétköznapijához. Jelen esetben az innováció igazából nem az eszközben, hanem a módszerben van, abban, hogy Szabadbattyánban egy tanítónő nem a modern kor vívmányaival kívánt versenyre kelni, hanem elővett egy igazán régi eszközt azért, hogy az élethez szükséges fontos készségeket, sajátíthassanak el a gyerekek, mint a kitartás, csapatmunka, fegyelmezettség, összhang megteremtése.



Mindenkiben szunnyad egy alkotó entitás

A történetmesélés az ember ősideje óta jelen van. Mindannyian tudunk történeteket alkotni. A buszon ülve, a boltban, a postán, otthon a tévé előtt. Mindenütt történetek zajlanak. A kísérletek, a robbanó, csillogó, villogó, izgalmas színes-szagos kísérletek pedig sokakat lázba hoznak. Ennek a kettőnek az összefonódásával született meg a TETT-mesepályázat (Te és a természettudományok – mesés történetek), ami teret ad azoknak a diákoknak, akik a természettudományos gondolataikat szívesen megírnák egy saját maguk által alkotott történetbe szöve. A pályázat létrejöttéről, céljáról és különlegességéről **prof. dr. Szántay Csabával**, a Richter Gedeon Nyrt. tudományos főtanácsadójával és egyben egészségügy- és oktatástámogatási vezetőjével, a TETT-mesepályázat egyik ötletgazdájával beszélgettünk.

Szöveg: **Karkó Ádám**



Mit kell tudni a TETT-mesepályázatról? Mikor kezdték el munkatársaival kidolgozni a pályázat célját? Miben állapodtak meg, milyen célkitűzéseik vannak?

A Richter Gedeon Nyrt. munkatársaiként érezzük – sajnos –, hogy a természettudományos oktatással kapcsolatban vannak olyan problémák, amelyeket egy ilyen kiválósági központként működő nagyfoglalkoztató – mint a Richter – nem nézhet tétlenül. Egyetemen is tanítok, ahol évről évre tapasztalom, hogy a hallgatók tudásszintje egyre csak csökken, de vannak kivételek: vannak nagyon jó tudású és képességű egyetemi hallgatók. Globálisan viszont mégiscsak az a tapasztalatunk a kollégákkal, hogy nincs jó úton a természettudományos képzés.

Éppen ezért ez a kérdés nagyon kardinálisan jelen van cégünk életében, hiszen a Richter igazán innovatív tudáscentrum, ahol a túlélésünk azon múlik, hogy kellően széles merítésből a legkiválóbb embereket vonzzuk be. Kifejezetten büszke vagyunk arra, hogy nemzetközi mércével mérve is első osztályú tudományos szakemberekből épül föl a Richter. Ennek a színvonalnak fenntartása azonban függ attól, hogy a természettudomány iránt érdeklődő fiatalokat meg tudjuk-e szólítani.

A TETT-mesepályázat (www.tettmesepalyazat.hu) alapmotivációja tehát az volt, hogy felismertük, nem elég csupán az egyetemek felé „nyúlni”, hanem be kell vonzanunk az általános- és középiskolásokat is. A Richter tehát úgy érzi, hogy feladata segíteni a természettudományos képzést, hiszen a cég mint az ország legnagyobb gyógyszeripari vállalata, jelentős kultúraformáló erővel is rendelkezik. Ezért felmerült az az ötlet, hogy vegyük figyelembe, milyen újszerű oktatásmódszertani megközelítéssel tudnánk hozzájárulni ahhoz, hogy a gyerekeket közelebb vigyük a természettudományokhoz. A TETT-ben rejlik ilyen irányú potenciál a hazai



Fotó:
Bodó Gábor

természettudományos oktatás aktuális helyzetétől függetlenül is releváns – s ez a nemzetközi szinterről is elmondható. Világszerte igaz, hogy rengeteg olyan fiatal van, aki eredendően erős affinitást mutat a természettudományok iránt, sokuk később mégis elveszíti ezt az érdeklődést. Ez vezetett bennünket a TETT-mesepályázat létrehozásához, aminek alapötlete, hogy a természettudományos motívumokkal átszőtt történetíráson keresztül, vagyis a „művészi” és „tudományos” mentalitás egybefonásával „energizáljuk” őket.



Mi a pályázat szándéka azzal, hogy a természettudományos történetekre egy mesébe szorítva hívja fel a külvilág figyelmét?

A TETT egy kis univerzum, aminek komplexitását és jelentőségét eleinte mi, a kidolgozók sem láttuk át igazán. Szeretnénk, ha a pályázók – és nem pályázók is – elgondolkodnának azon, hogy a mesének alapvetően milyen óriási szerepe van az ember életében. A történetmesélésnek és a történethallgatásnak elképesztően mélyreható pszichés, mentális és személyiségfejlesztő vonatkozásai vannak. Fontos hangsúlyoznom, hogy a TETT nem egyszerű „cukiság”, hanem egy nagyon komoly személyiségfejlesztő program. Önreflexióra, alkotásra készítet, a mese szeretetére hívja fel a figyelmet, illetve arra, hogy a meseíráson keresztül tanulunk meg számos olyan attitűdöt, ami átsegít bennünket az életben, és alkotó lényé tud bennünket nevelni. A TETT azért különleges kezdeményezés, mert abból indul ki, hogy a művészetek és a tudományok hatással vannak egymásra: a lelkünkben létezik egy eredendő alkotói energia, egy kreatív entitás, ami mind a tudományok, mind a művészetek művelésének közös forrása. Nem az a célunk, hogy „lenyomjuk a gyerekek torkán” a természettudományokat, hanem az, hogy felfedezzék önmagukban ezt az alkotó energiát. Ennek a pályázatnak nemcsak a megszülető írásmű a valódi eredménye, hanem az, amivé írás közben válik az a fiatal alkotó, aki egészen addig azt gondolhatta, hogy ő talán nem képes megírni egy pályamunkát. Ráeszmél majd, és hinni tud abban, hogy alkalmas alkotó módon jelen lenni a világban, ekként pedig a természettudományok művelésére is. Mélyen meg vagyok győződve arról, hogy a természettudományos tehetség nem feltétlenül arról szól, hogy valaki fizikusnak vagy kémikusnak „születik”, hanem hogy azzá válunk, amiben hinni tudunk. Mindenki tud tehetséges lenni, mindenki ki tud fejlődni valamiben. A TETT azt üzeni és bizonyítja a világnak: a tehetséget nem pusztán felismerni és gondozni kell, hanem meg lehet és meg is kell teremteni. A TETT tehát egy tehetségteremtő program.

Hogyan kell elképzelni egy jó pályázatot? Milyen feltételeknek kell megfelelnie annak, aki pályázatot nyújt be?

Érdemes tudni jól írni. A feltételrendszer tág lehetőségeket nyújt, ami a TETT honlapján részletesen le

van írva. Elvárás, hogy a pályázó vagy a pályázó csapat – mert hogy kétfős csapatok is pályázhatnak – a lehető legönállóbban alkosson. Szeretnénk, hogy azok, akik megpályázzák a TETT-mesepályázatot, legyenek bátrak, higgyenek magukban és legyen egy nagyon eredeti ötletük. Ugyanakkor nem szeretjük, ha egy pályamű pejoratív módon ábrázolja a tanárokat, az iskolát, a tanulást.

Ki tudna emelni párat az elmúlt évek pályázataiból?

Rengeteg olyan pályamű van, ami felnőtt fejjel is kifejezetten nagy élményt jelentő olvasmány. A TETT első évadának legjobb pályázataiból válogatott tavaly megjelent könyv (<https://tettmesepalyazat.hu/2021-tett-mesekonyv>) minden műve olyan, amit teljességgel hitelesnek, lélekemelőnek és elgondolkodtatónak tartok.

Ha ki kell emelnem néhány személyes kedvencet, akkor az első évad pályamunkái közül említtem *Malaczkó Réka* *Az én mesém* című írását, akinek a története egy komplex személyiségfejlődési metamorfózis. A történet főhőse egy olyan általános iskolás lány, aki nem szereti a biológiát, sőt bukásra áll belőle, de a történet végére mégis felfedezi önmagában a természettudományok iránti mély vonzalmat. A történet irodalmilag is remekül van megírva, a lényege pedig az önreflexió, az önmagunkról és a világról alkotott képünk megváltoztatásának képessége és az ebben rejlő hatalmas lehetőség. A TETT második évadában, 2022-ben is fantasztikus írások születtek, és el kell mondanom, hogy ezek között van néhány nem túl vidám, de roppant tanulságos történet is. A második évad művei közül számomra az egyik legmegkapóbb *Maróti Agócs Alíz* *Időgép* című írása, ami *Isaac Newton* korába visz minket, igen meglepő és mélyen megindító fordulatokkal fűszerezve. Ajánlom mindenkinek elolvasásra!

Hogyan találtak egymásra a pályázat védnökeivel, Döbrentey Ildikóval és Levente Péterrel?

Világéletemben *Döbrentey Ildikó*-rajongó voltam, *Levente Péter* nevét pedig szintén régről ismertem már. A lányomnak *Döbrentey Ildikó Égből pottyant meséit* olvastam, amikor kicsi volt. Azóta is azt gondolom, hogy azok a mesék olyanok, amiket a gyerekek is megértene, de amikből nagyon sokat lehet tanulni felnőttként is. Sőt, szerintem alapvetően ezek a mesék inkább a felnőttekhez szólnak, persze mesei köntösbe bújtatva, hogy a legkisebbek is tanulhassanak belőle.

2020 őszén a Magyar Tudományos Akadémia épületében szerveztük meg a Magyar Kémiaoktatásért Alapítvány díjátadóját, ami a Magyar Kémiaoktatásért Díj néven fut. A díjátadókon rendszeresen bemutatunk szépirodalmi szövegeket is. Abban az évben pedig – mint az alapítvány elnöke – ajánlottam *Döbrentey Ildikó* egyik meséjét, *Kubik Anna* színművész előadásában. Engedélyt kértünk az írótól, hogy a meséjét előadhas-suk a díjátadón. Így kerültem kapcsolatba a meseíróval.

Nagyon hamar hihetetlen rezonancia alakult ki közöttünk. Ő képviselte a művészeti oldalt, jómagam pedig a tudományost. A kettőnk beszélgetéseiből csírázott ki bennem az a gondolat, hogy oktatásmódszertani szem-



Döbrentey Ildikó és Levente Péter a 2023-as díjátadón (fotó: Németh Szabolcs)

pontból izgalmas és hatásos lehet a meseírás és a természettudományok összekapcsolása. *Rácz Kinga* kolléganőm pedig azt eszelte ki, hogy ezt pályázatos formában valósítsuk meg. Innentől kezdve a Richterben fölállt egy csapat, akik továbbgondolták a TETT ügyét. A TETT tehát teljes mértékben a Richter ötlete és kezdeményezése. Ezt követően vontuk be a projektbe a Szabó Szabolcs Alapítványt, akik a pályázat kiíróivá váltak.

Levente Péter Ildikó férjeként értelemszerűen „hozzáadódott” ehhez a pályázathoz. Ők tökéletesen kiegészítik egymást, ezért felkértük őket, hogy legyenek a pályázat védnökei. Így jött létre az a háromszög, ami a TETT-mesepályázat alapját adja: a Richter, a Szabó Szabolcs Alapítvány és a Döbrentey Ildikó–Levente Péter alkotó páros. Emellett pedig egy fantasztikus zsűri állt össze, amelyben egyaránt vannak tanárok, pedagógusok, valamint richteres munkatársak, és természetesen Szabó Szabolcs Alapítványbeli tagok. Hosszan sorolhatnánk a neveket, de *Bajzáth Mária* (tanár, neveléstudományi bölcész, mesepedagógus) nevét szeretném kiemelni, aki hatalmas kincs nekünk a TETT-ben.

Hogyan született meg a név?

Nagyon izgalmas viták alakultak ki a névvel kapcsolatban. Heteken keresztül gondolkodtunk – sokat tapasztalt kreatív emberekként. Számos cím született, amit hamar elvetettünk. Ilyenezés az alkotás is, mindig el kell engedni valamit ahhoz, hogy egy még jobb születessen helyette. Végül *Molnárné Czirják-Nagy Zsuzsanna*, a Richter PR és kormányzati kapcsolatok osztályának munkatársa találta ki a TETT-et, azaz a *Te és a természettudományok* nevet, ami azonnal mindenkit lenyűgözött.

Miként tudja támogatni a pályázat győzteseit a cég?

A legfőbb elismerés az, hogy a zsűri által arra alkalmasnak ítélt pályaműveket évente kiadjuk egy antológiában – ezzel a pályázók nagyon fiatalon a világirodalom részeivé válnak. Tavalyelőtt 536, a tavalyi évben pedig 775 érvényes pályamű érkezett hozzánk, ami azt jelenti, hogy igazán progresszívnek hatott a TETT, mert több mint 200 fővel nőtt a pályázók száma. Ezekből a pályaművekből valamivel több mint 100 pályamű kerül be az antológiába, ami tehát jelentős esélyt ad az elismerésnek erre a formájára. Ezen felül korcsoportonként – általános iskola alsó tagozat, felső tagozat, illetve középiskola – hirdetjük ki az első három helyezettet, valamint egy-egy különdíjat. Ezek jelentős összegű tárgyjutalmak. A díjátadót az MTA Dísztermében tartjuk, ami önmagában is hatalmas élmény a pályázóknak.

Vannak további projektötleteik?

Rengeteg! Így például szeretnénk a jövőben még több tanárt bevonni a Richter életébe, ahol megismerhetik a legkiválóbb diákokkal a kutatók mindennapjait vagy a gyógyszerhatóanyagok felfedezésének folyamatát. Szeretnénk segíteni a pedagógusokat abban, hogy képesek legyenek a Richternél megszerzett ismeretet beiktatni a tanóráikba, hogy jobban lássák, nekik miért érdemes tanítani, a diákoknak pedig tanulni.

A pályázattal kapcsolatban további információt találnak a Magyar Kémikusok Lapjában:
<https://www.mkl.mke.org.hu/2023-teremtsuenk-termeszettudomanyos-tehetsegetek.html>

Az önismeret nagyon fontos a nyári feltöltődéshez

A nyári szünet nemcsak a diákoknak, hanem a pedagógusoknak is lehetőséget nyújt arra, hogy kipihenjék az éves fáradalmakat, regenerálódjanak és erőt gyűjtsenek a következő évhez. **Fodorné dr. Földi Ritával**, a Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész és Társadalomtudományi Kar Pszichológiai Intézetének egyetemi docensével beszélgettünk arról, hogyan érdemes a nyarat eltölteni úgy, hogy az tényleg pihentető legyen.

Szöveg: **Vágóné Ugró Szilvia** | Fotó: Fehér Gábor (Fejér Megyei Hírlap)



Június első két hete mindig nagyon pörgős időszak a pedagógusoknak, hiszen ekkor van a ballagás, az érettségik, a tanévzárók, az évvzáró értekezletek. Hogyan tudnak erre az időszakra felkészülni a pedagógusok, hogy az minél kevesebb stresszel járjon, a figyelmük ne aprózódjon el?

Az év végi túlterhelés igazából már a tavaszi szünet után elkezdődik, hiszen a középiskolákban május elején vannak a ballagások. De ez az időszak nemcsak nekik, hanem azoknak az osztályoknak és tanároknak is nehéz, akik nem ballagnak vagy ballagatnak, mert ők ebben az időszakban osztálykirándulásokat szerveznek, azért is, hogy amíg az írásbeli érettségik zajlanak, ne legyenek az iskolában.

Az igazán pörgős a május elejétől június végéig tartó időszak. Elsősorban a középiskolákban, de az általános iskolákban is sok feszültséggel jár ez a két hónap. Az év végi feladatok, a kirándulások szervezése, az évvzáró dolgozatok összeállítása, az elmaradások pótlása, a jegyek javítása, mind-mind ebben az időszakban történnek, és gyakran előfordul, hogy ezek a feladatok összezsúfolódnak, hiszen egy osztályfőnöknek például több osztályban is van feladata, nem csak a sajátjában. Emellett a szülők is aktívabban érdeklődnek ebben az időszakban; a velük való kapcsolattartás főleg már az online térben zajlik, ami szintén nem könnyíti meg a pedagógusoknak a hétköznapiakat. Sokszor hétfőig is kérdeznak a szülők, vagy kéri a tananyagot. Érdemes lehet esetleg ezen elgondolkodniuk és a pedagógusokkal közösen változtatni azért, hogy ne az üzenetek megválaszolása tegye ki a pihenési idejüket. Ez azért fontos, mert ha a tanárok nem jelölik ki a határokat, parttalaná válik az egész folyamat, ami állandó készenléteket igényel a pedagógustól. Előre gondolkodva, már év elején érdemes ezt tisztázni, ez segíthet az év végi pörgésben. Persze a teher nem lesz ezáltal kisebb tanév végén, csak könnyebben vészelhetik át ezt az időszakot a tanárok.

A végzős osztályokban tanító tanároknál és az osztályfőnököknél mindezek mellett még egy plusz érzelmi teher is megjelenik, hiszen az ő munkájukat is minősíti az, hogy a gyerekek hogyan tudják befejezni az iskolát, hogyan tudnak felkészülni az érettségire. Ilyenkor a tanárok még jobban izgulnak a diákjaikért. Ezeket a folyamatokat úgy lehet segíteni, ha a pedagógusok előre terveznek és elkezdik a felkészülést már a tavaszi szünet után. Fontos, hogy körvonalazódjon számukra, mikor milyen feladatot kell elvégezniük ezekben a hónapokban. Előfordulhat, hogy valami közbejön, de már akkor is van valamilyen viszonyítási alapjuk. Emellett pedig tényleg nagyon fontos, hogy ebben az időszakban a hosszú hétfégeket, hétfégeket tényleg regenerálódással töltsék, tehát legyenek meg azok a stratégiáik, amelyek el-

lazítják, kikapcsolják őket. Ezen azt értem, hogy tudják, mely tevékenységek töltik fel őket, és ezekre szánjanak időt hétvégente. Továbbá, ha rendszerezik a feladataikat, az sokkal kevésbé okoz feszültséget számukra, mintha váratlan helyzetekhez kellene folyamatosan alkalmazkodniuk. Mostanában sok helyen azt látom – valószínűleg a pandémia miatt is –, hogy az emberek úgy viselkednek, mintha most akarnának mindent bepótolni, van egy belső készletünk bennük, hogy most mindent nagyon jól kell csinálni. Ez már magában is állandó stresszt generál, és erre épülnek rá az előbb említett plusz terhek is.

Milyen érzelmi folyamatok játszódnak le egy osztályfőnökben, akinek elballag az osztálya? Miként lehet feldolgozni az osztályfőnöknek az elszakadást az osztályától?

Ez nagyon sok mindentől függ. Függ attól, hogy milyen kapcsolatban van a tanár az osztályával, és hogy milyen közösség alakult ki. Ez alapvetően változó, így nehéz általánosságban válaszolni, de azt gondolom, hogy minden egyes pedagógusnak – óvodától az egyetemig – az egy nagyon fontos visszajelzés, mondhatni a munkájuk eredménye, hogy a diákok hogyan teljesítenek az év során, és hogyan érzik magukat a fiatalok az osztályban. A tanár akkor nyugodt, ha a gyerekek, akik az ő csoportjában vagy osztályában voltak, egy elégedettséggérzéssel lépnek tovább a következő évbe vagy a következő szintre, ami lehet a középiskola, egy egyetem vagy a munka világa. Ez a továbblépés mindenkinek nehéz, de a tanárnak ez az egyetlen közvetlen visszajelzés a munkájára arra vonatkozóan, hogy milyen a diákjainak a teljesítménye, és ezen nemcsak az osztályzatot értem, hanem hogy az adott gyerek mennyire illeszkedett be az osztályba, és hogy megérett-e arra, hogy képes legyen minden közösségi helyzethez alkalmazkodni. Ezek azok a visszajelzések a tanárnak, amiktől érzelmi is megfelelően tud kötődni a gyerekekhez. Az, hogy általánosságban szereti a gyerekeket és a hivatását, az egy dolog. De ha azt látja, hogy ezeket a gyerekeket egy általa javasolt téma érdekli, és szeretnének jobban teljesíteni, az már kifejezetten a pedagógus munkájának a visszajelzése, és ez minden szinten igaz, akár például az óvodában az anyák napi ünnepségekre is. Ezek az érzelmi kötődések nagy mértékben függenek attól, hogyan tudnak együttműködni az osztályok és a pedagógusok. Ez az együttműködés meghatározza azt is, hogy a pedagógus hosszabb távon a pályán akar-e maradni.

Amikor az osztályfőnökök útnak indítanak egy osztályt, az egy meghatározó időszak, hiszen a pedagógus munkája is benne van abban, hogy az adott gyerek tudott választani egy szakot vagy irányt, ami az ő képességeinek, érdeklődésének, motivációjának megfelelő. Ez az igazi visszajelzés a pedagógusok számára, erre fognak emlékezni még évek múlva is. Ugyanakkor ez nem egy végleges elszakadás, hiszen akikkel kialakult egy jó kapcsolat, azok bizony visszajárnak. Nálunk még a pszichológus hallgatók is eljárnak a régi iskolájukba egy-egy kutatás kapcsán. A diákok emlékeznek azokra a tanárookra, akik többet adtak nekik emberileg, ismeretben, támogatásban. Ezek mind megmaradnak, hiszen a pedagógiában jelen van a Pygmalion-effektus: ahogyan a tanár látja a fiatalot, amit belelát, a diák annak akar majd megfelelni. Nagyon sok múlik a pedagógusokon, hogy mennyire képesek azokat a dolgokat meglátni a gyerekekben, amelyeket azok szívesen csinálnak, ami motiválja őket. Ha ezt képes észrevenni és támogatni, az nagyon sokat segít a gyerekeknek a jövőjében, az életútjukon.

A nyári szünet nemcsak a gyerekeknek, hanem a pedagógusoknak is alkalmas teremt a kikapcsolódásra. Miért fontos a hosszabb pihenés a diákoknak, és miért a tanároknak?

A nyári szünet nálunk sem több, mint más országokban, csak más az elosztása. A pedagógusoknak nem júniusban, hanem általában július elején kezdődik a szünet, de még akkor is sokan táboroztatni mennek. Tehát a pedagógusoknak biztos, hogy nem két hónap a szünidő, mivel június végén még adminisztratív tevékenységeik vannak, így körülbelül július elején tudnak szabadságra menni azok, akik nem táboroztatnak. Mindenképp jelentős és tényleg nagyon fontos a pedagógusok számára, van-e olyan önismeretük, hogy tudják, melyik az a tevékenység, amelyet szívesen végeznek. Ez teljesen személyiségfüggő, hiszen van, aki olvasni szeret, van, akiknek az utazás a családdal a kikapcsolódás. Ami tanácsot lehet ez ügyben adni, az az,

hogyan a pedagógus fedezze fel, mi az, ami őt örömmel, elégedettséggel, nyugalommal tölti el. Meg kell találnia azt a tevékenységet a nyárra, ami tényleg fel tudja őt tölteni, és ez nagyon lényeges, mert ha ezt sikerül megtalálnia, teljesen más lendülettel kezdi majd augusztus végén az iskolát. Saját magára is kell, hogy ideje jusson, mert a lelki egészség a pedagógusok esetében kiemelten fontos, hiszen a személyiségükkel dolgoznak. Ezt a tevékenységet a családdal, a barátokkal összehangolva érdemes megkeresni és fejleszteni. A kirándulás lehet fizikailag fárasztó, de feltöltődhet tőle az ember. Ugyanez igaz például a külföldi utazásra, a kertészkedésre vagy a kötögetésre is. Ezeket tehát érdemes saját részére mindenkinek megállapítani, és azzal tölteni a nyári szünetet.

A gyerekeknek is nagyon lényeges, hogy ebben az időszakban ki tudjanak kapcsolódni, el tudjanak lazulni. A gyerekek is ugyanúgy elfáradnak év közben, mint a felnőttek, csak másként, így nekik is szükségük van pihenésre. Ugyanakkor a gyerekekben az a csodálatos, hogy nagyon gyorsan regenerálódnak. Azoknak, akik túljutottak az érettségien, a nyári szünet nagy felszabadulás. De azoknak is egy felszabadulási élmény, akik az adott tanévet fejezték éppen be. A fiataloknál különösen fontos, hogy megfelelő szociális kapcsolataik legyenek, lényegesek a barátok, a kapcsolatok, különösen így a pandémia után. Egy olyan nyári tábor, amibe szívesen megy a diák, ahol a kortársai között van, kapcsolatokat épít, és azt csinálja, amit szeret, az pozitívan hat rá, legyen szó zenei, vagy akár sporttáborról.

Mennyire érdemes ezen időszak alatt „elengedni” a munkát a pedagógusoknak? Javasolt még ekkor is a szakmai fejlődéssel foglalkozni, vagy a nyári szünetidő teljes mértékben a kikapcsolódásról szóljon?

Egyértelműen nem mondanám, hogy ne foglalkozzon senki egyáltalán szakmai dolgokkal, mert mindannyian mások vagyunk. Ezt alapvetően a pedagógusnak kell tudnia, hiszen lehetnek olyan dolgok, amelyeknek a szünet alatt is utána lehet nézni, csak fontos, hogy ne munka jelleggel, hanem csupán érdeklődés szintjén tegyék. Pedagógus-továbbképzések július 15. után nem is nagyon vannak, de mondjuk autodidakta módon lehet tanulni szakmai vagy pedagógiai, módszertani jellegű dolgokat, ha érdeklő, és ha nem fárasztja le.

Miként érdemes a diákoknak, és miként a pedagógusoknak a tanévkezdés közeledtével fokozatosan visszazokni az iskolai mindennapok világához?

Hogyha rendszeren ki tudták pihenni magukat, és tényleg feltöltődtek, akár a diákokról, akár a tanárokról van szó, akkor augusztus végén már el lehet kezdeni kicsit rendezni a polcokat, az íróasztalt, ezek ugyanis segítik a ráhangolódást. Ez főleg a diákoknál fontos, nekik még jobban rá kell készülniük a tanévkezdésre. A pedagógusoknak is érdemes íróasztalt rendezni, náluk is fontos, hogy felkészüljenek, végiggondolják, mely osztályokban fognak tanítani, lesz-e saját osztályuk. Ha van két-három nap az iskolakezdés előtt, ami rendszerezéssel, ráhangolódással telik, az a pedagógusoknak is sokat segíthet a tanévkezdésben.

A HÓNAP TÉMÁJA

Nyári táborok és szünidő





Akik a kultúrát ránk szabják

Interjú Kocsis Rozival, a Vaskakas Bábszínház igazgatójával és Kokas Évával, a Generációk Művelődési Házának igazgatójával



Szerkesztőségünk Győrbe látogatott, ahol a Györkőcfesztivál apropóján is a győri kulturális élet két igazán meghatározó szereplőjével beszélgethettünk. A győri Vaskakas Bábszínház kicsik és nagyok számára tartogat olyan lehetőségeket, ahol egy történetben bárki megtalálhatja önmagát, megértheti mások szenvedését vagy éppen örömét, vagy egész egyszerűen vágya szerint kikapcsolódhat. Ugyanakkor, ha valamilyen szakkörön, kézműves foglalkozáson, pedagógiai csapatépítőn szeretnénk részt venni, s szeretnénk, ha gyermekünk is részese lenne egy nagyszerű kulturális körnek, akkor elengedhetetlen, hogy találkozzunk a győri Generációk Művelődési Házával. Beszélgettünk pályakezdésről, álmokról, ötletekről és megvalósításukról. De szó volt a hivatástudatról, a szeretetről és a gyermeki szemek csillogásáról is. Interjú **Kocsis Rozival**, a Vaskakas Bábszínház igazgatójával és **Kokas Évával**, a Generációk Művelődési Házának igazgatójával.

Szöveg: Karkó Ádám | Fotó: Pálfi Erika

Mindkettőjüknek megannyi szerepköre van: Éva pedagógus, igazgató, gyöngyéskészítő, kosárfonó, a gyermeki szemek csodálója, Rozi pedig igazgató, bábművész, dramaturg, rendező. Megannyi foglalkozás, egy nap azonban Önöknek is 24 órából áll. Hogyan tudnak egyszerre ennyi szerepben helytállni? Milyen érzelmi skálán mozognak a napjaik?

Kocsis Rozi (K. R.): Elsősorban bábművésznék és bábszínésznék vallom magamat, semmint igazgatónak. Az igazgatás pozíció, a színészet hivatás. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen tanultam dramaturgiát még akkoriban, amikor a perifériára szorított bábművészetnek nem volt felsőfokú oktatása Magyarországon, még nem volt egyetemi fakultása. Mindannyian az Állami, később Budapest Bábszínház stúdiumaiban tanultuk a mesterséget, így szereztünk bábszínész, színész I. diplomát.

A hivatásomnak tehát inkább a színészetet tekintem, de az igazgatói teendők kötelezettségei is sok örömet okoznak, csak sok esetben eluralják az időmet: csapatot kell építeni, azt irányítani, adminisztratív munkákat végezni. Szerencsére viszont mindezt nem egyedül kell csinálnom, egy szuper csapat van a segítségemre ebben. A mindennapjaink kezdő eleme a közös kávézás, ami közben megbeszéljük, hogy mi a napi feladat, milyen projekteket kell aznap megvalósítani, milyen nehézségeket kell áthidalni. Van, hogy tervezőkkel, rendezőkkel, zeneszerzőkkel kell tárgyalnom, ami – őszintén szólva – az egyik legélvezetesebb része ennek a munkakörnek. Ha az adott napon színpadon is játszom, akkor teljesen másképp alakul minden, mert akkor az előadás előtt már egy órával érkezem én is, ahogy a többi színész, hogy testünket, lelkünket felkészítsük, „felébredszük” az előadásra. A társulatunk csak 24 főből áll, így számos külsős művésszel van lehetőségünk dolgozni, ami új inspirációt, új kihívást, új tanulási lehetőségeket is jelent.

Kokas Éva (K. É.): Első diplomám szerint tanító vagyok, bár nem sokat voltam a katedra pedagógusi oldalán, mégis úgy érzem, szükségem volt arra a kis időre, hogy végül a helyemre kerüljek. A Generációk Művelődési Házáról mint közművelődési intézményről beszélünk, ahol 38 éve dolgozom. Koránkelő lévén 7 órakor már az intézményben vagyok, mert akkor még nyugodtabb pillanatokra lel az ember, s csak azt követően kezdődnek meg a napi feladatokon való munkálkodások. A csapatunk 15 főből áll, és fontos kiemelnem, hogy mi nem fesztiválszervező intézményként működünk, hanem a mindennapok kultúráját teremtjük meg. Jelenleg 60-70 csoporttal rendelkezünk, ahol az óvodásoknak szánt programoktól kezdve a nagyobb gyerekeken át, a középiskolás korosztályon keresztül számos felnőtt csoportnak is szervezünk programokat. Nagy öröm számunkra a nyugdíjasok aktivitása. Nálunk mindenki megtalálja a magának való foglalkozást, hiszen a túlélés záloga a közösséghez tartozás. Gyakran jönnek hozzánk jógára, szenior tornára és sok más egyéb programra. A 15 fős csapatunk mellett külsős munkatársakat is meghívunk, hogy adott foglalkozásokon szakember támogassa az érdeklődőket. Tulajdonképpen az iskolai évhez kapcsolódunk, hiszen



Álomcirkusz-építő játszótér (fotó: Fenesi Bianka)

ebben az intervallumban tudjuk megszólítani a legtöbb fiatait. Az elmúlt években különféle támogatásokra tett szert intézményünk (pl. EFOP, TÁMOP), amelyeknek keretében számtalan rendezvényt, rendhagyó tanórát tarthattunk diákoknak.

Volt olyan pedagógusegyéniség iskoláskorukban, aki erre a pályára terelte Önöket? Netán már gyerekkorukban eldöntött tény volt, hogy Önök erre a pályára lettek teremtve?

K. R.: A győri Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskola növendéke voltam, amit mindmáig a világ legjobb iskolájának tartok. Nagyszerű pedagógusaim voltak. Mindennap énekeltünk, szólt a zene körülöttünk, elkápráztató volt az a hangulat, amit az iskola falai között lehetett érezni. Az osztályunk egyben egy kórus is volt, együtt dolgoztunk, együtt léteztünk a mindennapokban. Évtizedekkel később a sokadik osztálytalálkozókon a kórusvezetőnk – Vera néni – megadta a hangot, és az egész társaság énekelni kezdett, hiszen mindenki emlékezett még az iskolai évekre, annak ellenére is, hogy nem mindenki lett zenész – ahogy belőlem sem. Gimnáziumi éveimet a Révai Miklós Gimnázium és Kollégium falai között töltöttem. A gimnázium már kevésbé volt olyan bensőséges, mint az általános iskola, viszont olyan szakmai tudással rendelkező tanárok tanítottak bennünket, hogy amikor az egyetemre felvélítettünk, mindenki tudta a dolgát, mindenki nagyszerűen teljesített, hiszen remek emberek készítettek fel bennünket. Majd a Pécsi Tudományegyetemen – ahol először magyar-ének szakos tanári diplomát szereztem, aztán a bölcsészkar következett – az egyetemi



” Gyerekkoromban sokat gondolkodtam azon, hogy milyen izgalmas volna, ha egy napra az egész város a gyerekéké volna, ha elzárnák a felnőttek zajos forgalma elől, ha játszótérre alakulnának az utcák, terek, rakpartok... ”

színpadon játszottam, s így kerültem be a pécsi Bóbita Bábszínházba, az ország legelső vidéki bábszínházába, s természetesen az ott megszerzett tudást hoztam magammal vissza Győrbe.

K. É.: Jómagam az egykori gyerektáborokban szereztem nagyon sok tapasztalatot, hiszen nagy táborjáró voltam. Jártam Zánkán, Balatonszárszón, Brennbérgányán és számtalan más táborban táborozóként, s később már gimnazistaként ifjvezetője voltam az általunk szervezett táboroknak. A Generációk Művelődési Házának – korábban Gyermek Ház – céljai között is szerepel a táboroztatás megismertetése a gyerekekkel. Tehát tömérdek tábor szervezésen vagyok már túl. A Tanítóképző Főiskola elvégzése hab volt a tortán, hiszen ez a táborimádat, a gyerekekkel való foglalkozás predesztinálta az utamat, bár azt fontos megjegyezni, hogy a tanítás helyett inkább a közművelődés irányába mutatott mindig az iránytűm. Ezt felismerve a Szombathelyi Tanárképzőn és a Pécsi Tudományegyetemen már művelődésszervezést, andragógiát tanultam. Az élménypedagógiát felhasználva igyekszünk olyan programokkal készülni, ahol a gyerekek – és az érdeklődők – egyaránt megtalálhatják a számukra fontos szórakozási és tanulási lehetőségeket.

Mióta ismerik egymást, illetve mikor kezdtek el közösen dolgozni?

K. R.: Kettőnk barátsága nagyon régen kezdődött. Egy táborban találkoztunk, ahol mindkettőnk egy állomáshelyre volt kirendelve a táborozó gyerekek mellé. Anynyira egymásra találtunk, annyi mondanivalónk volt egymásnak, hogy majd megfeledekeztünk a munkáról. Rövid idő alatt nagyon jóban lettünk.

K. É.: Szakmai síkon is összekapcsolódott az életünk. Mi a belvárosban működtünk, a bábszínház a város szélén. Mindketten azt gondoltuk, hogy a bábszínháznak is a városközpontban kell működnie, így a bábosok beköltöztek a Gyermek Házának épületébe. Eleinte arról volt szó, hogy csupán pár hónapra maradnak, végül 14 év lett belőle. De a tervünk az volt, hogy összedolgozunk, és létrehozunk egy komplex művelődési intézményt, ahol egyszerre befogadó és alkotó is a gyerek. Nagyon sok közös programot szerveztünk – s szervezünk – együtt. Például közös gyereknapot vagy közös farsangot szerveztünk, közösen karácsonyozott a két intézmény, együtt vártuk a Mikulást, de nem egy esküvőt is tartottak az udvarunkon. 14 évig képesek voltunk egymást segítve élni, dolgozni, intézményeink egyre jobbak lettek, s a barátságunk sem hagyott alább. Barátság ez munkában és magánéletben is. Ez határozza meg az egész pályafutásunkat.

Mit érdekes tudnunk a Vaskakas Bábszínházról? Milyen célból hozták létre?

K. R.: A győri önkormányzat 1991-ben alapította a Bábszínházat, bár már volt múltja az intézménynek, ugyanis korábban a Győri Nemzeti Színház színészei „mellékállásban” báboztak a bábszínháznak akkor otthont adó József Attila Művelődési Házban. Mivel

a pécsi Bóbita Bábszínházból újra Győrbe hozott az élet, jelentkeztem hát bábszínésznek, s azóta dolgozom itt. 2017-ben nagy boldogságban megkaptuk a mostani csodahelyünket. Ennek az épületnek az az érdekessége, hogy évtizedekig itt működött a győri Kisfaludy Színház, melynek már az '50-es években volt bábtagozata. Így, az önkormányzatnak hála, a győri bábjátászatatalált. Csodálatos lehetőségei vannak az épületnek: négy játszóhely, a 400 főt befogadó nagyteremtől, a kamaratermen át a pódium- és babaszínházi színpadig.

Hogyan jött létre a Generációk Háza, és milyen feladatokat lát ott el? Milyen programokkal várják a gyerekeket? Milyen visszajelzések érkeztek az elmúlt évekből?

K. É.: Intézményünk története immáron 50 éves. Kezdetben Úttörőház volt, később Gyermek Ház lett, majd napjainkra kapta meg a végleges nevét, a Generációk Művelődési Házát. A Gyermek Házról egyébként észszerű volt a váltás, hiszen amikor a nagyszülők kísérték a gyerekeket a szakkörökre, akkor látták, hogy az intézményen belül lehetőség van jogázni vagy tornázni. Így adta magát az a lehetőség, hogy ne csupán a gyerekeknek tartsuk fenn ezt az intézményt, hanem minden generációnak adjunk lehetőséget. Emlékszem, volt egy idős bácsi, aki egyszer azt mesélte nekem, hogy gyerekkori álma volt mindig is, hogy fazekaskodjon, kerámiázzon. Erre pedig azt válaszoltuk neki – én és a kollégáim –, hogy ha nem zavarják őt a kicsi gyerekek, akkor tessék helyet foglalni, és csinálja, nálunk nyugodtan megélheti az álmait. Akkora igény lett végül a fazekasműhelyre, hogy felnőtt csoportot is indítottunk, ahogy sok más műhellyel is ez történt. Azóta is töretlenül szervezzük a szakköröket, programokat minden korosztálynak. A gyerekeknek fontos, hogy az iskolai stressz mellett feloldódjanak, hogy az esetleges iskolai kudarcok mellett kiderüljön, hogy ők is jók valamiben, mint például a táncban, a színjátászatban, a képzőművészetben. Már nyolcadik éve szervezzük három héten keresztül építőjátászóterünket 400 gyereknek 800 raklapból. Ott kiélhetik kreativitásukat, építkezhetnek, fúrhatnak, faraghatnak. A felnőtteknek megteremtjük az énidőt. Komoly felnőtt emberek járnak hozzánk ki kapcsolódni, vasútmodellezni, gyöngyöt fűzni, kosarat fenni; ez mind elengedhetetlen a mentális egészségük megőrzése szempontjából!

A győri Györkőcfesztivál egyik szervezője is. Milyen élménye van a fesztivállal kapcsolatban? Milyen programokkal várják az idei fesztiválra az érdeklődőket? Közösen is dolgoznak ilyenkor a fesztivál megszervezésén?

K. R.: Idén 16. alkalommal szervezzük meg a Györkőcfesztivált, bár két alkalom kimaradt a pandémia idején. Gyerekkoromban sokat gondolkodtam azon, hogy milyen izgalmas volna, ha egy napra az egész város a gyerekeké volna, ha elzárnák a felnőttek zajos forgalma elől, ha játszótérre alakulnának az utcák, terek, rakpartok... Ez a gyerekkori álom adta a fesztivál ötletét. S amikor a győri önkormányzat pályázatot írt ki új programok megvalósítására, nyert



”A gyerekeknek fontos, hogy az iskolai stressz mellett feloldódjanak, hogy az esetleges iskolai kudarcok mellett kiderüljön, hogy ők is jók valamiben, mint például a táncban, a színjátászatban, a képzőművészetben.”



A Tündérszép Ilona és Árgyelus királyfi című előadás a Vaskakas Bábszínházban

az akkor benyújtott pályázatötletünk, és megkaptuk a lehetőséget, hogy megszervezzük a Győrköcfesztivált.

Eleinte még nem tudtuk, valójában mit is jelent megszervezni egy fesztivált. A tudatlanok bátorságával vágtunk bele a szervezésbe. Aztán az első Győrköc hihetetlen sikerén felbuzdulva, sok munkával, rengeteg segítséggel, kiváló alkotókkal, támogatókkal mára magunkénak mondhatjuk az ország legnagyobb, családokat megszólító, ingyenes művészeti fesztiválját. Tíz helyszínünk van, többek között képzőművészeti, zeneművészeti, táncművészeti, színházművészeti, irodalmi, valamint tudományos helyszín. Az idei évtől már az egyetem is támogatója a fesztiválnak, akik *Szárnyaljunk az égig* címmel várják az érdeklődőket, s leginkább a repülés érdekességeit fogják megosztani a gyerekekkel.

Egyébként a fesztivál a Vaskakas Bábszínház saját projektje, de azt fontos kiemelni, hogy szerencsénkre minden intézmény – így Éváék is – ott segítenek, ahol tudnak. S ez igaz a többi győri intézményre is, vállalkozókra, cégekre, a rengeteg civil önkéntesre. Mindenki örömmel segít, és boldogan tesz eleget a kérésünknek.

Átlagosan 11 ezer gyerek jön el a fesztiválra, a hozzánk tartozó családtagok és kísérők számával együtt kb. 45 ezer főről beszélhetünk. Amit kiemelnék, mert szerintem jó ötlet, hogy minden gyermek 0–14 éves kor között kap egy karszalagot – mint az igazi, nagy fesztiválokon –, amire ráírják a gyermek nevét és a kísérő telefonszámát. Így a Győrköcön még nem vezett el egy kisgyerek sem.

A Győrköcfesztivál egyébként már kétszer elnyerte a Fesztivál Szövetség Kiváló Művészeti Fesztivál címét, valamint az EFFE (Europe For Festivals) című nemzetközi fesztiválfigyelő társaság is jegyzékébe vette a Győrköcfesztivált, ezért viccesen mindig meg szoktam jegyezni, hogy ott vagyunk a Sziget Fesztivál mellett mint nemzetközileg is elismert fesztivál.

A fesztivál 14 éves korig ingyenesen látogatható, s számos szolgáltatási lehetőség olcsóbb vagy éppenséggel ingyenes e kor alatt. Például a múzeumokat ingyenesen látogathatják a gyerekek, a szállodák olcsóbban adnak szállást a messzebről érkezőknek, az éttermek is különféle menüajánlatokkal készülnek a gyerekeknek. Idén június 30. és július 2. között rendezzük meg a fesztivált, ahová nagy szeretettel várunk minden érdeklődőt.

Milyen terveik vannak a jövőre? Lesznek közös projektjeik az elkövetkező években?

K. É.: Idén mindenképpen együtt megyünk nyaralni, de hogy milyen projektjeink lesznek a jövőben, azt még mi magunk sem tudjuk, de biztosan lesznek!

Huszonhat hektáros gyöngyszem az erdő közepén

Bemutatkozik a Vackor Vár Erdei Iskola

Hetényegyházától ötkilométeres földút vezet a Vackor Vár Erdei Iskolába, mely már húsz éve szervez táborokat a Nyíri-erdő közepében. Térerő alig van, íjak és nyílveszők viszont annál több. Huszonhat hektáros területen barangolhatnak biztonságosan a gyerekek nappal és gyakran éjszaka is. Tanév közben a pedagógusok hozzák el ide a diákokat, nyáron pedig öt-napos táborban ismerhetik meg a gyerekek ezt a teljesen más világot. Az iskola programjairól, egyediségéről és varázsáról beszélgettünk **Piszó Lászlóval**, az erdei iskola vezetőjével.

Szöveg: **Vágóné Ugró Szilvia**



Mióta működik a Vackor Vár Erdei Iskola, és milyen céllal hozták létre?

A Vackor Vár Erdei Iskola 2002-ben épült a „semmiből”, tehát nem egy munkásszálló vagy más erdészeti épület átalakításával, hanem kifejezetten erdei iskolának. Az épületek tervei *Makovecz Imre* közreműködésével jöttek létre, maga az erdei iskola 2003 májusától üzemel. A cél egyértelműen az volt, hogy minél több gyermeknek – és persze felnőttnek is – bemutatthassuk a Nyíri-erdőt, a Duna-Tisza közének egyik legszebb homokpusztai tölgyes ligeterdejét. A gyermekek itt nem csak az erdészek és vadászok munkáját, a csodálatos erdei flórát és faunát ismerhetik meg, hanem számtalan élménnyel gazdagodva térhetnek haza. Az iskolai programok legfontosabb alapelve, hogy „erdei tempóra” lassulva, kizökkenve a hétköznapi felgyorsult világból, betekinthessünk a természet csodáiba. Ezeket az élményeket csakis ráhangolódva, a természet minden rezdülésére odafigyelve élhetjük át, a megélésükben pedig segítenek a változatos programok, mint a tanösvénytúrák és az erdészeti, vadászati ismeretek.

Mióta Ön a vezetője az iskolának? Kik segítik még a munkáját a tanévben, illetve a nyári táborozások során?

2022 tavaszán vettem át az erdei iskola vezetését. 2016 óta foglalkozásvezető beosztott erdészként dolgoztam itt, korábban pedig erdészkerületekben dolgoztam, ahol rengeteg tapasztalatot gyűjtöttem, így első kézből tudok beszámolni a gyermekeknek az erdészek és vadászok munkájáról. A segítség itt bőven elkél, mivel egy szezont alatti – áprilistól novemberig – átlagosan háromezer vendég fordul meg nálunk. A takarításban és a melegítőkonyha kiszolgálásában négy asszony dolgozik megfeszített tempóban. Ők az egyik alappillérei az iskolának, mert hiába a sok tartalmas foglalkozás és



Foto: Vágóné Ugró Szilvia



élmény, ha nem élhető a belső környezet, vagy nincsenek minőségi ételek az asztalon.

A programok lebonyolításában két foglalkozásvezető segít, valamint én is aktívan bekapcsolódom ebbe a munkába. Ezt a részét ki nem hagynám a világért sem, mert ez az erdei iskola lényege, számomra ez szerez igazán örömet, ez lendít tovább a kilátástalan adminisztráció és szervezés tengeréből. Hármunkon kívül vannak még erdész és vadász kollégák, akik időnként kiségitenek bennünket, ha már nem győzzük a munkát, amikor mondjuk négy csoport, 70-80 fő érkezik egyszerre. A nyári táboroztatás idején pedig a visszatérő, idősebb táborozóink segítenek a szabadidő alatt is szórakoztatni és lekötni a gyermekeket, illetve nagy segítséget nyújtanak a foglalkozások alatt is.

Melyek az erdei iskola fő tevékenységi körei?

Iskolaidőben, tehát áprilistól június közepéig, valamint szeptembertől novemberig főképpen iskolás osztályok érkeznek 3-5 napos erdei iskolai programokra. A májusi, júniusi és szeptemberi időszakban majdnem minden hétköznapra jut egy-egy, csak egy napra érkező kirándulócsoport is. Hétvégéken pedig jelentős számú felnőtt csoport látogat el hozzánk, akiknek szállást biztosítunk. A nyári szünet időszaka a táboroztatásé. A nyár minden hetében – rendszerint június közepétől augusztus végéig – tartunk táborokat. Ez idő alatt saját szervezésű vagy iskolák, vállalkozások által szervezett nyári táborokat bonyolítunk le itt a Vackorban. Sokan gondolják, hogy a tél a mi pihenőidőnk, de ez nem teljesen igaz. Novembertől ápriliséig valóban kevés diákcsoportot fogadunk, pedig az épület alkalmas lenne rá, mégis kevesebb, szinte kizárólag felnőtt vendégek érkeznek ezekben a hónapokban. Nagyobb részük vadászvendég, akik a Nyíri Vadaskertben, vagy a külső vadászterületen vadásznak, illetve egy-két napra érkező szállóvendégek is gyakran jönnek télen.



Fotó: Venczel Dávid

Mióta tartanak az iskolában nyári táborokat, és milyen táborokra lehet jelentkezni?

Mióta az erdei iskola működik, minden nyáron tartunk saját szervezésű vagy mások által szervezett nyári táborokat. A 2023-as évre öt tábort szervezünk. Ezek tematikus táborok, az ország bármely pontjáról lehet jelentkezni rájuk. Idén lesz Túlélő-, Íjász-, Vadász- és Kalandtábor. Az összes tábor gerincét a Vackor Vár szokásos programjai alkotják, de a tematikának megfelelően hangsúlyosan többet foglalkozunk például a vadászattal, vadgazdálkodással, vagy éppen túlélési ismeretekkel, bunkerépítéssel színesítjük a programokat, esetleg a hét minden napján tartunk íjászfoglalkozást, távlövészettel és éjszakai íjászattal.

Hány éves gyerekek vehetnek részt a táborokon?

A táborok alsó korhatára a betöltött nyolcadik életév. Erre azért van szükség, mert a foglalkozások időtartama legalább egy, de néha másfél vagy kétórás is lehet, tehát mindenképp szükséges az, hogy a gyermekek legalább az első osztályt elvégezve, képesek legyenek több ideig koncentrálni az adott feladatra, foglalkozásra. Emellett több olyan foglalkozás is van, amihez az írni és olvasni tudás – legalább egy elsős szintjén – szükséges.

A mai digitalizált világban mennyire jelent kihívást Önnek, illetve a gyerekeknek az, hogy egy héten át az erdőben töltik a napjaikat?

Ez a kihívás nagyon is valós és aktuális. Szerencsére az erdőben nagyon gyenge a térerő, ez óriási segítség nekünk. Mint említettem, a foglalkozásokra való ráhangolódás és az erdei tempóra való visszalassulás nagyon fontos alapköve annak, hogy belelássunk, legalább részben megismerhessük a természet értékeit. Ez nem megy úgy, hogy folyton a telefont nyomkodom, vagy videókat nézegetek, esetleg üzeneteket írogatok. A foglalkozások során természetesen használunk digitális szemléltetést, de ezt irányított formában tesszük. A legtöbb pedagógus nem is enged elhozni a telefonokat vagy a nap legnagyobb részében beszedi a gyerekektől. Sajnos a táborok alatt ezt mi nem tehetjük meg, de a foglalkozások során nem engedjük a mobilozást. Az, hogy a szabadidőben ki és mit csinál, az már a magánügye, de szerencsére a legtöbb esetben elő sem szoktak kerülni a telefonok, mert annyira magával ragadó az erdei környezet, annyi élmény és újdonság kerül a gyermekek elé, hogy teljesen megfelelnek a digitális kütyükről.

Vannak olyan tevékenységek, programok a tábor során, melyek az erdei iskola sajátosságai, amelyek megvalósításához nélkülözhetetlen az erdei környezet?

Az erdei környezet, úgy gondolom, elengedhetetlen, és nálunk ez nemcsak egyszerűen szép, hanem egyenesen lenyűgöző. A homokpusztai mogyorós tölgyes erdőállományunk szinte egyedülállóan szép környezetet biztosít, élmény itt bármilyen erdei foglalkozást tartani.

A legtöbb programunk az erdőben, természetben zajlik. Igyekszünk bemutatni ezt a mesés környezetet, ezt a kis ékszerdobozt, ami körülvesz minket. A programjaink nagy része megtalálható más erdei iskolák foglalkozásai között is, gondolok itt egy tanösvénytúrára vagy vadászati ismeretekre, esetleg kenyérsütésre. De nem mindegy, hogy ezeket a programokat ki és hogyan tartja. Nálunk minden foglalkozásvezető felkészült, a gyermekek nyelvén értő és jól beszélő, szakképzett munkatárs, akik a legmagasabb színvonalon tartják foglalkozásaikat. Úgy gondolom, a hozzáadott plusz érték az, ami meghatározó egy erdei iskola esetében. A mi iskolánk sajátossága, hogy egy huszonhat hektáros parkerdő bekerített területén helyezkedik el, ami teljes biztonságot garantál. Itt nem kell félni attól, hogy a gyermek elcsavarog és valami baja esik. Bátran elengedhetjük őket az erdőbe, nem kell félni tőle, hogy bajba kerülnek.

A foglalkozásokon mindenki aktívan részt tud venni. Gondolok itt például az íjászfoglalkozásra: jelenleg 20 lőállásunk van, és jóval több íjünk, emellett több száz nyílveszőnk, így egyszerre húsz gyermek is tud íjászni, és nem csak egy-két lövést tehet egy óra alatt, ami alapvetően semmire se lenne elég, hanem nálunk szépen fokozatosan, 1-1,5 óra alatt tényleg elsajátíthatja az íjászat alapjait. Sajátosságunk még a parkerdő területén található 1848-49-es gyűjtemény is, ami *Szulyovszky László* néhai erdész gyűjtőmunkásságának az eredménye. Az 1905-ben épült erdészházba gyakran elvisszük a gyerekeket, ahol izgalmas, élő történelmi és néprajzi foglalkozást is tartunk nekik. Valamint az iskola területén található a Szent Hubertus kápolna, mely előtt egy hatalmas mező terül el. Ilyen sincs minden erdei iskolában.

A Vackor Vár Alapítvány milyen céllal jött létre, és miben segíti az iskola működését, illetve az oda látogató gyerekeket?

A Vackor Vár Alapítvány elsődleges célja, hogy támogassa a rászoruló gyermekeket, csoportokat, hogy ők is eljuthassanak az erdei iskolába és megélhessék ezt a páratlan élményt. Sajnos a nonprofit módon működő alapítvány elég nehéz helyzetben van, nagyon kevés támogatás érkezik, de ami tőlünk telik, mindent megteszünk, hogy továbbra is támogatni tudjuk a rászorulókat. Az alapítvány továbbá lehetőséget nyújt a középiskolás diákoknak is, hogy a kötelezően letöltendő 50 órás közösségi szolgálatukat itt tölthessék az erdei iskolában. Ez nagy segítség nekünk is, akár a táboroztatás idején, akár a tanév során.

Mesélne néhány emlékezetes pillanatot, különleges történetet, melyek az erdei iskolában történtek?

Nagyon sok szép és szerencsére sokkal kevesebb rossz emlékem van a Vackorral kapcsolatban. Emlékezetes eset például, amikor körülbelül száz gyermek volt egyszerre az erdei iskolában, akiknek úgynevezett *Erdei akadályversenyt* terveztünk. Ezzel még nem is lett volna probléma, csak hogy azon a napon kérelmetlenül és könyörtelenül esett az eső. Nem volt mit tenni, az aka-



Fotó: Vágóné Ugró Szilvia

dályversenyt meg kellett tartani, mivel ennyi gyereket egyszerre foglalkoztatni másként lehetetlen. Csupán a szállásépület körül, az eresz alatt mint stációkat járták végig a csapatok az állomásokat. Napos időben ezt a programelemet rendszerint a huszonhat hektáros erdőben, az 1848 méter hosszú tanösvényen tettük volna meg. Szintén nagy kihívás volt az is, amikor egy teljes iskola – elsőtől nyolcadik évfolyamig – plusz az egész tanári kar látogatott el hozzánk, ez körülbelül háromszáz főt jelentett. Őket elhelyezni és foglalkoztatni ugyancsak nem volt egyszerű feladat. A már említett és jól bevált erdei akadályversenyt hívtuk segítségül, de a nyolc osztálynak nyolc állomás kellett, viszont foglalkoztatók csak öten voltunk, így végül három vezető nélküli állomással valósítottuk meg az akadályversenyt. Ez is emlékezetes nap volt!

A legmeghatóbb mozzanat mégis talán az volt, amikor az egyik, nevelőszülőknél lévő gyermekeket támogató alapítvány egy hétre elhozott ötven gyermeket táborozni. Meg kell mondanom, hogy nagyon nehéz volt velük. Elképzelhetetlenül rossz, elborzasztó sorsokat ismerhettem meg. A gyermekek legtöbbször lelki sérült volt, sokan valamilyen viselkedészavarral, beilleszkedési nehézséggel, túlzott agresszivitással, figyelemzavarral is küzdöttek, tehát el lehet mondani, hogy nem volt egy egyszerű csapat. Mégis a tábor végén úgy búcsúztunk el, hogy a „legvásottabb”, „legrosszabb” gyermek is csillogó szemmel ölelt át minket, és hálálkodott az itt eltöltött időért, nem szerettek volna hazamenni. Nem vagyok egy érzelgős típus, de amikor teljes szívből öleltek és éreztem, hogy ez valódi, akkor bizony nekem is megnedvedett a szemem, én is kénytelen voltam szipákolni, nátha nélkül orrot fújni. Az ilyen élmények miatt éri meg ezt csinálni.



Cserkészzet a diaszpórában

Los Angeles-i magyar cserkészttáborok

Cserkészcsapatok, magyar cserkészek nemcsak Magyarországon vannak, hanem a világ számos pontján, többek között Los Angelesben is. Magyar nyelven beszélnek, magyar történelmet, irodalmat, sőt magyar népdalokat is tanulnak. Működésükben sokkal jobban hasonlítanak a magyar cserkészcsapatokhoz, mint az amerikai cserkészekhez, sőt itt a családok is részt vesznek a táborokban, segítik a csapatvezetők munkáját. **Balog-Sipos Évával**, a 49-es számú Árpádházi Boldog Erzsébet lány cserkészcsapat vezetőjével beszélgettünk a jelenleg Los Angelesben működő három cserkészcsapat működéséről, hétköznapjairól és a táborokról.

Szöveg: Vágóné Ugró Szilvia



Milyen cserkészszervezetek vannak jelenleg a városban és mióta? Ezeknek melyek a legfőbb céljaik?

Az első csapat 1959-ben alakult, ez volt a **Los Angeles-i 8-as sz. Juliánusz Barát fiú cserkészcsapat**, melynek vezetője *Kass Pál*. 1963-ban ezt követte a **17-es sz. Könyves Kálmán** – fiúkból és lányokból álló – **vegyes cserkészcsapat**, melyet *Latkóczy László* vezet, illetve 1968 óta működik a **49-es számú Árpádházi Boldog Erzsébet lányokból álló cserkészcsapat** is, melynek pedig én vagyok a vezetője.

Legfőbb céljukat, mondanivalójukat talán úgy lehetne megfogalmazni, hogy „magyarabb magyar, emberebb embereket” és istenhívó, talpraesett gyerekeket neveljenek a cserkészzet által, olyan fiatalokat, akik később az életben is megállják a helyüket.

Milyen értékeket kapnak a cserkészzet által az Egyesült Államokban élő magyar gyerekek?

A cserkészzet itt Los Angelesben is egy próbarendszerre épül fel, melyet világszerte használnak a magyar cserkészek. Ez egy összetett tananyag, ami körülbelül 250 darab próbaanyagot tartalmaz korosztályokra bontva, melyekben a jellem, a nevelés, a gyakorlati cserkészstudás, vallás, magyar nyelv és irodalom, magyar történelem, néprajzi és földrajzi tudásanyagok szerepelnek. De ezeket az információkat a gyerekeknek nem iskolai módszerrel, padokban ülve tanítjuk, hanem őrsi rendszerben, játékosan, példamutatással, és jól kiképzett vezetők segítségével adjuk át a tudást a gyerekeknek.

Mennyiben más egy magyar cserkészcsapat működése, mint az amerikai cserkészcsapatoké, és hogyan kapcsolódnak a Külföldi Magyar Cserkészszövetséghez?

Mindhárom csapat tagja a Külföldi Magyar Cserkészszövetségnek (KMCSSZ), így mind egyik csapat a KMCSSZ alapszabálya szerint működik. A Los Angeles-i magyar cserkészcsapatokban kötelező a magyar nyelvtudás, tehát nem angolul beszélünk. Emellett az amerikai cserkészcsapatoktól eltérően kevesebb hangsúlyt fektetünk a termékek – például sütik – eladására, helyette inkább jótékonyági vacsorákat, illetve bált szervezünk az anyagiak gyarapítása érdekében. Ami a gyakorlati cserkész próbarendszert illeti, az hasonló az amerikaihoz, de a magyar cserkészzetben fontos a magyar kultúra, a magyar irodalom és történelem, valamint a földrajzi és néprajzi ismeretek átadása, ezekre tanítjuk a gyerekeket.





Milyen programokat szerveznek? Milyen rendszerességgel találkoznak?

Kéthetente találkozunk, de rendszeresen szervezünk tavaszi, őszi és nyári csapatvezető képzéseket (VK) vagy körzeti táborokat, kenutúrákat. Aktívan részt veszünk a nemzeti ünnepeken, megünnepeljük a vallásos ünnepeket a székhelyeket adó templomokban. Van hagyományos évnyitónk és évzárónk is minden évben, az évzárót éppen a hónapban tartottuk meg.

Milyen gyakran szerveznek cserkész táborokat, és ki vehet részt ezeken?

A táborokat általában azoknak a gyerekeknek szervezzük, akik aktívan részt vesznek a cserkészcsapat életében, de vendégeket is szívesen látunk a találkozókra, ha betartják a tábori szabályzatot.

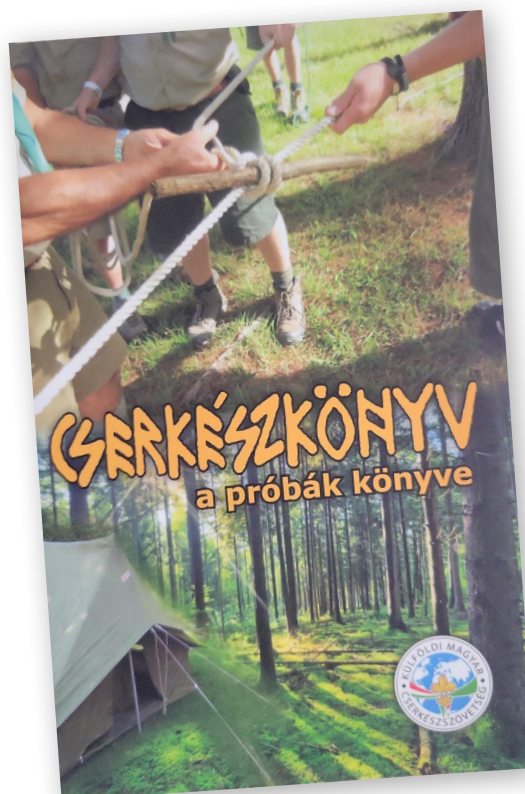
Milyen pluszt ad az, hogy a szülők is aktív részesei a táboroknak?

Az, hogy a szülők is aktívan részt vesznek a táborokban, segít kialakítani és egyben tartani a magyar közösséget Los Angelesben. Ezekben a táborokban életre szóló barátságok kötődnek és évek múltán is szeretettel gondol vissza mindenki az ott szerzett emlékekre és élményekre.

Milyen céllal tartják a táborokat? Vannak-e olyan témák, amelyek köré épülnek a táborok?

Minden évben van egy központi téma, általában történelmi, amit egész évben próbálunk követni. Az idén például *Sarolta és a magyarok sorsa* volt az akadályverseny témája. Ezen kívül a rövidebb hétfégi táborokra a cserkész törvények, népmesék vagy más irodalmi megemlékezések is adhatnak témát. Mindezt játszva

adjuk át a gyerekeknek, a fontosabb jeleneteket keretmesébe foglalva, jelmezekkel, az esti táborútnál mókázva. Ezzel az a célunk, hogy amikor a gyerekek hazamennek ezekből a táborokból, akkor már eleve gazdagabb szókinccsel térjenek haza, és bővüljön a magyar, a történelmi és a népdaltudásuk, és sok új emlékekkel gazdagodjanak.





A kültéri tanulás módszertana

Bemutatkozik a Bazalt Iskola

A CAN Architects építésziroda lakóépületek, középületek és ipari létesítmények tervezőjeként az építészeti tervezés teljes spektrumával foglalkozik, de munkásságukban a tanulás és a terek összefüggéseinek megértése, kibontása kiemelt szerepet játszik. Tanulási tereik közösségi tervezéssel készülnek: a leendő használók, diákok és tanárok ugyanúgy alkotótársaik a tervezési folyamat során, mint a komplex tanulási környezet felfejtéséhez szükséges szakértők, oktatásfejlesztők, pszichológusok, környezetpszichológusok – így szintetizálják azt a több mint egy évtizedes kutatást, melyet a témában végeztek. Az általuk tervezett iskolákban olyan téri innovációk jelennek meg, mint a Tanulási Táj vagy a Forgó Tanterem, mely elsőként a Szentpéterfai Horvát–Magyar Kétnyelvű Általános Iskola felsős tanulói számára biztosít dinamikus tanulási környezetet. Legfrissebb projektjük – a Bazalt Iskola – fókusz a kültéri tanulás, mely a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa programmal partnerségben, annak részeként valósul meg.

Szöveg: Cseh András DLA, Élő József, Németh Dávid, Köninger Szilárd, Tátrai Ádám Gábor | Fotó: CAN Architects



■ INTEGRÁCIÓ

A természeti környezet tudatos érzékelése az attól való eltávolodás során egyre intenzívebb igényként merül fel a kortárs pedagógiákban, mely egybevág a lifelong learning célkitűzéseivel. Az erdei iskolák, a cserkészlet, a tanösvények kísérletet tesznek arra, hogy visszakapcsolják a gyermekeket abba a környezetbe, amely az emberiség történelmének szinte teljes idejében a mindennapok közegét jelentette, azonban ezek kihatása az oktatási rendszer változására elenyésző. A **Bazalt Iskola** célkitűzése, hogy gyakorlata a közoktatás részévé váljon. Ennek nyomán egyszerre fejlődhet a tanulás módszertana és az iskola téri struktúrája egyaránt. Segítségével közös tudássá válik az eltérő tanulási környezetek használata és tértudatossága, mely képes

megalapozni és tematizálni a későbbi iskolafejlesztések tervezési programját, az oktatás stratégiai céljainak meghatározásával együtt. A kültéri tanulás az egyre növekvő Bazalt Iskola-hálózatnak köszönhetően beépül a közoktatás rendszerébe, kitérítve a következő évtizedekben tanuló gyermekek lehetőségeit a világ pontosabb, mélyebb megismerésére.

A Bazalt Iskola az épített környezeti nevelés segítségével térképezi fel a Balaton-felvidék iskoláinak tanulási gyakorlatát, erősségeik, vagy épp hiányosságai mentén foglalkozásokkal és helyteremtéssel, azokat a szabadban fejleszti tovább. A Bazalt Iskola projekt-módszerrel dolgozik, célja egy közös alkotás, a Bazalt Tanterem létrehozása, és az itt zajló kültéri tanulási folyamatok beindítása.

A Bazalt Órák öt lépcsőben, jellemzően 120 perces tematikus foglalkozás alkalmával valósulnak meg: (1) Közös nyelv, (2) Felfedezés, (3) Demokratikus Iskola, (4) Építés és (5) Használattervezés. A foglalkozások felépítése korszerű tanulási helyzetekkel és az udvar használatával mozdítja ki a résztvevőket az iskola megszokott téri struktúrájából. A frontális helyzetek mellett előtérbe kerül a csapatmunka és a vitafórum alkalmazása, mely mozgással, alkotással, a fókusz áthelyezésével és az információcsere irányának megváltoztatásával vonja be és készletre a diákokat és tanáraikat.

■ KÖZÖS NYELV

A közös nyelv kialakítása a konstruktív párbeszéd létrejöttének előfeltétele – ahogy irodalomórán sem azért elemzünk verset, hogy megmondjuk, pontosan mit is gondolt a költő, hanem hogy nyelvi eszközt kapjunk az erről való gondolkodásban. A foglalkozás ehhez vezető első lépése a tanulás demokratikus köre, mely egy



őszi törzsi játék, az *Osani* közösségteremtő és tanulási gyakorlatát veszi alapul. Az összetámasztott talpakkal körben ülők első térélménye a saját testükkel létrehozott közösségi tér, melyben minden résztvevő egyenlő fontosságú. Ez a bensőséges tér lehetőséget teremt a közösségi tervezés elindítására, a képviselő tudatosítására. Az iskola – ezáltal a tanulás – természetből való eltávolodásának, valamint az értelem és szellemi munka előtérbe kerülésével saját testünk képe, annak tudatossága elsikkad, pedig az emberi test az érzékelés háttérfeltétele, és az emberi teljesítmény alapvető eszköze. A tanulás folyamatának hangsúlyos lépése az emberi test középpontba állítása a humán geometria segítségével, amely a rajta keresztül bevezetett fogalmak organikus érthetőségét biztosítja.

Az eszközhasználat környezetünk birtokba vételének – és a foglalkozásnak – újabb állomása. Környezeti figyelmünket térérzékeléshez és gyors téralkotáshoz használt hosszú rudak segítségével fejlesztjük a kísérletező felfedezés *'trial and error'* metodikájával. Ez az építőjáték erősebb tudatosságot követel meg tőlünk, a munkavégzés közbeni fejlődésre ad lehetőséget a hibák elkövetésének vállalt kockázatával.

■ FELFEDEZÉS

A megismerés következő szintje az iskola önképének és tanulási gyakorlatainak feltérképezésében rejlik, ahol a résztvevők strukturált foglalkozása csoportbontásban, párhuzamosan zajlik. A ráhangolódást segítő feladat a „Bazalt Barát”, ahol a résztvevőknek egy életetlen magmás kőzettel kell megbarátkozniuk. Ez egyrészt

az első foglalkozás eszközhasználatának továbbírása, másrészt az ego kiterjesztése, melynek segítségével a résztvevők már nem korlátozzák elképzeléseiket saját vágyuk megvalósítására (hol éreznél jól magad a barátunk?). Az iskolaudvarról alkotott mentális térkép készítésénél kirajzolódik a pedagógusok és a diákok tanulási/tanítási vágyainak képe, valamint ezek tudatos megélésének mértéke. Ezt egészíti ki a *'space diary'* preferencia vizsgálata, melyben építészeti és tájépítészeti előképek segítségével a tanulás és a játék tereinek kiválasztásán keresztül nyílik lehetőség párbeszédre, életkori sajátosságok és a tértudatosság mentén. A térképkészítés és az előképek vizsgálata során a foglalkozást vezető építész tervező csapat kiegészül pedagógus és oktatásfejlesztő szakemberekkel, akik a diákokkal és a tanárokkal közös nyelvet beszélnek. Az építészeti tanulás pedig úgy kezdődik, hogy a foglalkozás során érintett problémákra, vágyakra a résztvevők egy tanteremmakett alkotásával válaszolnak. Az alkotások bemutatásának fontos összetevője az a mese, mely gazdagon egészíti ki és teszi teljessé az elképzelt tereket. A vizsgálatok lehetőséget biztosítanak az iskolák eltérő szociális, pedagógiai, valamint épített és természeti környezeti háttérükből adódó tanulási gyakorlataik feltérképezésére, mely révén a kültéri tanterem szükséges pedagógiai helyzetének meghatározása megtörténik.

■ DEMOKRATIKUS ISKOLA

A helyszínek akkor válnak a közösség számára személyes terekké, ha alakításuk minden fázisában a tagoknak részük van. Ezt az épített környezeti nevelés



módszertana, valamint a demokratikus iskola irányába való elmozdulás biztosítja a projekt keretében, mely értékek összefüggésben vannak az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának alapelveivel. A Közös nyelv és a Felfedezés alapján az építésziroda téri-tanulási koncepcióterveket készít. A közösségi tervezés harmadik alkalmával a Bazalt Követek (szakértő pedagógusok és építészek) az első két találkozó elemzésére épülő reflektív, játékos beszélgetés mentén készítik elő a folyamat következő állomását, a tervek értékelését és a kiválasztás döntési mechanizmusát. Az iskola közössége megismeri a kidolgozott kültéri tanteremi alternatívákat, a leendő Bazalt Tantermeket, melyek különböző, de az iskola igényeire szabott tanulási helyzeteket képesek befogadni. A döntés demokratikus meghozatalára – az iskola vezetésével egyeztetett módon – egy hét áll rendelkezésre.

■ ÉPÍTÉS

Az építés a tanulás egy fontos módszere, ezért a Bazalt Tantermeket a tervező építészek, szakemberek és a gyermekek, tanárok együtt építik meg. A fizikai kihívást jelentő feladatokban természetessé válik a csapatmunka, hiszen egyedül nem vagyunk elég erősek, elég magasak és nem tudunk egyszerre több helyen lenni. Egymás támaszaivá válunk: úgy tudunk együtt dolgozni, hogy közben kommunikálunk, valamint egymásra és a környezetünkre is figyelünk. A foglalkozások elmaradhatatlan kellékei azok a tárgyak, melyek használata feszegeti képességeinket. Legyen szó óriási lepedőkről, 2,5 m hosszú tölgyfa botokról vagy raklapokról, me-

lyekből rövid időn belül óriási dolgokat építhetünk. Ha ezt élményszerűen át tudják élni a résztvevők a foglalkozás közben, az órán ülve vissza lehet utalni, miként tudtak csapatmunkában játszani könnyedséggel dolgozni az építő-tervező feladatok során. Az építés a tanulásal egyidős legősibb emberi tevékenységünk. Alkotásunk az 'Én' kézzelfogható megnyilvánulása. Érzelmi kötődésünk és tulajdonérzetünk segíti az ilyen módon elkészített Bazalt Tantermek könnyebb integrációját, tanulási felületként való használatát. Ennek hatékonysága az 1:1 arányú térépítésben rejlik.

■ HASZNÁLATTERVEZÉS

A kültéri tanterem elkészültével a közösségi tervezés folyamata nem áll le. A **Bazalt Tantár** elkészítéséhez az iskolák feladata olyan kültéri órávázlatok készítése, mely mozgással, helyzetváltoztatással és a frontálistól eltérő tanulási helyzetekkel teszi élményszerűvé az órát. A szabadban megvalósuló órák így képesek visszahatni a beltéri tanulási gyakorlatokra, az épített és természeti környezet tértudatos és értő használatára.

Miről szól a bizonyítvány?

Szöveg: **Martin Jánosné**, magyar-történelem szakos tanár

„Hát kérem szépen, először is: ez még nem végleges bizonyítvány – ez csak afféle lenyomat, amit ideiglenesen kiosztottak nekem.”

(Karinthy Frigyes: Magyarázom a bizonyítványom)



Karinthy Frigyes híres novelláját olvasva mosolygunk az apja előtt feszengő kisfiún, aki a legkülönbözőbb módokon próbálja mentegezni bizonyítványa rossz eredményeit. Mosolygunk a képtelen ötleteken, de mindannyian tudjuk, milyen komoly a szituáció. Érezzük, hogy mennyi szorongás feszíti a kisfiút amiatt, hogy mi lesz a szülői fogadtatása a bizonyítványának.

Reméljük, hogy világunkban a megfelelő családi és iskolai környezet, a család és az iskola rendszeres kapcsolata esetén nem okoz sokkoló meglepetést a bizonyítvány lapozása. A gyermek teljesítményének, fejlődésének folyamatos követése a tanév során, a pedagógus jelzése az esetleges problémákról, a segítség módjairól mind oda vezet, hogy a bizonyítvány osztályzatai valóban képet adjanak egy közös munkáról.

Vagyis kinek a munkáját bizonyítja a bizonyítvány? A diákét? A pedagógusét? A családét? A pedagógusnak a szülőkkal való találkozások alkalmával tudatosítaniuk kell, hogy itt közös munkáról van szó, s hogy csak az együttműködésnek lesz jó eredménye.

A pedagógus értékeli az elmúlt év munkáját, s ezt osztályzatban fejezi ki a diák és a család számára. Természetesen a maga számára is, hisz az értékelésben benne van, hogy mit sikerült elérni az adott diáknál az összes körülmény megmozgatásával a tantárgyi követelmények terén. A legtöbb pedagógus a saját felelősségét nem a jegyek megállapításánál érzi csupán, hanem próbálja a tantárgyat megszerettetni, önmagát elfogadtatni, megkedveltetni (a tanár-diák kapcsolatban ez is döntő tényező), óráit úgy szervezni, hogy a gyerekek érdeklődését felkeltse, tudásvágyát megmozgassa, motiválja őket a tanulásra, a feladatok elvégzésére. Tudja, hogy a különböző személyiségű és képességű tanulóknál nem egyforma módszerrel érhető el eredmény, a lassúbb tempó nem jelenti a rosszabb értelmi képességet vagy az érdektelenséget. Egyénileg kell figyelni a tanulókra, ki miben erős, miben szorul segítségre, mit kell vele gyakoroltatni. Fontos látni a fejlődés tendenciáját is. Ha ismerjük a gyermeket, tudhatjuk, hogy az osztályzat hogyan érinti a személyiségét. Vajon nagyobb erőfeszítésre sarkallja, szárnyakat ad a továbbiakhoz, vagy elkönnyveli magát rossz tanulónak, s ezzel a bélyeggel motiválatlan, érdektelen kisdíák lesz belőle. Tudjuk, hogy a napi jegy is milyen hatással tud lenni a családok életére; az egész estét beárnyékolja egy gyengébb osztályzatot követő szidás, dorgálás, a kedvezmények,

örömtevékenységek megvonásának kilátásba helyezése. A legtöbb pedagógus érzi a felelősséget az érdemjegyek megállapításánál, sőt az órai tanítási módszerek megtervezésekor is gondol arra, hogy a gyerekek el tudják-e sajátítani a tananyagot, vagy még a szülő is kínlódhat a házi feladat megoldásakor.

A tanuláshoz való pozitív viszonyuláshoz az értékelés mikéntje is hozzájárul. A mai iskolában az osztályozás jelenti a visszajelzést a diáknak, szülőnek arról, hogyan teljesít a gyerek önmagához és csoportjához képest. A pedagógus tudja, hogy tétje van a tanulási folyamat végén kapott osztályzatoknak, hiszen függhet tőle a továbbtanulás. Az év végi jegyeket pedig az év közben kapott osztályzatok figyelembevételével állapítjuk meg.

A tapasztalat az, hogy a tanulók az év közbeni érdemjegyeket összeadják, átlagolnak, s azt az osztályzatot várják a félévi értesítőbe és az év végi bizonyítványba. A tanároknak a szülőket és a tanulókat is tájékoztatni kell, hogy az egyes érdemjegyek nem egyforma súlyúak, s az értékelés nem átlagolás alapján történik.

Az iskolai értékelésnek három formája van, mivel a teljesítmény mérésének más a célja.

- **Diagnosztikus értékelés:** A tanár felméri a tanuló tudásszintjét abból a célból, hogy a továbbhaladáshoz megállapítsa a szintet. A pedagógiai programok ezeket a felmérőket csak százalékos értékelésre javasolják.
- **Fejlesztő (formatív) értékelést** végez a tanár a tanítási folyamatban, érdemjegyekkel ad visszajelzést a tanulóknak az előmenetelről, esetleg a kevés önbizalommal rendelkező tanulónak ösztönző szándékkal is a felelések során. A témazáró dolgozatok osztályzatai kiemelt hangsúlyt kapnak, két jegynek számítanak.
- Az értékelés harmadik szintje a **minősítő (szummatív) értékelés**, amikor a pedagógus minősíti a tanuló tudásszintjét olyan osztályzattal, ami megmutatja, hol helyezkedik el a csoportja, évfolyama rangsorában, s ez bekerül a bizonyítványba is, nagy jelentőségű az előmenetel szempontjából.

Fontos, hogy ne mossuk össze ezeket az értékelési célokat, s a tanulók és szüleik is tisztában legyenek velük. Vitás helyzeteket előzhetünk meg ezzel, s az osztályzatok így jobban közelítik a tudás szintjét.



Az osztályozásnak is tárgyszerűnek, érvényesnek, megbízhatónak kell lennie. Csapó Benő, a pedagógiai értékelés professzora a következőképpen fordítja le ezeket az elvárásokat az osztályozásra:¹

Az osztályzatokkal szemben támasztható követelmények

Az osztályozás tárgyszerű, ha:

- nem függ az értékelő személyétől (az osztályzatok nem tükrözhetik a tanár hangulatát, előítéleteit, beállítódásait, érzelmeit),
- nem befolyásolja a konkrét helyzet (egy közepes feleletre ugyanazt a jegyet kellene kapnia a tanulónak, akár csupa kiváló feleletet hallott előtte a tanár, akár csupa gyengét),
- nem függ attól sem, hogy milyenek voltak a tanuló korábbi eredményei.

Érvényes, ha:

- a jegyek azt a tudást tükrözik, amelynek a jellemzésére az adott osztályzatot használni akarja (pl. a fizikatudást, s nem a kifejezést).
- Megbízható, ha ugyanarra a tudásra mindig ugyanazt az osztályzatot kapja a tanuló.

Fontos alapelv, hogy az értékelés kizárólag a diák teljesítményére vonatkozhat, s nem a személyére, az esetleges rendetlen, órát zavaró magatartására. Az ötfokú skála mégsem teljesen kielégítő az oktatás szereplői számára. Ugyanazon osztályzat mögött eltérő tudás van nemcsak iskoláról iskolára, de akár osztályról osztályra is. Ami mégis az osztályzatok mellett szól:

- a hagyományos ötfokú skála egyszerűen értelmezhető a diáknak és a szülőnek,
- ösztönözheti a tanulót, hogy jobb jegyet szerezzen,
- könnyebben összemérhető a diákok egymáshoz viszonyított teljesítménye,
- nagyban megkönnyíti a minősítést és a szelekciót.

A rendszer hiányossága viszont:

- nem árulja el a diáknak, hogy miként érhetne el jobb teljesítményt,
- a jobb jegyért való küzdelemben éppen a valódi tudás értéke csökken, hiszen a diákot (és a szülő) csak a megszerzett jegy érdekli, nem az, ami mögötte van,
- sokkal inkább a tanuló csoportban elfoglalt helyéről szól, mint a valódi tudásáról,
- nem objektív és nem megbízható, ennek egyik oka, hogy a pedagógusok ösztönösen osztályoznak, a tanuló teljes személyiségét figyelembe véve, gyakran rutinból.
- stressznek, félelemnek teszi ki a diákot, aki a rosszabb jegyek miatt szégyent is érezhet,
- az alsó tagozatosok esetében különösen meghatározó az önkép szempontjából, a rossz jegyek valódi bélyegként hathatnak.

¹ *Az iskolai tudás* (szerk. Csapó Benő). Osiris Kiadó, Bp. 2002. Csapó Benő: *Az iskolai tudás felszíni rétegei: Mit tükröznek az osztályzatok?* 41. o.
<http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/11824/>

https://tizperciskola.blog.hu/2015/12/08/a_diak_a_jegyert_hajt_nem_a_tudasert

A pedagógus igyekszik jól értékelni, s az osztályzatok tükröt mutatnak az éves munkáról, reális képet arról, hova jutottak el. Helyes, ha a szempontokat jól ismerik a gyerekek és a szülők is. Nagyon fontos, hogy a szülő hogyan viszonyul a bizonyítvány eredményeihez. Miután év közben is figyelt gyermeke munkájára („az iskolában vannak követelmények, amiket teljesíteni kell”), nem meglepetés, hanem visszajelzés lesz az elmúlt év munkájáról, miben jó, s miben kevésbé a gyermek. Persze az is előfordul, hogy a szülő elfogult, rosszul ítéli meg gyermeke képességeit, s mindenképpen az iskolát hibáztatja, a tanári értékelést bírálja. Még jó, ha ezt nem a gyermek előtt teszi. De az ilyen családok gyermekei ostromolják a tanárt még az utolsó órán is, szülői biztatásra, hogy hadd feleljenek a jobb jegyért. A lehetőséget általában megadják a tanárok, de jó, ha előre tudják a gyerekek és szüleik is, hogy nem egyetlen jegyen múlik az éves munka értékelése.

A szülők gyakran presztízskérdést csinálnak a bizonyítványból, s nem képesek a gyermek lehetőségeit figyelembe venni. Dicsekedni szeretnének a kitűnő bizonyítvánnyal, ami nekik annak idején nem sikerült. Társadalmi közegükben olyan megfelelést várnak el, ami nem reális. Sokat ártnak, ha nem fogadják el a gyermeküket azokkal a képességekkel, adottságokkal, érdeklődéssel, amik nagyon is szerethetők, de ők elégedetlenséget mutatnak irányában.

Nem a bizonyítványosztás napján dőlnek el a dolgok. A gyerek is szeretne jobb jegyekkel örömet szerezni, de ha szidást kap, és büntetés van kilátásban, a rossz érzések hatalmasodnak el rajta, s nem a javító szándék. A szülő általában tudja, hogy gyermeke az iskolai teljesítmény mellett milyen értékekkel, tulajdonságokkal rendelkezik. Tudhatja azt is, hogy a kapott osztályzatok mögött mennyi munka van. Mennyit fejlődött kötelességtudásban, munkabírásban, érdeklődésben az elmúlt időszakban. Semmiképpen ne csak az iskolai teljesítménye alapján ítélje meg a gyereket. Minden gyerek jó valamiben, vannak értékei, és nem biztos, hogy az az iskolai teljesítménye. A szülőnek az a dolga, hogy megtalálja és megfelelően méltányolja ezeket az értékeket. A gyerekeknek biztosan tudnia, éreznie kell, hogy nem kizárólag az iskolai teljesítménye miatt szeretik, nem az alapján ítélik meg.

A szülő mérlegelje, hogy segítség kell-e a gyerekeknek, vagy megerősítés, s az is lehet, hogy el kell fogadni azt, hogy ennyit várhatnak el. A gyermek képességeire figyelni kell, s a pedagógus is segíthet a tisztánlátásban. Javítani mindenképpen lehet! Az átgondolás kérdése: megtettem-e mindent, s hogyan tovább, hogy a következő év sikeresebb legyen.

Ha több tárgyból is jelentős a rontás, akkor meg kell keresni az okokat, mi lehet a háttérben. A jó teljesítményhez mindenképpen kell a jó lelkiállapot. Talán a társaival, vagy tanárával alakult ki olyan konfliktus, amiről eddig nem szerzett tudomást a szülő. A szülő-gyerek kapcsolat is lazulhatott a kamaszkori „lázadás” miatt. Az évfolyamváltás is okozhat visszaesést.

Fontos, hogy a szülő ne csak a rossznak ítélt jegyekre figyeljen, hanem azok a dolgok kapjanak hangsúlyt, amiben jó a gyerek, esetleg javított. Nem szabad lebecsülni

a készségegyekben nyújtott teljesítményt, ha azokban jó a gyerek. Az érdemekre alapozva tudjuk őt arra biztatni, hogy képes más területen is sikereket elérni, javítani azt, ami eddig nem ment. Az önbizalmát erősítve nem látja kilátástalannak a helyzetet, hinni fog abban, hogy tud ő jobban is teljesíteni. A fejmosás nem célravezető, mert a gyermek sokszor csak azt várja, mikor lesz már vége, s nem is hallja, amit a szülő nevelő céllal ráolvas. Egy konstruktív beszélgetés, amikor a jó tulajdonságokat kiemelve beszéljük meg a kudarcokat, többet ér. Fontos, hogy bármennyire is csalódást okoz a gyerek teljesítménye, a kritika kifejezése mellett érezze a szeretetet. Akkor is, ha az adott teljesítményt nem hagyja szankció nélkül a család. Semmiképpen nem helyes viszont, ha a szülő büntetésül eltiltja a gyermekét attól, amit a legjobban szeret. Sokat árt, ha nem járhat pl. edzésre, eltiltják hobbijától, attól fosztják meg, amit a legjobban szeret.

Tudjuk, hogy a tanulás kötelességekkel jár, s ha a kisdia mégsem teszi meg, ami tőle elvárható, nem menthető fel a felelősségvállalás alól. Az előzőekben azt hangsúlyoztam, hogy akkor járnak el helyesen a felnőttek, ha a javítás lehetőségét megbeszéljük a tanulóval, s személyiségének a pozitív vonásaira építenek. Ne a bizonyítvány legyen mindennek a fokmérője! A gyereknevelés fő célja, hogy a gyermek boldog, kiegyensúlyozott, önbizalommal felvértezett ember legyen, aki képes a nehézségekkel is megküzdeni. Ehhez viszont reális elvárásokat kell felállítani, segíteni, amiben szükséges, s akkor nem lesz meglepetés a bizonyítvány.

Amikor az okokat elemezzük, azt is keresni kell, milyen módon juthatunk előre, milyen megoldások, módszerek válnak be az adott családban. Itt ismét a pedagógusokkal való együttműködés fontosságát emelhetjük ki. Bizonyítványosztáskor az osztályfőnök mindig mond egy-két biztató szót, dicséret és javaslat is elhangzik. A szülő keresse is meg a pedagógust tanácsaiért. Többet várunk a gyermektől. Mi az, ami mégis hiányzik, hogy ezt elérje? A szorgalom? A kitartás? Ha hiányzik, akkor miért? Milyen területen érhetne el sikereket, ami lendületet adna neki?

A gyengébb eredményhez számos ok vezethet. Szó volt eddig a tanár és a szülő felelősségéről. Most néhány példa arra, hogy a diák hozzáállását lehetne-e fejleszteni.

- Ha a kötelességtudattal van gond, várja el a család bizonyos házimunka rendszeres elvégzését a nyári szünetben is. A rendszeresség a kulcsa a sikernek.
- Az időbeosztás nem működött jól, tehát egy jól felépített napirenddel nyáron is meg lehet tanulni az idővel való gazdálkodást.
- A tanulás nem érdekelt a diákokat. Lehet nyáron olyan kulturális élményeket nyújtani, elvinni érdekes programokra, ahol az újszerűség felkelti a kíváncsiságát.
- A kitartás a hiányosság. A nyár programjai közt a kihívások, az erőpróbák fejleszthetik ezt is.

A bizonyítvány arról is szól, hogy mennyire építenek a felnőttek a gyerekek kíváncsiságára, természetes tudásvágyára. A szülők nem győznek válaszolni a hároméves gyerek **Miért?**-jeire. Ez a kíváncsiság később is megvan a gyermekben: minél többet megtudni a világról, önmagáról.

Olyan helyzeteket kell teremteni, amelyek felkeltik az érdeklődését, kérdéseket tehet fel, gyakorolhatja a cselekvéseket, utánaozhatja a felnőtteket, s közben rengeteget tanul, szellemileg és kreativitásban gazdagodik. A szülő ne „hajtsa el” a gyereket, hogy nyugta legyen, mert a legnagyobb nyugalom abból lesz, ha a gyermek hosszan, érdeklődve tud valamivel foglalkozni, s a tudása gyarapodik. Múzeumok látogatása, utazások, más kultúrák megismerése, együtt munkálkodás (főzés, kertészkedés, takarítás, barkácsolás, saját feladatok kiosztása) mind lehetőséget adnak a tanulásra, a kedv erősödéséhez. A szülő is kérdezzen!

Összegzés

A tanévnek nagyon fontos mozzanata a bizonyítványosztás. Amikor a pedagógus átadja diákjának az éves munka minősítését, lehet büszke, lehet elégedett, vagy elégedetlen az eredménnyel, de mindenképpen érzi, hogy az osztályzatok az ő munkáját is minősítik. Mit ért el, mennyire tudta tantárgyát megszerettetni, át tudta-e adni a tanulás módjait, segítette-e módszereivel a különböző képességszinten álló tanulóit?

A szülők is érezhetik, hogy a bizonyítvány az ő teljesítményük is. Folyamatosan figyelemmel kísérték-e az iskolai munkát, biztatták, lelkesítették-e gyermeküket a feladatok elvégzésére? Időben vették-e észre a problémára utaló jeleket, segítettek-e a megoldásban? A szülők egy része hajlamos csalódottságában mindenért a gyermekét hibáztatni, s drámai módon reagálni a gyengébb bizonyítványra. Pedig az abban foglaltak nem jelenthetnek meglepetést. Ha a szülő a pedagógussal karöltve kíséri figyelemmel a gyermek fejlődését, képességeinek alakulását, tudja, mi várható el gyermekétől. A reális elvárások teljesítése esetén a gyermek dicsérésével a szülő sokat lendíthet annak önbecsülésén, s a kisdia megerősödik abban a hitében, hogy szülei szeretete nem a bizonyítványtól függ. Mivel ő is örömet akar szerezni, egy bizalomteljes kapcsolatban a javítási szándék megerősödik. A bizonyítvány nagyon fontos, de még fontosabb, hogy a gyerek személyisége ne sérüljön, hanem a dicsérhető vonásait kiemelve legyen elvárás a jobb teljesítmény. S mint minden területen, a legfontosabb a környezet értékrendje, a család mintaadása, s akkor hiteles lesz az az elvárás, hogy mindenki tegye meg azt, ami tőle telik.

E viszonylatban a legfontosabb a felelősségtudat!

Gondolatok a témáról:

www.koloknet.hu

www.eduline.hu

Tanulj jól! blog <https://tanuljbol.blog.hu/>

Balázs Nelli: A tanárok értékelése a bizonyítványban <http://www.balazsnelli.hu/irasaim.php>

www.divany.hu

Dr. Gyurkó Szilvia: Rejtett tanterv a magyar iskolákban – miről szól valójában a gyerekek félévi bizonyítványa? <https://wmn.hu/élet/23183-rejtett-tanterv-a-magyar-iskolokban-mirol-szol-valojaban-a-gyerekek-felevi-bizonyitvanya>



Kulturális ajánló

Összeállította:
Vágóné Ugró Szilvia

► KIÁLLÍTÁS

Utazás egy lángelme képzeletében Salvador Dalí-kiállítás



A hazánkban eddigi legnagyobb felhozatalú, több mint 150 műremeket számláló kiállítás felejthetetlen utazásra invitál *Salvador Dalí* grafikai, életnagyságú szobrai és egyéb különlegesen megmunkált műtárgyai közé, amelyek bátor anyaghasználatában az üveg, a bronz, az arany, sőt a gyémánt is szerepel. Salvador Dalí univerzuma próbára teszi a látogató valóságérzékelését és kitolja a racionális gondolkodás határait. A szürrealis utazás egy különleges VR-élményben

csúcsosodik ki, amely minden látogató emlékezetében és képzeletében is maradandó nyomot hagy.

Salvador Dalít legtöbbször a szürrealista ábrándos festményeiről ismerik. Azonban ez a kiállítás a művész egy teljesen más arcát mutatja be, rengeteg új információt megtudhatunk róla, sőt néhány alkotásának miéértjére is választ kaphatunk. A kiállításon sétálva a festményeken látott alakok, egyediségek, mint az óra, a fiókok, a hosszú lábú elefánt, tárgyakká változnak, hiszen ezeket a művész tárgyak vagy szobrok formájában is megörökítette, mint egy asztali óra vagy ember nagyságú szobor. Bár a művész több mint száz évvel ezelőtt élt, őt is azok a dolgok foglalkoztatták, mint a mai embereket, munkáival a ma is aktuális kérdésekre reagált, mint az elmúlás, a szépség, a meghökkenés, a tánc. Igen, a tánc. De a kiállításon nemcsak festményeinek vázlatai, különleges szobrai, korai alkotásai tekinthetők meg, hanem magáról a művészről is kiállítottak néhány régi fényképet. Néhányon ezek közül „háziállatával”, egy ocelottal szerepel, mely igazából nem egy jámbor kiscica, hanem egy ragadozó macskaféle. A kiállítás 2023. június 30-ig tekinthető meg Budapesten a Komplex Event-ben.

További információ: <https://dalikiallitas.hu/>

► KIRÁNDULÁS

Velem település

Velem település igazi drágaköve Magyarországnak. Ennek a kis zsákfalunak alig néhány száz a lélekszáma, mégis igazi turisztikai látványosságnak számít Vas vármegyében. Ennek a legfőbb oka a földrajzi elhelyezkedése, hiszen a Kőszegi-hegység lábánál található, és néhány kilométeres erdei túrával megközelíthető Velemtől Írott-kő.

Írott-kő a Dunántúl legmagasabb pontja, 882 méter; maga a kilátópont a határon van, ami azt jelenti, hogy az építmény egyik oldala Magyarország, a másik oldala pedig már Ausztria. Ehhez a legközelebbi település Velem. Emellett itt van az Országos Kéktúra végpontja is, mely Írott-kőtől a Zempléni-hegységben fekvő Hollházáig vezet, s melyet a National Geographic 2020-ban a 25 leginkább ajánlott utazási célpont közé sorolt. Aki pedig végigsétál az egész országon, és teljesíti a Kéktúrát, az amellyel, hogy elismerő jelvényt vehet át, azzal is büszkélkedhet, hogy felkerült a neve a teljesítő listájára, melyen jelenleg csupán 8807 név szerepel. Ők azok, akik lesétálták az 1172,5 kilométert. De akik csak barangolnának egyet Velem környékén, azok is bőven találhatnak itt kedvükre való túrát, ugyanis Velem határába esik a Kopasz-Kendig (788 m), a Szent Vid (582 m), a Jávorkút (569 m) és a Ró-hegy (330 m) is. Ha pedig várost is látni szeretnének az idelátogatók, amíg az ország ezen pontján tartózkodnak, könnyedén eljuthatnak Kőszegre, mely csupán 8 kilométerre van Velemtől, vagy Szombathelyre, ami 30 perces autótúr.

Bővebb információ: <http://www.velem.hu/>



► FESZTIVÁL

16. Kecskeméti Animációs Filmfesztivál



Idén június 21–25. között rendezik meg Magyarország legnagyobb animációs seregszemléjét, a Kecskeméti Animációs Filmfesztivált (KAFF), mely két évente mutatja be a legfrissebb magyar és európai animációs film-termést.

Az első animációs szemlé 1985-ben szervezték meg Kecskeméten. A szemléből 1993-ban fesztivál lett, amely már nemcsak a legfrissebb hazai alkotások

bemutatására korlátozódott, hanem egyre több, külföldi filmeket is bemutató programmal bővült. 1996-tól pedig külön versenyprogramban indulnak a legfrissebb európai animációs játékfilmek. A KAFF célja a legszélesebb körben meríteni az elmúlt két évben készült hazai és nemzetközi animációs film-termésből. A versenyprogramok mellett retrospektív vetítések idézik fel animációs örökségünket, a panoráma szekció pedig egy-egy országot, neves műhelyt vagy alkotót állít fókuszba. A különböző korosztályoknak szóló filmvetítéseket változatos szakmai programok kísérik: gyermek és felnőtt workshopok, filmszakmai konzultációk, mesterkurzusok, valamint kiállítások. A 16. Kecskeméti Animációs Filmfesztivál ideje alatt a teljes programot ingyenes vetítések keretében láthatják majd a nézők.

További információ: <https://2023.kaff.hu/>

► FILM

A nemzet aranyai

Magyar dokumentumfilm, sportfilm, 2023

A film hősei azok a magyar vízilabda-legendák, akik 1997 és 2008 között végigverték a világot. A *Szabadság, szerelem*, a *BÚÉK* és *Az unoka* producerének, Zákonyi S. Tamásnak új filmje, mely bemutatja a világszerte elismert és csodált magyar vízilabdacsapat nevezetes, sikerekkel tarkított időszakának eddig nem ismert hátterét a csapattagok és a nemzetközi ellenfelek szemszögéből. A dokumentumfilm nagyon jól, realitásra fókuszálva mutatja be a magyar csapat erejét, küzdőszellemét, mely az egész világot ámulatba ejtette.



► KÖNYV

Meleg Csilla: A lelki egészségvédelem iskolai modellje – Pedagógiai esettanulmány

L'Harmattan Kiadó, 2021



Ez a könyv egyfajta „bédekker”, a lelki egészségvédelemre épülő iskolai szervezetfejlesztés útját mutatja be. Ez az út göröngyös, buktatói vannak, hol lassítani szükséges, hol meg kell állni, hol gyorsítani lehet a lépteket, hol vissza kell fordulni és új útvonalat keresni. Ennek ellenére az úton érdemes végigmenni, mert a lelki egészségvédelem elsajátításának mindenki csak nyertese lehet. A darabjaira szétesett világot nem tudjuk összerakni, azonban a teljesség, az egészség felé közelíthetünk. A könyv ennek a folyamatnak az állomásaihoz kalauzolja el az Olvasót, és mindenütt felkínálja a csatlakozás lehetőségét. Az Egészség program találkozások története. Az iskolaigazgató, a tantestület, a tanulók, a szülők és persze a kutató egymás felé vezető útját az iskola szeretete követte ki és tette minden irányban járhatóvá. Az a szavakká talán sosem formálódó vágy, hogy az iskola kapuján jó érzéssel lehessen belépni szülőként, tanulóként éveket vagy tanárként évtizedeket itt tölteni, és az emlékekben virtuálisan találkozni.

► MÚZEUM

A fény forradalma

Light Art Museum, Budapest



A Light Art Museum a művészet, a tudomány és a technológia

interakciójára épülő eredményeket, a fény kreatív használatával végzett kutatómunka legkülönbözőbb területeit mutatja be. Olyan monumentális, multiszenzoros installációkat készítenek, gyűjtenek és mutatnak be, amelyek megkérdőjelezik az emberi érzékelés berögzült sémáit és a tér megtapasztalásának új lehetőségeivel ismertetik meg az érdeklődőket. Nagyszabású installációkkal és lehangoló műtárgyakkal várják a látogatókat Budapesten az új funkciót kapott, ikonikus Hold utcai piac csarnokában.

A LAM egy független művészeti kiállítótér, ahol modern, kortárs és művészettörténetileg is emblematikus műalkotások széles választékával találkozhatnak az ide látogatók. Múzeumuk mindenkinek szól, akiket a kíváncsiság hajt, nyitottak a művészetre és egy izgalmas utazásra vágnak. Számos világhírű magyar fényművész munkáját mutatják be, köztük *Moholy-Nagy László* és *Victor Vasarely* alkotásaival.

Bővebb információ: <https://hun.lam.xyz/>



SPORI!

„A rúdugrás az edző-tanítvány kapcsolatra épül”

Rovatunkban hónapról hónapra olyan fiatal sportolókat szólaltatunk meg, akik az évek során kitartó munkával egyre feljebb és feljebb jutottak választott sportágukban. Spori! című rovatunkban most azt a fiatal rúdugrót kerestük fel, aki, ha követi a családi hagyományokat, még teniszező is lehetett volna. Interjúnk megjelenésekor védi szakdolgozatát, és a jövőben szeretné, ha sportpszichológiával foglalkozhatna. Gyakran boldog és néhol mélyebb vizekre evező riportbeszélgetés **Klekner Hanga Csenge** rúdugróval.

Szöveg: Karkó Ádám

Fotó: László Zsigmond



Hanga 2012-re datálja rúdugró karrierjének kezdetét. A most 23 éves sportoló kiskorától kezdve a tenispálya salakporát rúgta, hiszen családjában mindenki imádta a teniszt, sőt elmondása szerint édesanyja még napjainkban is gyakran kiemelkedő vetélytársa a csapatversenyek résztvevőinek. 2012-ben a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumának tanulója lett, ahol megbarátkozott a kosárlabdával, az akkor *Kecskeméti János* által vezetett Ziccer Tigrisek csapatnál. Később a gimnáziumi csapattal a Diákolimpián negyedik helyet is elért, de rájött, hogy a kosárlabda és tenisz mellé kiegészítésként szükséges lenne valamilyen fajta erősítő edzés és koordinációfejlesztés. Az egyetemi sportpályán tartott teniszedzések mellett lett figyelmes az atlétákra, akikhez beállt edzeni. Bár akkor még nem tudta, de valójában rúdugrókkal ismerkedett össze, akik a Rúdugrásért és Egészséges Fiatalokért Alapítvány (REFA) tagjai voltak, s ott találkozott először *Skoumal Péter* és *Géczi Gergő* edzőkkel. Innentől kezdve pedig, ahogy Hanga fogalmaz, nem kellett sokat magyarázkodni, hogy ő is rúdugró szeretne lenni, mert nagyon hamar megtetszett neki ez a sport (is), és belevágott a felkészülésbe. „Teniszezni még egy ideig teniszeztem, de rájöttem arra, hogy az a versenysport nem illeszkedik az én lelkivilágomhoz” – mesélte Hanga. Hozzátette még, hogy a tenisz iránti szeretete nem veszett el, imád még mostanában is játszani, csak mecsen ne kelljen részt venni!

A fiatal sportoló szerette a gimnáziumát, örömmel mesélte, hogy átélhette a gimnáziumi diákság elemiségét. A tanárok szempontjából pozitív csalódás érte, nem számított arra, hogy ilyen jó kapcsolatok fognak kialakulni diákok és tanárok között. Egyetemistaként jött igazán rá, hogy mekkora előny számára az, hogy a gimnázium-

ban töltött éveit alatti megtanult jegyzetelni, felelni és tanulni. Mert rájött, hogy az egyetemen tudja kamatoztatni a gimnáziumi éveit alatti, akkor sok esetben lehet, hogy nehézségként megélt szóbeli felelések, dolgozatok vagy éppen az azokra való felkészüléshez szükséges jegyzetelések által megszerzett tudást. Így igazából megtanult tanulni és felerősödött benne a kíváncsiság új dolgok tanulása iránt. Ugyanakkor nem volt egyszerű összeegyeztetni a versenynaptárát a dolgozatokkal. „Voltak nehézségek, de azért igyekeztem rendszerben tartani magam. Tudtam, hogy mikor kell a suliban, és mikor kell a pályán jól teljesítenem. Nem volt egyszerű, ez tény, de ahogy a mondás is szól: valamit valamiért. Nyilván könnyebb lett volna, ha nem sportolok, de úgy érzem, hogy nagyon megérte” – magyarázta.

Jelenleg a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) pszichológia mesterszakára jár, kognitív- és neuropszichológiai specializáción tanul, viszont interjúnk készültékor már leadta szakdolgozatát, így lapunk megjelenésekor már a diplomájáért izgulhatunk. Hanga szerint az egyetemen már nehezebb volt összeegyeztetni a sportot a tanulással. „Nem volt egyszerű kialakítani egy jó életritmust.” Az egyetemi órák felvétele minden egyetemista életében stresszes, így Hanga sem kerülhette el azt, hogy kompromisszumot kössön az edzőjével, mert úgy tudta csak felvenni az óráit, hogy azok bele-belecsúsztak az edzésekre. Szerencsére az edzője nagyon készséges volt ebben a kérdésben, ezért – ha nem is mindig a megbeszélte időpontban – az edzésekre továbbra is nagy szeretettel várták Hangát. Volt olyan is, amikor egyéni tanrendet igényelt, ahol az órákra való bejárás helyett beadandó dolgozatokat kellett írnia az adott tárgyak tanárainak. Ezzel tudott időhöz jutni, bár nagyon szeretett bejárni az órákra, ott tudta a legtöbb tudást magába szívni. A mesterszakát azonban sokkal szabadabbnak érzi az alapképzéshez képest. Persze nehézségek mindig voltak, a vizsgaidőszakban lejárni edzésekre embert próbáló idők tudnak lenni. De a célja mindenesetre a jövőre nézve a sportpszichológiai szakpszichológus végzettség megszerzése.

És ha már sportpszichológia, kézenfekvő a kérdés, hogy Hanga volt-e már annyira csalódott, hogy nem tudott úgy teljesíteni, ahogy szeretett volna. 2016-ban a Tbiliszi megrendezett Ifjúsági Európa-bajnokságon – ami az első világvérsenye volt – nem ugrotta meg a kezdőmagasságot, ami miatt kiesett eredmény nélkül. „Nem volt velem az edzőm, nem éreztem jól magam a pályán. Egy évvel később szintén egy EB-n (U20) ugyanúgy nem ugrottam meg a kezdőmagasságot, és kiestem.” Hanga nagyon csalódott volt az első két világvérsenye után, nem értette, miért történt így. „Viszont elmentem közben sportpszichológushoz, ahol rájöttem, nem bíztam magamban eléggé, ezért nem tudtam jól teljesíteni ezeken a versenyeken.” Azóta az U23 Európa-bajnokságon döntős lett, sőt a felnőtt bajnokságban is jó eredményeket szerzett már. „Sokat fejlődtem azóta mentálisan is, sokkal összeszedettebb és kiegyensúlyozottabb vagyok a pályán. Megtanultam tényleg küzdeni, és ha nehézségek, megtorpanások akadnak, igyekszem minden tőlem telhetőt megtenni, hogy ezeken átlendüljek minél hamarabb.”



Fotó: László Zsigmond

Példaképként tekint *Holly Bradshaw* angol rúdugróra, aki – Hangához hasonlóan – pszichológiát végzett. Bradshaw nagyon sokat nyilatkozik a kiégés és a rúdugrás kapcsolatáról, és persze megannyi élményt oszt meg a közösségi médiában a követőivel, amik Hangát kifejezetten motiválják és inspirálják. „Nagyon megnyugtató az, ha tudom, hogy a világban más is van, aki hasonló problémákkal találkozott már a pályafutása során. És persze nem az nyugtat meg, hogy mások is találkoztak problémákkal, hanem az a tudat segít, hogy nekik is sikerült valahogy átvészelnem a nehéz időköt.” A magyar sportolók közül kiemelte *Kozák Luca* olimpikon gátfutó nevét, akire szintén felnéz, mert képes lemondani olyan dolgokról is, amiket olykor nehéz elengedni. Mindezt pedig a sportért teszi.

Korábbi lapszámunkban *Tóth Gábor* röplabdaedző beszélt nekünk arról, milyen edzői szemmel látni a sportolóit. Hanga korábbi edzője *Szabó Dezső* rúdugró volt, mostani edzője *Szabó Dezső* felesége, *Szabóné Molnár Krisztina* – aki a magyar női csúcstartó 455 cm-rel, aminek a megdöntésére Hanga már felesküdt. „Sok olyan helyzet van, amit az edzőm már megélt, és a saját tapasztalatai alapján képes megérteni, mi zajlik bennem. Ezeket a kérdéseket szerencsére mindig meg tudjuk beszélni. A rúdugrás az edző-tanítvány kapcsolatra épül, nagyon erős bizalmi kapcsolat. Nem lehet úgy ugrani, hogy nem bízik valaki az edzőjében, és szeretném hangsúlyozni, hogy vannak esetek, amikor ez valahol tényleg elsikkad, vagy mintha elfelejtenék az edzők és az edzettek, hogy a kémia nagyon fontos kérdés ebben a sportban. Sok esetben adódnak olyan problémák vagy elakadások, amik feloldásában ha-



Fotó: Filothei Women Gala

talmas szerepet játszik az edző is, de emellett vannak olyan helyzetek, amikor egyedül a versenyzőn múlik, neki kell megoldani a helyzetet, mert az edzőtől már minden támogatás biztosítva van. Amit pedig jó, ha látnak a kívülről szemlélők is.”

Hanga célja az országos csúcs megdöntése, de természetesen edzőjével együttműködve úgy gondolják, hogy többre is képes lehet a fiatal sportoló, hiszen a tehetsége megvan ahhoz, hogy további célokat is kitűzzön maga elé. „Persze mindenkinek mernie kell nagyot álmodnia, szóval én is szeretnék kijutni az olimpiára. Most éppen azért küzdök, hogy kijussak a világbajnokságra, ahogyan jövőre ugyanúgy igyekezni fogok, hogy a legjobb formámat tudjam hozni, hogy kijuthassak az olimpiára. Az országos csúcs megdöntése és az olimpiára való kijutás esetében is az a lényeg: hogy megcsináltam, meg tudtam csinálni, képes voltam rá. Ezt az érzést pedig soha senki nem veheti el tőlem.”

Négyméteres magasságokról beszélünk, viszont vagyunk egypáran, akik már a másfél méteres létrán is remegő lábbal állunk. Hanga szerint nagyon izgalmas élmény annyira magasan „repülni”. „Olyan gyorsan történik minden, hogy nincs ideje gondolkodnia az embernek, ezért mindig az ugrások előtt sorba veszem, tudatosítom, hogy mire kell figyelnem, ráhangolva magam az ugrásra.” – mesélte Hanga. „Arra mindig nagyon emlékszem, hogyan futok neki, tűzök le, ugrom el és haladok befele. Utána gyors minden, de amikor már a lécz fölött vagyok, ott térek igazán magamhoz, hogy figyelnem kell, kerülni a lécezt.” Hozzátette, hogy a rúdon túl már óriási megkönnyebbülést szokott érezni.

Persze azért akadnak olyan napok minden ember életében, amikor nem feltétlenül a legkönnyebb felébredni, a dolgok közepébe vágni, tenni és újra teljesíteni. De ha

vannak kitűzött célok és a célok eléréséhez szükséges elvégzendő feladatok, akkor ezeken a nehézségeken felül lehet kerekedni. Emellett lehet persze valakinek rossz napja, vagy történhetnek vele olyan dolgok, amik miatt szomorú vagy éppen kétségbeesett az ember. Hanga ezeket a pillanatokot – s ezt hozza a pszichológusi tanulmányaiból – úgy próbálja megélni/átélni, hogy arra törekszik, hogy utánajárjon, abban a pillanatban mit érez éppen olyan nehézségnek, amit meg kell oldania vagy éppen meg kell értenie, hogy feloldódhasson. „Vannak helyzetek, amikor teljesíteni kell, amikor a sportban vagy éppen az egyetemi tanulmányok során jön egy kihívás, verseny, vizsga, amivel szembe kell nézni. Ezekben a helyzetekben lehet jó taktika a probléma háttérbe szorítása, dobozba rakása és »otthonhagyása«. A fókuszált állapotot igénylő téthelyzet megoldását lehet, hogy azok a problémák hátrálatnáknak és elnyomásuk segíti a jobb teljesítmény elérését, de hosszú távon semmiképp sem kifizetődő ez a fajta viselkedés. Így fontosnak tartom azt, hogy egy megjelenő problémával dolgozni kell, és sok esetben igen, az önismeret nehéz munka, mélyre visz, de a fejlődés érdekében elengedhetetlen. Hiszen vannak frusztrációk, problémák, helyzetek, amikben meg kell látni azt, hogy meddig terjed a saját kontrollunk, azon a részen, amit pedig nem tudunk kontrollálni, szükséges dolgozni, feloldani, átdolgozni. Ilyen például, ha esik az eső vagy szembe-szél van, mégis ugrok, és tudom, hogy jól tudok ugrani, jól tudok teljesíteni, ha nem a szenvedést választom, mert a teljesítés csakis rólam szól, senki másról.”



Iránytű

Összeállította:
Vágóné Ugró Szilvia



Jubileumi konferencia a BME-n

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának Műszaki Pedagógia Tanszéke 2023. május 19-én Jubileumi konferenciát rendezett a szakirányú pedagógus-továbbképzések indításának 30. évfordulójához kapcsolódóan. A konferencián *Benedek István* az alapítók nevében mutatta be azt az oktatáspolitikai környezetet, amely lehetővé tette, hogy 1993-ban elinduljon az egyetemi szintű közoktatási vezetőképzés Magyarországon. Előadásában kiemelte *dr. Biszterszky Elemér* egyetemi tanár szerepét, aki az egyetem pedagógiai tanszékét vezette, és az indítás időszakában a Művelődési és Közoktatási Minisztérium közigazgatási államtitkáráként dolgozott. A Műszaki Pedagógia Tanszék nevében *dr. prof. Benedek András* professzor emeritus előadásában bemutatta az alkalomra készült kötetet, ismertette a képzés fontosabb állomásait, és megfogalmazta azokat a jellemzőket, amelyek lehetővé tették folyamatos megújítását és a hallgatói érdeklődés széles körű fenntartását. Kiemelte a partnerközpontúságra épülő szakmai elveket, a távoktatás, majd később a digitális oktatás elemeit is magában foglaló korszerű módszereket és a színvonalas konzulensi hálózat kiépítését. *Czimmer László* képzésvezető előadásában azt mutatta be szemléletesen, hogy miként bővült, színesedett a képzési paletta és hogyan vált országos lefedettségűvé ez a vezetőképzési forma. A konferencián előadást tartott több meghatározó oktatáspolitikai döntéshozó is, akik valaha a képzés keretében szereztek diplomát, így személyes emlényeikkel fűszerezett hozzászólást tartott *Brassói Sándor*, az Oktatási Hivatal elnöke, *Hajnal Gabriella*, a Klebelsberg Központ elnöke, *Magyar Zita*, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal elnöke és *Kaposi József*, az OFI volt főigazgatója.

Sorsfordítók – animációs kisfilmek

Különleges kisfilmsorozatot mutatott be a Nemzeti Örökség Intézete (NÖRI). A három-négy perces, *Sorsfordítók* címet viselő animációs kisfilmek olyan magyar hősről szólnak, akik embertársaik és hazájuk védelme érdekében bárkivel és bármivel képesek voltak szembeszállni. Az anyák megmentőjeként ismertté vált *Semmelweis Ignác*; az 1848–49-es forradalom és szabadságharc tábori kórházainak főápolója, *Kossuth Zsuzsanna*; a vészorszak idején üldözött embereket mentő *Salkaházi Sára*; a hosszú időn keresztül igaztalanul árulónak tartott

1848–49-es honvédtábornok, *Görgei Artúr* és *Olofsson Placid atya*, aki tíz évig raboskodott a Gulagon, és küldetésének tartotta, hogy rabtársaiban végig tartsa a lelket – róluk szól a *Sorsfordítók* című animációs kisfilmsorozat első öt része, amelyet a Nemzeti Örökség Intézete a Piarista Rend Magyar Tartományának székházában mutatott be. A NÖRI 2021 nyarán indította el a Nemzeti Emlékezetpedagógiai Programot, amelynek egyik célja, hogy segítse a fiatalokat, különösen a 12–18 éves korosztályt a nemzeti múlt megismerésében, a hazához való kötődés erősítésében. Emellett olyan hasznos eszközökkel igyekeznek támogatni a pedagógusokat, amelyek gazdagíthatják, valóban élményalapúvá tehetik az oktatást. Az ezt bemutató kisfilmsorozat első öt epizódja már megtekinthető a *Sorsfordítók* YouTube-csatornáján.

Pénzjutalmat kaptak az OTIO nyertesei

Megújult formában először, de sorrendben a 32. alkalommal meghirdetett, 2022–23. évi Országos Tudományos és Innovációs Olimpia (OTIO) legjobb, legtehetségesebb fiatal feltalálóinak és tudósainak 10 díjat, a díjakkal járó több mint 5 millió forint ösztöndíjat osztott ki a június 3-ai eredményhirdetésen a versenyt szervező Magyar Innovációs Szövetség. 14 kiemelkedő innovatív középiskolai tanár 800 ezer Ft-os, a 12 legeredményesebb innovatív középiskola 1 millió Ft-os díjban részesült. A középiskolás fiatalok számára 2022 októberében meghirdetett versenyen 218 diák indult, 157 pályázattal. A 157 pályázat közül az első fordulóból 86 jutott tovább, ebből 69 pályázónak sikerült kidolgoznia pályázatát, melyből a 29 tagú, akadémikusokból és gazdasági szakemberekből álló bírálóbizottság kiválasztotta a 27 döntős pályamunkát, ezek indultak megméretetésre a fődíjért. A legjobbnak ítélt pályázók 3 első, 3 második és 4 harmadik díjat, valamint 1 különdíjat vehettek át a zsűritől, többek között *prof. dr. Karikó Katalin* professzor asszonytól. Kiemelkedő, nemzetközileg is jegyzett kutatási eredményeket ért el a Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium diákja, *Laskai Szilveszter Vontatási inverter tervezése SiC félvezetőkkel* című munkájával; a békásmegyeri Veres Péter Gimnázium tanulója, *Vida Ákos Gaming Accessibility* című pályamunkájáért; a tatabányai Bánki Donát Pech Antal Technikum diákjai, *Ovári Ákos* és *Szőnyi Balázs* pedig *Thermográfiai alapon működő vezetést támogató rendszer* című pályázatu-kért részesültek elismerésben.



Hess András és nyomdája

Szöveg: **Varga Richárd**, történelemtanár

Az első Magyarországon nyomtatott könyv *Hess András* (Andreas Hess) nevéhez köthető, nyomdája 1473-ban nyitotta meg kapuit. Európai viszonyításban ez a dátum nagyon előkelőnek tekinthető, hiszen az első nyomtatott könyv 1450–1456 között készült *Johannes Gutenberg* műhelyében. A könyvnyomtatás technikája és korabeli módszere 1465-ben jutott el elsőként Itáliába, majd 1471-ben Franciaországba. A következő állomás – Angliát és Spanyolországot megelőzve – Magyarország volt.

A nyomda alapításának dátumát a *Budai Krónikából* (Chronica Hungarorum) ismerjük, ahonnan megtudhatjuk, hogy Hess András 1472-ben kezdte meg a munkálatokat, és 10 hónappal később, 1473-ban már ki is adta az első könyvet. A krónika említést tesz egy bizonyos *Karai László* alkancelláról, akinek biztatására kezdte el Hess műhelyének és alkotásának kidolgozását. Karai nevéből kiindulva fel lehet térképezni a folyamatokat egészen Hess András személyéig. Karai felett a kancellár helyezkedett el, aki abban az időben *Vitéz János* esztergomi érsek volt. A kapcsolati hálóból tehát arra lehet következtetni, hogy a humanizmust támogató Vitéz János kérésére Karai László kereshette fel Hess Andrást.

*Finita Bude Anno dñi. M. CCCC. LXXIII.
In uigilia penthecoftes: per Andrea Hess*

A forráson a krónika kolofonja található. A kolofon a középkorban a könyvek vagy kéziratok végén helyezkedett el. (Napjainkban a modern könyvek és könyvnyomtatás történetében ezt nevezzük impresszumnak.) Ahogyan a mai impresszum, úgy a középkori kolofon is fontos lényegi elemeket tartalmaz a másolóról (scriptor), kiadóról, a nyomdászról, a kiadás helyéről és idejéről, a megrendelő nevéről, illetve egyéb megjegyzéseket is tartalmazhat. A forráson szereplő első négy latin szó (finita Bude Anno dni) a munkavégzés helyét mutatja meg számunkra, ami Buda városa volt. A következő betűösszetétel egy római számkombináció (M.CCCC. LXXIII. = 1473), amely a munkafolyamat végét jelöli az olvasó számára. A kolofon utolsó sorának első fele (in uigilia penthecoftes) megjelöli azt a napszakot is, amikor a munkát befejezték, vagyis a hajnali órákban. A kolofon utolsó része pedig nem mást mutat, mint az alkotót: (per Andrea Hess) Hess Andrást.

Azt is biztosan tudjuk, hogy 1473. június 5. napja pünkösd előtt volt egy nappal. A kiadása időpontja nem lehetett véletlen, hiszen pünkösd napján nagyszabású vásárt rendeztek Budán, így nem nehéz kikövetkeztetni Hess alapvető gondolatát, ami az lehetett, hogy a pünkösd vásáron mutatja be nagyszabású munkáját. A pünkösd vásár ellenére nem tudott sokáig működni, ennek okait csak feltételezni tudjuk. Az biztos, hogy Hess nyomdája nem tartozott a legnagyobb nyomdák közé, sem nagyságában, sem felszerelésben. Betűkészletei sem voltak elegendőek, alig fél mázsát tettek ki, amely a nagyobb volumenű gyártáshoz nem volt elégséges. A második ilyen feltételezés maga a politikai átrendeződés kérdése, hiszen az elsődleges kapcsolattartó Vitéz János nevéhez volt köthető, de Vitéz 1473-ban már nem élt. Ezt a két okot összekapcsolva lehet felsorakoztatni, de természetesen az is közrejátszhatott, hogy a nyomdának 1490 után egyszerűen nem volt anyagi bázisa. Az enyészetet az is jól mutatja, hogy Európában egyetlen nyomdában sem maradt fenn a nyomda betűiből.



Buda ábrázolása a Schedel-krónikában (forrás: OSZK Régi Nyomatványok Tára)

Hess nyomdai kiadványaiból nem sokat ismerünk. A leghíresebb és legterjedelmesebb a *Budai Krónika*, amelyet korábbi kéziratok alapján készített el a mester, és a magyarok történetét meséli el. A könyv nagyon jól reprezentálja, hogy valóban a nyomtatás korai időszakáról beszélünk, ugyanis nem tartalmaz borítót, a csatolt képen jól lehet látni a kiadás helyét, készítőjét. Megfigyelhető az is, hogy milyen betűtípust használt; a betűtípus Rómára utal, a klasszikus reneszánsz antik jegyeit mutatja. A nyomáshoz egyszínű tintát használt, majd a nyomás után – ahogyan az a csatolt ábrán is látható – piros színnel húzta ki a címeket és a kezdőbetűket. Ez a fajta kihúzás is jól mutatja, hogy valóban egy korai fázisról lehet beszélni. A *Budai Krónika* mellett említeni lehet még egy kisebb munkát, amely két alkotást foglal magába. Az egyik *A költők olvasásáról* (*Basilius Magnus: De Legendis Poetis*) szóló munka, a második része *Szókratész védőbeszédét* (*Xenophon: Apologia Socratis*) foglalja össze. A két munka terjedelmében sokkal kisebb, mint a *Budai Krónika*. Amíg első munkája összesen 70 levélből, azaz 133 nyomtatott oldalból, addig Hess második munkája minösszesen csak 20 levélből áll. A második munkája utánnomás, tehát már egy meglévő munkának a lemásolása volt, ami napjainkkal ellentétben nem von maga után semmilyen szerzői vagy jogi kérdést. A két munkának közös a nyelve, ugyanis mind a kettő latin nyelven íródott.

A *Budai Krónikából* több mint 200 példány készült, de csak tíz darab maradt fent, amelyből két példány maradt Magyarországon. Az eredeti példányok egyikét az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK) lehet megtekinteni, a másikat pedig az ELTE Egyetemi Könyvtárban. A maradék nyolc példány szerte a világban lelhető fel (pl.: Csehországban). Mindezek mellett az oktatásban is megemlékezünk Hess András munkásságáról, hiszen 9. évfolyamban az utolsó lecke utolsó fejezetében így olvashatunk róla: „Bár a könyvnyomtatás is megjelent Budán (Hess András), a 15. században még nagyon kevés nyomtatott könyvet adtak ki.”

Hess András – vagy sokkal inkább Vitéz János – nagyon jól döntött arról, hogy a krónikának el kell készülnie, mert akkoriban Buda kiemelkedően fontos nemzetközi szerepet töltött be, ahol utazók sokasága fordult meg, főként *I. Mátyás* (1458–1490) magyar király politikájának köszönhetően. Nem sokkal később, amikor *Thuróczy János* 1488-ban megírta a *Chronica Hungarorum* című művét – vagyis a Thuróczy-féle krónikát – hatalmas sikert aratott. Nem véletlen, hiszen Thuróczy maga nagyon sok elemet átemelt a Hess-féle krónikából.

Felhasznált irodalom

Fitz József: *Hess András – A Budai Ősnyomdász*, Budapest, 1932. A Magyar Bibliophil Társaság Kiadása

<http://typographia.oszk.hu/html/hun/nyomdak/hess.htm>

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_9_nat2020/lecke_06_022



Pályázatok

Összeállította: **Vágóné Ugró Szilvia**

Velünk élő természet gyerekszemmel – fotópályázat

A Debreceni Nagyerdőért Természetvédelmi és Kulturális Egyesület országos fotópályázatot hirdet *Velünk élő természet gyerekszemmel* címmel a természetmegőrzés jegyében általános- és középiskolások részére, melyre a határon túli iskolások képeit is várják. A témaválasztás szabad, de a pályaműnek a természetmegőrzéshez, természetvédelemhez, azon belül a Kárpát-medence állat-, növény- és gombavilágához, a természetes és természetközeli állapotú élőhelyekhez kell kapcsolódnia.

Kategóriák:

- **1. kategória:** 6–9 éves korosztály
- **2. kategória:** 10–14 éves korosztály
- **3. kategória:** 15–19 éves korosztály

Beküldési határidő: 2023. augusztus 20.

További információ:

<https://www.nagyerdoertegyesulet.hu/palyazatok/termeszefotos/palyazati-felhivas>

A ChatGPT és más nagy nyelvi modellek alkalmazásának lehetőségei és egyben biztonsági kérdései

A Belügyi Tudományos Tanács pályázatot hirdet ChatGPT és más nagy nyelvi modellek alkalmazásának lehetőségei és egyben biztonsági kérdései témakörben annak érdekében, hogy írásra serkentse mind azokat, akik valamilyen módon érintettek, illetve érdekeltek a meghirdetett témakörökben. A pályázat meghirdetésének célja, hogy a Belügyi Tudományos Tanács az állomány tagjainak szakmai ismereteit és értékes gyakorlati tapasztalatait, valamint a téma iránt érdeklődő szakemberek véleményét és javaslatait megismerje. A pályaművek elsősorban az életszerű, valós problémákra megoldást kínáló ötletek rendszeres szemléletű megközelítéssel történő megoldásait mutatassák be, ne műszaki és matematikai megközelítésű tartalmat tükrözzenek.

A pályázat témakörei:

- I. A ChatGPT és más nagy nyelvi modellek (LLM-ek) alkalmazásának lehetőségei
- II. ChatGPT és más nagy nyelvi modellek (LLM-ek) biztonsági kérdései, szervezeti és társadalmi hatásai

A pályázók köre: Pályázni egyénileg vagy kollektív munkával, egy vagy több magyar nyelvű, eddig még nem publikált, máshová be nem nyújtott tanulmány nyal lehet.

Beküldési határidő: 2023. október 1.

További információ:

https://bm-tt.hu/wp-content/uploads/2023/04/palyazati-felhivas_BTT_2023_alairt.pdf

CSALÁDOM – rajzpályázat óvodásoknak és általános iskolásoknak

A *Pro Cultura Pannoniae Alapítvány* országos tehetségkereső és tehetséggondozó rajz-, művészeti pályázatot hirdet nagycsoportos óvodásoknak és 1–8. évfolyamos diákoknak, *CSALÁDOM* címmel. A pályázat célja: ráirányítani a figyelmet a családokra, a családi együttlétre, a családban nevelkedés fontosságára. Maximum egy alkotással lehet pályázni. Az alkotásokat kizárólag jpg. fájlformátumban várják a rajzpalyazat2015@gmail.com e-mail címen.

Beküldési határidő: 2023. október 31.

A díjazottak pénzjutalomban és oklevélben részesülnek.

További információ: <https://pafi.hu/p/csaladom>

Verselemzés 2023

A *gyermek az első! Alapítvány* verselemző versenyt hirdet hazai és határon túl élő 7–12. osztályos diákoknak. A pályázat célja ráirányítani a figyelmet a magyar kultúrára, a magyar költőkre, versenylehetőség biztosítása a diákoknak és tehetségazonosítás, tehetségfejlesztés.

A pályázóktól az alábbi témakörök egyikében várnak verselemzéseket:

- **1. Mécs László:** *A csend völgyében*
- **2. Petőfi Sándor:** *Szerelemnek rózsafája...*
- **3. Reményik Sándor:** *Eredj, ha tudsz!*
- **4. Csoóri Sándor:** *Zöld utak és mély földutak*

Beküldési határidő: 2023. október 31.

További információ:

<https://pafi.hu/p/verselemzes2023>

Régebbi lapszámainkat, cikkeinket megtalálják a



folyoiratok.oh.gov.hu
weboldalon



LOVASTERAPEUTA KÉPZÉSEK

Kezdés
2023 OKTÓBER

- LOVASTERAPEUTA képzés **gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna** szakágon
- LOVASTERAPEUTA képzés **hippoterápia** szakágon
- LOVASTERAPEUTA képzés **pszichológiai lovasterápia** szakágon

TOVÁBBI KÉPZÉSEK:

- Fogyatékos személyek szabadidős- és lovassport oktatójának vagy edzőjének képzése
- Lovasterápiás segítő képzés

Részletes információk:
www.lovasterapia.hu



MIÉRT MINKET VÁLASSZ?

- képzéseink megfelelnek a hazai jogszabályi előírásoknak
- lovas szolgáltató tevékenység végzésére jogosít (kivéve segítő képzés)
- nemzetközi és hazai szinten elismert oktatók
- európai szintű Oktató Központ